

ӨЗЕКТІ

МЫЛТЫҚСЫЗ МАЙДАН

Қазір елде
эпидемиологиялық
жағдай ушығып тұр.
Күн сайын індет
жұқтырғандардың
саны артуда. Ауруха-
на босағасын күзеткен
халықта есеп жоқ.
Бәрінің дене қызуы
көтеріліп, күрк-күрк
жөтеледі. Үйде жа-
тып, жедел жәрдем
шақырғандардың
төзімдері таусылған.
Дәрі-дәрмек іздеп
дәріханаларды торы-
ылдап жүргендердің
сағат сайын адамзат-
ты аждаһадай жұтып
жатқан тәжтажалдан
үрейлері ұшып, жан
сауғалаудың қамымен
жүр.

дәріханалардың былықшылығына көз жұма қарады. Президент, атқа қонып, «екі аптада індетті ауыздықтай алмасаңдар бәрің де, қызметтеріңнен кетесіңдер, дәрі-дәрмектің, азық-түліктің бағасын негізсіз көтергендер қылмыстық жауапқа тартылсын» деп айбарын көрсеткенде қоймаларда тығылып, халыққа екі-үш есе қымбатқа сатылып келген дәрілер су бетіне қалыққан көбіктей шыға келді. Осы келеңсіздіктердің бәріне жол берген үкімет пен жергілікті биліктің мойнында, жұппалы індеттен оттегі ауасы жетпей, тынысы тарылып өліп кеткен қаншама адамдардың обал сауабы барын олар жақсы біледі.

«Қырық жыл қырғын болса да, ажалды өледі, ажалсыз күнін көреді» десек те, іргеден келген індеттің өршуіне жергілікті биліктегілер жол берді. Жоғарыдан бұйрық түсіп, алқымдарына пышақ тақалғанда атқа қонып, дәрі-дәрмек сақтайтын қоймалар мен дәріханаларды бақылауға алып, жел айдаған қаңбақтай ұшып-қонған шенділер, қазір індеттің саябырсығанын, дәрі-дәрмектің жеткілікті екенін, қоғамдық ұйымдар мен түрлі бақылаушыларды ұйымдастырып, дәріханадағы дәрілердің бағасы қалыпқа түскенін ақпарат сайттарында жарыса жазып жатыр. Осы орын алған келеңсіздікті жоғарыдан бұйрық күтпей, өздері темірдей тәртіп орнатса, өлім-жітім шығыны аз

болар ма еді? Өзім де ауырып, аруаққа айнала жаздап, аунап тұрдым. Жедел жәрдем шақырып едік, төрт-бес сағатта әрең келді. «Ауруханаларда орын жоқ. Жергілікті тіркеуде тұрған емханаға барыңыз. Тынысыңыз тарылып, енгіліп тұрсыз абай болыңыз» деп, қол бұлғап кете барды. Амал жоқ, облыс әкімінің баспасөз хатшысы Ғалмұрат Жүкелге жүгіндік. Облыстық денсаулық сақтау басқармасына қоңырау шалып, қалалық емханаға жоғарғы температурамен бардық. Тіпті, денсаулық министрлігіне дейін қоңырау шалдық. Қалалық емхананың өзінде қырғын кезек, терапевт жетіспейді. Дәрігерлердің де жүйкесі тозған, сіркелері су көтермейді. Бірі есіктен, бірі тесіктен кіріп, шыбын жанына шипа іздегендер, рентгенге түсуге жанталасып жүр. Өлдім-талдым дегенде, қоңыраулатып жүріп, дәрігердің қабылдауында болып, өзі жетектеп алып барып, рентгенге түсірген соң пневмония диагнозымен емхананың күндізгі бөліміне жатқызды. Сөйтсем, бізді емдеп жүрген медбикелер де күрк-күрк жөтеліп, қара терге малынып, науқастарға ем-дом жасап жүр. «Ойбай-ау, сендердің өздерің сау емессіңдер, қалай жұмыс жасап жүрсіңдер» десем, «бүйткен медицинасы бар болсын, ешқандай жағдай жоқ, екі-үш рет ауырып тұрдық»

Жалғасы 7-бетте

НЕГЕ?

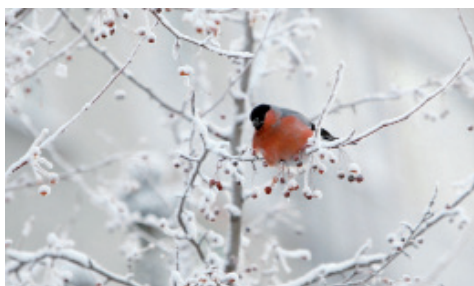
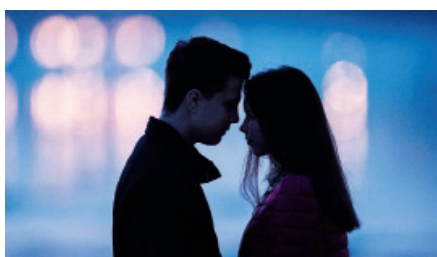
ЖАҰЛАСЫП ЖҮР

Бұл қазақ бірінің соңына бірі шырақ алып түспесе, «басы ауырып, балтыры сыздайтын» болды. Кектену, түбіне жету, сотқа сүйреу, үйреншікті әдетке айналып, қызметтерінен аластатылып, алған білімдерінің, қорғаған диссертациялық атақ-дәрежелерінің жалғандығын әшкерлеумен әлек болып жүр. Бұл үрдіс, әсіресе, шенді-шекпенділер арасында айықпас дертке айналып, коронавируспен пневмониядай асқынып тұр. Бір салада қызмет жасағандар бірінің жағасын бірі жырттып, мылтықсыз майданда ізденіп, терлеп-тепшіп тапқан фактілерін көлденең тартуда. Мұндай жағдай Білім және ғылым министрлігінде өткен 2019 жылы басталған-ды. Осы министрлікте қызмет атқарған Анар Қайырбекова білім саласындағы былық-шылықты айтып, экс-вице-министр Фатима Жақыпованың қорғаған диссертациялық жұмысын көшірме деп айыптап, ол қызметінен кеткен еді. Одан кейін өзі Шымкент қаласындағы жоғарғы оқу орындарының біріне ректорлық қызметке барып, онда ұзақ отырмай, бірге қызмет жасаған әріптестері, ұлағатты ұстаздар қауымы ректордың мінез-құлқы педагогикалық талапқа сай келмейтінін айтып, жоғарыға шағымданған. Білім және ғылым министрі Асхат Аймағанбетов Анар Қайырбекованы ректорлық қызметінен босатқан. У-шуға ұласқан бұл дау-дамай басылғандай болған. Алайда, «андысқан жау алмай қоймайды» дегендей, Анар Қайырбекова республиканың бас мұғалімі Асхат Аймағанбетовтің алған білімі, қорғаған диссертациялық жұмысы жайлы ұзақ ізденіпті. Интернет желісіндегі «Білім министрінің докторлық диссертациясы жасандылық елде жалғандық па?» деген аудиотаспасы елді екіұдай күйге түсірді. ҚР Білім Министрлігі департаментінің экс-басшысы,

БҒМ басшысын жалғандық пен жемқорлыққа қатысты айыптайды. Анар Қайырбекова Асхат Аймағанбетовтің докторлық диссертациясын зерттеп, министр 2009 жылы қорғаған бұл ғылыми жұмыс 2019 жылы қайта қаралып, толықтырылды деген қорытынды жасайды. Заң бойынша, толықтыру тұрмақ, тіпті қорғаған диссертацияның мәтініне шрифті өзруге рұқсат жоқ. Диссертацияның алғашқы нұсқасы ресейлік rudos.ru және uchedana5.ru сайттарында орналастырылған. Ал екінші, қайта өңделген және редакцияланған нұсқасына қол жеткізу үшін А.Қайырбекова бірнеше айлар уақыт кетіргенін айтады. Оның айтуынша, заңды мемлекеттік көшірмелері сақталатын Мемлекеттік ғылыми-техникалық сараптама ұлттық орталығында деп айды аспаңға шығарды. Бұл енді құзырлы органдардың шаруасы. Кімнің ақ, кімнің қара екеніне сот нүкте қояды.

Сағадиев сан соқтырып кеткен «Сауат ашуды» жойып, әліппені қайтарған Асхат Аймағанбетовті қолдаған мұғалімдер мен ата-аналар желіде жас министрге мүмкіндік беруді сұрайды. Жас болсада, іскерлігімен білім саласындағы жүйесіз кеткен реформаны бір ізділікке түсіруде Аймағанбетовтің атқарған шаруасы мұғалімдердің көңілінен шығуда. Бұған дейін білім саласын басқарған он жеті министрінің ішінде Шәмсия Беркінбаева мен Күлаш Нағатаева, Асхат Аймағанбетовтен басқасына көңілі толмаған мұғалімдер мен ата-аналар, жоғары оқу орындарының педагогтарын екі түрлі ойға салып қойған Анар Қайырбекова бас мұғалім туралы сенсация жасады. Осылайша елге үлгі болар, білімді, білікті деген шенділер бір-бірімен жауласып жүр. Неге...?

А. БҰЛҒАҚОВ

ҚҰРМЕТ

НАГРАДАЛАР ТАБЫСТАЛДЫ

АЛМАТЫ ОБЛЫСЫНЫҢ ӘКІМІ АМАНДЫҚ БАТАЛОВ ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУ САЛАСЫНЫҢ ҮЗДІГІ, ОБЛЫСТЫҢ БАС САНИТАРЛЫҚ ДӘРІГЕРІ БОЛҒАН ҚАЙРАТ БАЙМҰХАМБЕТОВ ПЕН №28237 ӘСКЕРИ БӨЛІМІНЕ ҚАРАСТЫ «МЕДИЦИНАЛЫҚ ҚЫЗМЕТ БӨЛІМІНІҢ» БАСШЫ-СЫ БЕГАЛДИН АЛАШБАЕВТЫҢ ЖАНҰЯСЫНДАҒЫЛАРҒА АРНАЙЫ НАГРАДАЛАР ТАБЫС ЕТТІ. БҰЛ ЖӨНІНДЕ ОБЛЫС ӘКІМІНІҢ БАСПАСӨЗ ҚЫЗМЕТІ ХАБАРЛАДЫ.

торқа болсын, –деген өңір басшысы марапаттарды тапсырды.

Облыстың бас мемлекеттік санитарлық дәрігері Қайрат Баймұхамбетовке берілген II дәрежелі «Барыс» ордені оның зайыбы Гүлжан Кәмелқановаға, ал «Құрмет» ордені №28237 әскери бөліміне қарасты «Медициналық қызмет бөлімінің» басшысы Бегалдин Алашбаев үшін жұбай Дамира Нұритдинқызына берілді.

Ресми кездесуде сөз алған мерт болған азаматтардың жесірлері өздеріне көрсетілген қолдауларға, ерлеріне берілген марапатқа ризашылық білдірді.

– Менің жолдасым Қайрат Қажыманұлы 30 жылдай санитарлық-эпидемиологиялық салада жұмыс істеді. Бүкіл саналы ғұмырын

жұмысқа арнады, індетпен күреске бар күш-жігерін жұмсады. Алайда енді ортамызда жоқ... Өзінің азаматтық парызын, кәсіби міндетін адал орындағаны елеусіз қалмағаны көңілімізге демеу. Оны ұмытпай, еске алып жүріңіздер. Өздеріңізді, жақын жандарыңызды күтіп, сақтаңыздар. Сақ болыңыздар. Қауіпсіздік шараларын сақтап жүріңіздер, –деді Гүлжан Кәмелқанова.

Еске алу сөзінде Дамира Нұритдинқызы: «Менің күйеуімнің әскери дәрігер болсам деген арманы орындалды. Бұл саланың ауырлығына қарамастан ол өз кәсібін қатты жақсы көрді. Ел азаматтарына, облыс тұрғындарына мықты денсаулық тілеймін. Бір-біріңізге қамқор болыңыздар, – деді ол.

«АЛАТАУ-АҚПАРАТ»

МАМАН МІНБЕРІ

ҚАНТ ҚЫЗЫЛШАСЫ АУРУЫНЫҢ АЛДЫН АЛУ

Қант қызылшасы және оныңәртүрлі ауа райы жағдайларынан, басқада факторлар әсерінен туындайтын кеселдері жайлы тақырыптар көп қозғалуда. Оның үлкен бір себебі қант қызылшасының Қазақстан Республикасының ауыл шаруашылығы дақылдарының ішінде алатын орны ерекше.

Қант қызылшасының өнімділігі, қанттылығының төмендемеуі және оның саны мен сапасы біз үшін өте маңызды болғандықтан, қант қызылшасының зиянкестерімен ауруларына мезгілдік бақылауды жүйелі түрде жүргізудеміз.Қызылшаны бағалы етіп, құнын артырып отырған оның қанттылығы болғандықтан, тамыр шірігі кеселінің тақырыбын фитопатолог маманы ретінде қозғап отырмын. Қызылшаның тамыр шірігі ауруы әртүрлі микроорганизмдерден және көптеген класс (оомицеттер,базидиомицеттер, аскомицеттер) тармақтарынан тұратын саңырауқұлақтар (Pythium, Rhizoctonia solani, Phoma т.б.) кесірінен туындайды. Бірінші кезекте тамыр жегі пайда болып қызылшаның жас өскіндері кеселденеді,өскіндер солып, ауру асқынған жағдайда қызылшаның тамыры жұмсарып,қарайып түгелдей шіриді, тамыр деформацияға ұшырап, қызылшада көлемді түрде қуыстар пайда болады. Көктемгі-жазғы мезгілде қызылшаның жас өскіндердерінің тамыр жегіне бақылау жүргізілсе, тамыр шірігіне жүйелі бақылау жұмыстары жаз және күз

мезгілдерінде жүргізіледі. Әсіресе қыркүйек,қазан айлары қызылшаның тамыр шірігінің дамуына өте қолайлы. Қант қызылшасының тамыр шірігі ауруының қоздырғыштары (инфекция қоры) ооспора күйінде топырақта жылдар бойы сақталып салқын және ылғалды ауа райында қызылшаны барлық вегетациялық кезеңіндезалалдай алады. Кесел тамыр жемістілердің өнім түсімін азайтып, қант қызылшасының қанттылығын айтарлықтай төмендетеді.

Қорғаныс шаралары-агротехникалық жұмыстарды дұрыс жүргізу, ауыспалы егіс мерзімін сақтау, егістікті өсімдік қалдықтарынан мұқият тазартып отыру, ауруға төзімді сорттарды, тұқымдарды пайдалану. Аурудың алғашқы белгілері байқалғанда Қазақстан Республикасында рұқсат етілген саңырауқұлақ ауруларына қарсы химиялық препараттармен яғни фунгицидтермен дәрілеу қажет.

Алма АҚЫЛОВА,
ҚР АШМ АӨК МИК «РФД және БӨО» РММ
Ескелді аудан филиалының фитопатологі

ӘДЕП КЕҢЕСІ

Алматы облысындағы Әдеп жөніндегі Кеңес мүшесі
Әсет Шаяхметов
Қаратал ауданының тұрғындарын бейне-байланыс арқылы қабылдады. Онлайн қабылдауда алдымен Жақсылыкова Айжан есімді азаматша «Дипломмен ауылға» бағдарламасына қатысты қойған сауалына нақты жауап алды.

ОНЛАЙН ҚАБЫЛДАУ ӨТТІ

Бұл сұраққа жауап берген Әсет Шаяхметов қазіргі уақытта Қазақстан Республикасы Мемлекеттік қызмет істері агенттігі ҚР «Мемлекеттік қызмет туралы» Заңына ауылдық елді-мекендерге барған жас мамандарға көтерме жәрдемақы беруді қарастыратын өзгерістер мен толықтырулар енгізгенін айтты. Мемлекеттік қызметке түсу және әкімшілік мемлекеттік бос лауазымдарға орналасу конкурсына қатысу үшін заңнаманы білуіне тестілеуден өткені туралы сертификат болуы тиіс екенін жеткізді.

Осыдан соң Ә.Серікжан атты азамат өзінің шағын ісін бастағысы келетінін айтып, шағын бизнесті қолдауға арналған бағдарламалардың бар-жоғын сұрады. Өз кезегінде сөз алған Әсет Шаяхметов:

– Шағын бизнесті қолдау үшін «Бизнестің жол картасы-2025» және «Қарапайым заттар экономикасы»

секілді бағдарламалар жұмыс істеуде. Осы бағдарламалар шеңберінде банктерден және аграрлық несие корпорациясы арқылы берілетін 6-7 пайыздық жеңілдетілген несие қарастырылған. Бұдан сырт 1 млн. теңге көлемінде грант алуға болады. Азаматтардың өз ісін дамытуға жеңілдетілген несие немесе грант алу үшін «Бизнес-Кеңесші», «Бизнес Баптау» сертификаттары болуы, сондай-ақ жеке кәсіпкер ретінде тіркелуі қажет. Сонымен бірге, жұмыспен қамту орталығы арқылы өз ісін дамытуға 550 мың теңге көлемінде берілетін грант бар. Сертификат алу үшін аудандық Кәсіпкерлік палатасына жүгінуе болады, – деді.

Жеке қабылдау кезінде басқа да азаматтар мен азаматшалар тікелей байланыс арқылы өз сауалдарын қойып, қанағаттанарлық жауап алды.

ӨЗ ТІЛШІМІЗ

ЖӨНДЕУ ЖҰМЫСТАРЫ ҚАРҚЫНДЫ

Бүгінде Талдықорған қаласында жол жөндеу жұмыстары қарқынды. Онда алдымен елдегі төтенше жағдайға байланысты жұмысшылардың сақтық шараларын қатаң ұстануы барынша қамтамасыз етілген. Соның нәтижесінде қала көшелеріне асфальт төсеу ісі еш іркіліссіз әрі ойдағыдай жүріп жатыр,–дейді жол құрылыс саласының жауаптылары.

Талдықорған қаласы әкімдігінің баспасөз хатшысы Нұр Қанатұлының айтуынша, қазір облыс орталығындағы көше жолдарын жөндеу бәрінен маңызды. Себебі, жазғы мезгіл жұмысқа өте қолайлы. Құрылысшылар осы мүмкіндікті ұтымды пайдаланып, жұмысты жоспарға сай сапалы әрі дер кезінде аяқтау үшін барын салуда. Мәселен, шаһардағы «Гордорстрой» ЖШС-нің құрылысшылары қаладағы Ардагерлер паркінен бастап С.Сейфуллин көшесіне дейінгі

және Балпық би көшесін орташа жөндеу жұмыстарын қолға алған. Аталған аумақтардағы жөндеуге тиісті жолдың жалпы ұзындығы – 4,5 шақырымды құрайды. Жоба құны 370,1 млн.теңгеге бағаланған. Ал, жұмыстарды келісімге сай үстіміздегі 2020 жылдың 30 қазанына дейін толық аяқтап тапсыру белгіленген. Қазір жолдарды жөндеу жұмыстары еш кедергісіз жүргізіліп жатыр, уақытылы аяқталады деп күтілуде.

«АЛАТАУ-АҚПАРАТ»

ЛЕБІЗ

Адам өмірін ұзартуға септігін тигізіп, ажалдан арашалаушы дәрігер мамандығын халқымыз ежелден қастерлеп, құрметтеген. Бүгінгі таңда Қазақстандықтардың денсаулығын жақсарту – еліміздің мемлекеттік саясатының басым бағыттарының бірі. Қоғамда кез келген мамандықтың өз орны бар. Дегенмен, солардың ішінде дәрігерлердің рөлі ерекше. Себебі, бүгінгі таңда бүкіл әлемді коронавирус індеті жаулап жатқанда, бұл сала ерекше назарға алынып отыр.

пы тәжірибелік дәрігері мамандығы бойынша оқыды. Бүгінгі таңда қоғамда белең алған індетпен күресіп жатқан әріптестерінің жайсыздығы мен жеке азаматтардың әлеуметтік жағдайы алаңдатады. Ол –жер алу, үй кезегіне тұру, жәрдемақы тағайындау, көпбалалы ата-аналардың жағдай туралы көптеген мәселелер.Бүгінгі таңда емханалар-

Жас келсе істің басына, мін болмайды деген үмітпен жастарымыз отандық медицина дамуына қол ұшын тигізеді деген үмітпен Айсауле Жақсалықованы қолдағымыз келеді.

Дүние жүзін жаулаған жаман аурумен күресіп жатқан Қазақстандық медицина қызметкерлеріне бас ием! Ерен еңбектеріңізге, шипалы алақандарыңызға, мейірімді

ЖАНЫ ТАЗАНЫҢ - АРЫ ТАЗА

Біз, қарапайым жұрт бей жай қалмай, жастарды қолдау мақсатында бір септігімізді тигізсек деп отырмыз.Өйткені, халықтың денсаулығы ақ халатты абзал жандардың жұмысына тікелей байланысты. Ал денсаулықтың бәрінен маңызды екені айтпаса да түсінікті. Мұның мемлекет үшін де маңызы жоғары. Себебі, мемлекеттің ең негізгі байлығы шикізат, ірі өндіріс ошақтары, табиғи қазбалар емес, білімді, дені сау азаматтар.

Алматы облысы, Талғар ауданы полиликникасының Талғар қаласы бойынша №1 учаскесінің жалпы тәжірибелік дәрігері

Жақсалықова Айсауле 3 жыл бойы қызмет етіп келеді. Бала-шағамыз сырқаттанған кезде осы қызымыз алдымыздан шығып, барынша қызмет көрсетеді. Өз ісін жетік меңгерген, білімді маман. Бірақ, бұл азаматшаның еңбегі тек ауруларды емдеумен ғана шектелмейді, қоғамның жұмысына да белсене араласып, әлеуметтік көмекті қажет ететін жандарға барынша көмек көрсетуге тырысады.

Айсауле Жақсалықова 1992 жылы 2 сәуірде Шығыс Қазақстан облысында, Қатонқарағай ауданында дүниеге келген. Қазақ – Ресей медицина университетін жал-

да ауруларға қажетті дәрілердің жетіспеуі тағы бар. Осыған орай, біздің сайлау учаскесінен көзі ашық, қоғамдағы мәселелермен күнде кездесіп жүрген, заңды білетін, жергілікті тұрғындар танитын жастарды сайласақ деген ой туды. Сондықтан, біз үйде отырған зейнеткер болсақ та, бір кәдеге жарайық деп, осы қызымызды депутаттыққа ұсынып отырмыз.

Білім мен мықты денсаулық қана ХХІ ғасырдағы даму үрдістерінің басты талабы болып отыр. Яғни, қазір оза шауып, алға шығу үшін осы екі басымдыққа ерекше мән беру керек.

жүректеріңізге алғысымыз шексіз. Еңбектеріңіз халыққа қуаныш сыйлап, өздеріңізді нұрға бөлесін. Ана ретінде отбасыларыңызға амандық, дендеріңізге саулық, күш-жігер, баянды бақыт пен жаңа табыстар тілей отырып, кәсіби біліктіліктеріңіздің арқасында биік асулардан көріне беріңіздер деп тілек білдіргім келеді.

3. НАҒМАНОВА,
Алматы облысы
Талғар қаласының тұрғыны,
зейнеткер, қоғам белсендісі

НОВОСТИ

121 КАЗАХСТАНЕЦ СКОНЧАЛСЯ ОТ КОРОНАВИРУСА

Еще 121 казахстанец скончался от коронавируса, передаёт Алатау ссылаясь на Национальный центр общественного здравоохранения Минздрава.

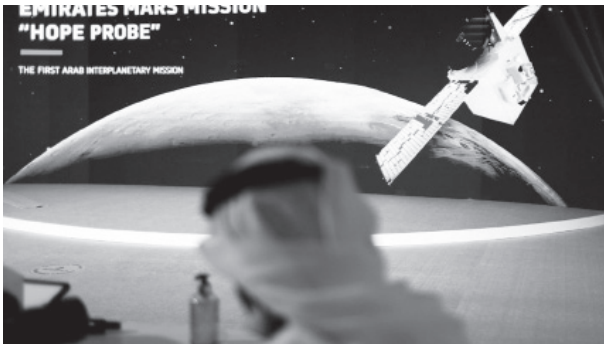

Общее число погибших от болезни выросло в Казахстане до 585. Ранее было известно о 464 смертях. По данным МВК, за последние сутки в Казахстане зафиксировано 1499 случаев заражения коронавирусом. Общее число инфицированных достигло 71 838. Напомним, с 1 августа больных атипичной пневмонией будут учитывать в статистике по коронавирусу. Это приведет к ухудшению позиций Казахстана в международном рейтинге по COVID-19, но представит более правдивую информацию о ситуации в стране, заявили в ВОЗ.

На данный момент известно, что с начала года в стране 234 тысячи человек заболели пневмонией, умерли от нее 3,3 тысячи человек.

ОАЭ ОТПРАВИЛИ СВОЮ ПЕРВУЮ МИССИЮ НА МАРС

Объединенные Арабские Эмираты отправили свою первую межпланетную миссию. Космический корабль Норе при помощи японской ракеты-носителя Н-IIA стартовал к Марсу около 4 часов ночи по времени Нур-Султана, передаёт Алатау ссылаясь на Kod.

Зонд "Аль-Амаль" ("Надежда") на протяжении марсианского года (687 дней) будет исследовать атмосферу и создаст точную климатическую карту Красной планеты. Планируется, что следующие 7 месяцев Норе проведет в открытом космосе и прибудет на орбиту Марса в феврале 2021 года.

Миссия приурочена к 50-летию основания ОАЭ. Эта дата будет отмечаться 2 декабря 2021 года, поэтому Эмиратам было важно отправить космический корабль в июле - в период, когда расстояние от Земли до Марса минимально. Следующее такое окно появится только через два года.

В АО ВЫДЕЛИЛИ 500 МЛН ТЕНГЕ НА ЗАКУП ЛЕКАРСТВ

В Алматинской области по поручению акима области Амандыка Баталова из местного бюджета дополнительно выделено 500 млн тенге на приобретение лекарственных средств. Кроме этого, еще на 50 млн тенге планируется закупить противовирусные препараты, которые будут предоставлены на бесплатной основе людям из группы риска, передаёт Алатау ссылаясь на Tinfo.kz.

Об этом стало известно в ходе работы мониторинговой группы, проверяющей наличие лекарственных средств в оптовых складах медикаментов города Талдыкорган. В состав группы вошел заместитель акима области Батыржан Байжуманов, представители антикоррупционной службы, общественных организаций, средств массовой информации. В первую очередь мониторинговая группа проверила склад ТОО КФК «Медсервис плюс». Как сообщил директор Талдыкорганского

филиала ТОО Кадырбек Кудерин, эта частная медицинская компания поставляет лекарства в 130 аптек региона. Здесь находится филиал, головной офис в Алматы: Из-за вспышки коронавируса большим спросом у населения пользуются противовирусные препараты, антикоагулянты, то есть лекарственные средства, разжижающие кровь, а также антибиотики. Раз в неделю к нам поступает товар, который по заявкам аптек тут же развозим на транспорте компании по точкам продаж, - сообщил он. Затем был проверен склад гуманитарной помощи. На складе находятся средства индивидуальной защиты: медицинские маски, респираторы, перчатки, защитные костюмы, которые прибыли из Китая, Катар и других стран. Эти индивидуальные средства защиты распределяются по медучреждениям региона по мере необходимости. В ходе проверки склада СК «Фармация» члены мониторинговой группы смогли лично проследить за ходом разгрузки поступивших для области лекарственных средств.

«ALATAU-AQPARAT»

Как сообщает, пресс-служба Алматинского областного филиала партии «Nur Otan», в Талдыкоргане представители молодежного крыла «Jas Otan» партии «Nur Otan» провели благотворительную акцию в честь работников системы здравоохранения, передает корреспондент МИА «Казинформ». В рамках акции жасотановцы преподнесли в дар медикам 50 литров шубата и 50 литров кумыса.

100 ЛИТРОВ ШУБАТА И КУМЫСА передали медикам представители «Jas Otan» в Алматинской области

«Сегодня практически невозможно переоценить самоотверженный труд наших медиков. В столь сложный для нашего общества период они, находясь на передовой днем и ночью, борются за здоровье и жизнь наших соотечественников. Поэтому всецело оказывать им поддержку - наша не просто задача, а священный долг», - отметил руководитель областного молодежного крыла Еркебулан Акболатов. Со слов юных активистов, данная акция - не разовая, а найдет свое продолжение. В ближайшем будущем ребята планируют охватить порядка 400 медицинских работников, для которых будут уготованы продовольственные корзины, состоящие из блюд казахской национальной кухни.

«Кроме того, в связи с дефицитом некоторых медикаментов и с учетом очередей в аптеках, создана группа оперативного поиска лекарственных средств по городу Талдыкоргану. Она будет состоять из представителей нашего объединения и отдельных волонтеров. По заявкам, поступившим на горячую линию и через социальные сети, каждому заявителю будет предоставлена информация о наличии необходимых медикаментов в аптеках. В случае острой необходимости будет предусмотрена доставка лекарств за счет заказчика», - добавил Е. Акболатов.

Ш. ХАМИТОВ.

РАБОТАВШИЕ С ЗАРАЖЕННЫМИ В КРАСНОЙ ЗОНЕ ЕЗДИЛИ НА АВТОБУСАХ

Аким Алматинской области Амандык Баталов заявил о грубых нарушениях санитарных норм, которые допустили чиновники и главврачи, передаёт Алатау ссылаясь на Tengrinews.kz.

Обращаясь к жителям Жетысу, Баталов рассказал, что некоторыми акимами районов и городов была не на должном уровне организована работа по борьбе с распространением коронавируса. По его словам, этому есть и объективные причины, в числе которых болезнь некоторых руководителей областных контролирующих структур и ряд других факторов.

"Вместе с тем по непонятным причинам была приостановлена работа оперативного штаба, но самое главное - был нарушен алгоритм работы инфекционных и провизорных отделений. В отдельных случаях медперсонал после контакта с больными коронавирусом в так называемой красной зоне возвращался в свои семьи, добираясь на общественном транспорте. Такие факты были выявлены мной во время селекторного совещания с акимами районов, городов, в Талдыкоргане, Текели. Это в первую очередь недоработка акимов на местах, руководства управления здравоохранения и непосредственно главных врачей медучреждений, допустивших такие грубые нарушения санитарных норм.

Считаю, что все это и многие другие факторы стали причиной резкого роста заболеваемости, особенно в городах Талдыкорган и Текели, где рост составил 11 и 12 процентов, соответственно", - написал Амандык Баталов в Facebook.

Глава региона заявил, что поручил всем акимам районов и городов принять меры по недопущению дальнейшего роста заражения населения, организовать всю соответствующую работу по лечению жителей области на должном уровне, обеспечить необходимым количеством койко-мест в стационарах, медикаментами и всем необходимым оборудованием, включая аппараты ИВЛ.

"В короткие сроки дополнительно открыть еще несколько лабораторий для ПЦР-анализов для населения. Всю эту работу начать немедленно и о результатах докладывать ежедневно в оперативный штаб! Все условия для принятия мер решены, пересмотрен областной бюджет, сокращены все ненужные программы и выделены средства в необходимом объеме для оказания медицинской помощи нуждающимся и поддержки медработников. В целом только на борьбу с коронавирусом из местного бюджета направлено около 5 миллиардов тенге.

Пользуясь случаем, хочу сказать слова благодарности всем неравнодушным гражданам области, которые в это тяжелое время оказывают бескорыстную помощь в виде продуктов питания для больных и медиков, медикаментами, оборудованием и многими другими вещами. Спасибо вам!" - добавил он.

Амандык Баталов попросил строго соблюдать все требования по карантину и ответственно относиться к своему здоровью и здоровью своих близких.

"Сегодня очень многое зависит от нашей с вами сознательности. Берегите себя и своих близких", - заключил аким.

СОБ.КОРР.

АУДАН ТЫНЫСЫ

ЖАЛПЕДЕГІ РҮГЕЛІ ІСТЕР

ЕЛ ЭКОНОМИКАСЫ КҮРЕТАМЫРЫНЫҢ БІРІ – АУЫЛШАРУАШЫЛЫҒЫ. КҮНДЕЛІКТІ ТҰТЫНАТЫН АЗЫҚ-ТҮЛІКТІҢ ҚАЙНАР КӨЗІ ДЕ ОСЫ. ЕРТЕ КӨКТЕМНЕН БАСТАЛҒАН ДАЛА ЖҰМЫСТАРЫНЫҢ ҚАЗІР ҚЫЗҒАН ШАҒЫ. ДИҚАНДАР КЕТПЕНДЕРІН АРҚАЛАП АЛҚАП БАСЫНДА ЖҮРСЕ, ШАРУАЛАР ҚЫСТЫҢ ҚАМЫН ЖАЗ ОЙЛАП, МАЛ АЗЫҒЫН ДАЙЫН-ДАП ЖАНТАЛАСУДА. АУА РАЙЫНЫҢ ҚҰБЫЛМАЛЫ БОЛЫП ТҰРУЫ ДА ШАРУЛАРДЫҢ КӨҢІЛІН КҮПТІ ЕТУДЕ. ЖАЛПЫ, ЖЕТІСУ ӨҢІРІНІҢ БАРЛЫҚ САЛАСЫ АУЫЛШАРУАШЫЛЫҚ ӨНІМДЕРІМЕН АЙНАЛЫСА-ДЫ. ХАЛЫҚТЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК-ЭКОНОМИКАЛЫҚ АХУАЛЫ ДА ОСЫ АУЫЛШАРУАШЫЛЫҒЫНА ТӘУЕЛДІ. ЖЕРІНЕ ШЫБЫҚ ҚАДАСАҢ ШЫНАРҒА АЙНАЛҒАН ЖЕТІСУЛЫҚТАРДЫҢ ҚАТАРЫНДА ІЛЕ АУДАНЫ ДА БАР. ӨНЕРКӘСІПТІҢ БАРЛЫҚ ТҮРЛЕРІМЕН АЙНАЛЫСАТЫН АУДАН-ДАР ЗАМАН АҒЫМЫНА ҚАРАЙ ТАУАР ӨНДІРУДІҢ БАРЛЫҚ САЛАСЫН ҚОЛҒА АЛҒАН. ҚЫЛ АЯҒЫ БҰҚАРА ХАЛЫҚ ҮЗДІКСІЗ ТҰТЫНАТЫН АУЫЗ СУДЫ ҚҰТЫҒА ҚҰЙЫП, ХАЛЫҚ КӘДЕСІНЕ ЖАРАТУДА.

Оңтүстік астана Алматының іргесіне орналасқан ауданда сан-салалы ұлт өкілдері тұрады. Кәсіпкерлікпен күнелтіп отырған аудан халқының басым бөлігі Алматы қаласына қатынап жұмыс жасаса, елдімекендердің барлығы ауылшаруашылығы мен кәсіпкерліктің сан салалы қырын меңгерген. Таңның атысы, күннің батысы демей, ала таңнан қара кешке дейін егістік пен мал соңында жүрген диқандар мен малшылар, бағбандар үшін қоңыр күз келгенге дейін тыным жоқ. «Балапанды күзде санайды» дегендей, теккен тердің өтемі де, есептелер уақыт таяған сайын, шыбын жандарын шүберекке түйіп, ала жаздай бейнеттерінің зейнетін көргісі келетіні заңдылық. Қалғаны қала берді, мемлекеттің сыртқы қарым-қатынасында экономикалық сұранысты қамтамасыз етіп отырған да осы шаруалар. Ет, сүт, май, астық, тәтті түбір, көкөніс пен жеміс-жидектің барлық түрлерін өндіретін жетісулық диқандар мен малшы қауымының еселі еңбектері жыл он екі ай бір саябырсыған емес. Іле ауданның еңбеккерлері 2020 жылдың бес айының қортындысы бойынша ауданның әлеуметтік-экономикалық даму көрсеткішін барлық салаларда тұрақты сақтаған.

Өнеркәсіп және индустрия

Аудандағы өнеркәсіп негізін және индустриалдық базасын 25 ірі және орта кәсіпорындар қалыптастыруда. Аталған бес айдағы есепті кезеңде өнім көлемі 152,6 млрд. теңгені құраса, тауар өндірісі 14,4%-ға, өңдеу өнеркәсібі 5,6%-ға, суды жинау, өңдеу және тарату саласы 9%-ға өсуі есебінен нақты көлем индексі 106,5%-ға жеткен. Бұл – өнеркәсіп саласындағы көрсеткіштер. Аудан экономикасының басты саласының негізгі тірегі ауылшаруашылығы болғандықтан, тамақ өнімдерінің өндірісі 6,5%-ға, алкогольсіз сусындар мен минералды сулар және бөтелкедегі басқа да сулар 6,8% -ға, темекі өнімдері 11,7%-ға, жеңіл өнеркәсіп 2,0%-ға, химия өнеркәсібі – 28,8%-ға, резеңке және пластмасса бұйымдарының өндірісі 3,9%-ға, бетоннан жасалған құрылыс бұйымдары 21,6%-ға, металлургиялық өндіріс 21,7%-ға, алюминий 62,5%-ға, құрылыс металл конструкциялары мен бұйымдары 81,6%-ға, жиһаз 8,7%-ға, тас, құм және саз өндірісі 14,4%-ға артқан.

Аудандағы жүйе құраушы алты кәсіпорынның («Филип Моррис Казахстан» ЖШС, «Джей Ти Ай Казахстан» ЖШС, «Райымбек Агро» ЖШС, «Галанз Ботлерс» ЖШС, «Первый пивзавод» ЖШС, «Лукойл Лубрикантс» ЖШС) шығарған өнімдері 76,1 млрд. теңгені құрапты. Бұл өткен жылдың 5 айымен салыстырғанда 77,3%-ға артық және олардың үлесі ауданның жалпы өнеркәсіп өнімінің 49,8% құрайды. Сондай-ақ, ауданда жеті жаңа өнеркәсіп насандары

іске қосылған. (Байсерке ауылында «Даму» ИЛО-ң аумағында «Мульти Меню» ЖШС – дайын тамақ өндірісі, «Bis engineering Сары арка» ЖШС – ағаштан жасалған бұйымдар өндірісі, Боралдай кентінде «Enzo international Food» ЖШС – кондитерлік цех, «Никэм» ЖШС –пластикалық бұйымдар, «Freds Brewery» ЖШС, Түймебаев ауылында «BAZA BREWERY» ЖШС (База Брюэри)–алкогольдік сусындар, Өтеген батыр ауылында «Bioteknistik» ЖШС – малға жем шығаратын, және «Боралдай нан» ЖШС-да өндіріс кеңейтіліп, оларда 184 жаңа жұмыс орындары құрылған.

«Қарапайым заттар экономикасы» аясындағы басым жобаларды жеңілдікпен несиелеу бағдарламасы бойынша 21,5 млрд. теңгеге 9 жоба пысықталуда. Оның ішінде 644,5 млн. теңгеге 4 жоба мақұлданып, 20,9 млрд. теңгеге 5 жоба қарастырылуда», – дейді аудан әкімі Бағдат Қарасев мырза. Сондай-ақ, ауданның 25 ірі және орта кәсіпорындардың өнімін өсіру арқылы жоспарланған 22 өнеркәсіп нысандарының іске қосылуы, 19 жұмыс істеп тұрған кәсіпорын өндірістерін кеңейту және индустрияландыру картасы аясында іске қосылған кәсіпорындардың толық жобалық қуаттылығына шығуы арқылы 2020 жылы өнеркәсіп өнімінің көлемін 330 млрд. теңгеге дейін жеткізуді жоспарлапты. Ағымдағы жылдың 5 айында аудан ауыл шаруашылығы жалпы өнімінің көлемі 21,5 млрд. теңгені құрап, нақты көлем индексі – 100,8% болса, 2020 жылдың аяғында 90,5 млрд.теңгеге жеткізу жоспарланғанын айтады аудан әкімі.

Ауылшаруашылық дақылдарының егістік алқабы 2019 жылмен салыстырғанда 810 гектарға артып, 70653 га құраса, оның ішінде дәнді жүгері алқабы 200 гектарға, картоп 199га, көкөніс пен бақша 123 га, майбұршақ 50 гектарға, еркек шөп 1938 гектарға арттып, сонымен бірге күздік арпа 200 гектарға және майлы дақылдар 1500 гектарға азайған.

2020 жылдың өніміне 4500 га күздік бидай, 1300 га күздік, 6985 га жаздық арпа, 7135 га дәндік жүгері, 2630 га сүрлем жүгері, 14735 га майлы дақылдар, 2164 га картоп, 4773 га көкөніс, 965 га бақша егілді. Ал 1938 гектарға көп жылдық еркек шөп егілген.

Ағымдағы жылы жаңадан 30,7 га бау-бақша көшеттері отырғызылып, олардың көлемі 192 га дейін жеткен. Мақала басында айтылғандай, қыстың қамына ерте көктемнен кіріскен шаруалар малдың қыстауын сәтті өткізу үшін 120,5 мың тонна пішендеме дайындауды жоспарласа, қазіргі таңда оның 29,4 мың тонна немесе 24,4%-ы даярланған.

Заман ағымына қарай және нарықтық сұранысты өтеуде өсімдіктің алуан түрін өсіруде аудан шаруашылықтары заманауи тәсілдерді қолдануда. Мұндай тәсілдерді қолдану алаңы 22,6 мың гектарды құрады

немесе барлық егістік көлемінің 32 %-ына тең. Ауылшаруашылығынан мол өнім алу үшін егістік алқақтарын жүйелі суару басты шарт әрі күту агротехникалық шаралары жүргізілу керек. Бұл бағытта аудан шаруалары жүгері мен майбұршақтың 1-2 культивациялау, көкөніс-бақша дақылдарын арамшөп пен зиянкестерге қарсы пестицидтермен өңдеу, картоп түптеу, минералды тынайтқыштар беруді жүйелі жүргізіп келеді.

Малшаруашылығының өнімдері

Мал шаруашылығында 40755 тонна мал және құс еті өндірілді, бұл былтырғы жылдың осы кезеңімен салыстырғанда 484 тоннаға немесе 1,2%-ға артты. 22149 тонна сүт сауылды немесе 105,1%-ды құрады және 61,5 млн.дана жұмыртқа өндірілген.

Мал шаруашылығында негізгі мал түрлерінің саны артты, атап айтқанда ірі қара мал басы 1,1%-ға өсіп, 59306 басты құрады. Қой 2,3%-ға өсіп, 177417 бас болды, жылқы 5,3%-ға артып, 7239 басқа жетті және құс 48%-ға өсіп, 3798,9 мың басты құрады. Сонымен қатар, 4357 бас түйе мен 34356 бас шошқа бар.

Ауданда 800 басқа арналған 4 бордақылау алаңдары бар, 925 басқа арналған 3 сүт-тауарлы ферма жұмыс атқарауда.

Ағымдағы жылдың бірінші тоқсанында «Ақсүт» ЖШС-да 1200 басқа арналған сүт фермасының құрылысы аяқталды, қазіргі уақытта Нидерландыдан 600 бас «Гаустин» тұқымының сиыры әкелінген. Ағымдағы жылдың соңына дейін тағы 600 бас сиыр жеткізу жоспарлануда. Сонымен қатар, 100 басқа арналған бордақылау алаңы «Аль-Баракат» ШҚ жыл соңына дейін салынатын болады.

Шағын және орта кәсіпкерлік субъектілері

Нарық заманында қолы қимылдағанның бәрі шағын кәсіппен айналысуда. Ауданда олардың саны 8,5% өсіп, 11013 бірлікке жеткен. Бұл салада 31 мыңнан астам адам жұмыспен қамтылған немесе ауданның жұмыспен қамтылғандардың 38%-ын құраған.

Олар 104 млрд. тенгенің өнімін шығарып, бюджетке 10,6 млрд. теңге салық түсірді. Былтырғы жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 15,6%-ға өсті, ал 2020 жылдың аяғына дейін өнім көлемін 300,7 млрд. теңгеге және салықты 25,3 млрд. теңгеге жеткізуді жоспарлауда.

Аудан экономикасына барлық қаржыландыру көздерінен 26 млрд. теңге инвестиция тартылып олардың, нақты көлем индексі – 117,4%. Инвестицияның

жалпы көлемінің бюджеттен тыс қаражат үлесі 89%-ды құраған.

Ағымдағы жылдың 5 айында салық жинау және басқа да бюджетке төлемдердің жоспары 107,9%-ға орындалып, 105,2 млрд. теңгені құрады. Оның ішінде республикалық бюджетке 44,4 млрд. теңге және жергілікті бюджетке 60,8 млрд. теңге түсіп, жоспар 110,5% орындалған.

Облыс бюджетіне түскен қаржының 57% ауданның үлесіне тиесілі. Ағымдағы жылдың аяғына дейін жергілікті бюджетке 148,5 млрд.теңге түседі деп жоспарлануда.

Ауданның бюджет шығысы 18,4 млрд. теңгеге немесе 99,4%-ға орындалған. Бюджеттің жалпы шығысының басым бөлігі немесе 82%-ы білім саласына, 7,4%-ы әлеуметтік және 4%-ы тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығына бағытталған.

Құрылыс жұмыстары

Құрылысқа деген сұраныс қай дәуірде де болған. Сонау ықылым заманан бері қарай, көшпенді елдердің ат тұяғымен дүбірлеткен сайын даладағы орнықты қалашылықтар салуы, өркениетке ұмтылысының бір көрінісі. Бұл бағытта да, Іле ауданындағы жарқын істерді пайымдауға болады. Құрылыс саласы бойынша ауданда 6,6 млрд. теңгені құрап,61,9 мың шаршы метр тұрғын үй салынып пайдалануға берілген. Бұл өткен жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 10%-ға артық. Қазіргі уақытта Өтеген батыр ауылында жалпы ауданы 5,1 мың шаршы метрді құрайтын 60 пәтерлі несиелік тұрғын үйдің құрылысы аяқталуда.

Боралдай кентіндегі «Гранит» көпқабатты тұрғын үй кешенінің инженерлік-коммуникациялық жүйесінің құрылыс жұмыстары аяқталып, Өтеген батыр ауылындағы инженерлік желілердің құрылысы және 60 пәтерлі үйді абаттандыру жұмыстары жүргізілуде. Бұл жұмыстардың аяқталу мерзімі – үстіміздегі жылдың қазан айына жоспарланған. Сондай-ақ, Өтеген батыр ауылында 60 пәтерлі жалдамалы тұрғын үйдің құрылысын бастау жоспарланып, осы ауылдағы үш 72 пәтерлі тұрғын үй құрылысының және осы үйлердің инженерлік-коммуникациялық желілерін салу және қайта құру үшін жобалық-сметалық құжаттамалары әзірленуде. Бюджетті нақтылау кезінде 5 мәдениет үйлері (Өтеген батыр ауылында 400 орынды аудандық мәдениет үйі және Жетіген, КазЦИК, Түймебаев ауылдарында, Боралдай кентінде ауылдық мәдениет үйлері) құрылысының ЖСҚ-сын әзірлеуге 70 млн.теңге бөлінген.

АУДАН ТЫНЫСЫ

Жалғасы. Басы 4 бетте.

Тұрғын үй коммуналдық шаруашылығы

2019 жылы басталған Жапек батыр, Жауғашты және Жаңа Дәуір ауылдарында сумен қамту жүйесін қайта жаңғырту жұмыстары және Ынтымақ, Еңбек, Көкқайнар ауылдарында электр желілерін салу жұмыстары жалғасын табуда.

«Жұмыспен қамту Жол картасы» бағдарламасы аясында жалпы құны 1004,3 млн.теңгеге 17 жоба жүзеге асырылып, оның 239,5 млн.теңгесі игеріліп, 301 жаңа жұмыс орындары құрылса, электрмен жабдықтау саласы бойынша 5 жоба – Энергетический, Жетіген, Байсерке, Чапаев, Қараой, Казцик, Ащыбұлақ ауылдық округтерінің және Боралдай кентінің электрмен жабдықтау желілерін және Боралдай кентінің Водник ықшам ауданының №2295 трансформаторлық подстанциясына ағымдағы жөндеу жұмыстары жүзеге асуда.

Сумен қамту саласында 8 жоба – Өтеген батыр ауылындағы орталық су тоғанында, Лукин және Спортивная көшелерінде, Ынтымақ, Байсерке, Жаңа Дәуір, Покровка ауылдарында сумен жабдықтау жүйелеріне ағымдағы жөндеу және Өтеген батыр ауылындағы №1 (КСС-1) канализациялық-сорғы станциясы ғимаратына жүргізілуде. Сонымен қатар, округ және кент аумақтарын абаттандыру саласы бойынша 4 жоба – Боралдай кентінде, КазЦИК, Байсерке және Междуреченск ауылдық округтерінде ішшаралар атқарылуда.

«Еңірлерді дамыту» бағдарламасы

Бағдарлама аясында биылғы жылға 174,2 млн.теңгеге 10 инфрақұрылымдық жобаларды іске асыру жоспарланса, оның ішінде 7 жоба – елді мекендердің жолдарының ағымдағы жөндеуі және 3 жоба спорт алаңдарын орнатуға бағытталған.

Бүгінгі таңда, 10 жоба бойынша жұмыстар жүргізілсе, Боралдай кенті мен Өтеген батыр ауылының көшелеріне 204,3 млн. теңгеге жолдарға орташа жөндеу жұмыстары және Қараой, Междуреченск, Байсерке ауылдық округтері мен Боралдай кентінің жолдарына 100 млн.теңгеге ағымдағы жөндеу жұмыстары атқарылуда.

Жұмыспен қамту жол картасы

Әлемді дүрліктірген коронвирус індеті ірі-ірі кәсіпорындар мен өндіріс ошақтарының аяғына тұсау салып, елді жайлаған инфекция адам шығынына жол беріп қоймай, жұмыссыздықты туындатты. Осы өзекті мәселерді шешу барысында президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың жергілікті билік пен үкіметке тапсырған нақты тапсырмаларының бірі де, бірегейі елді жұмыспен қамту болатын. Бұл сала бойынша, 1106,4 млн.теңгеге 326 жұмыс орындарын құру арқылы 56 жобаны жүзеге асыру жоспарланған.

Бүгінгі күнге 29 жоба бойынша жолдарға ағымдағы жөндеу жұмыстары басталса,

222,3 млн.теңгеге келісімшарт жасалып, 76 млн. теңгесі игерілді және 98 жаңа жұмыс орындары құрылған.

Сонымен қатар 18 жоба бойынша жолдарға орташа жөндеу жұмыстары басталып, 591,2 млн.теңгеге келісімшарт жасалып, 189 млн.теңгесі игерілді және 250 жұмыс орындары құрылған.

Аудан халқының саны

Мақала басында айтылғандай, Алатау бөктеріндегі Алматы қаласының іргесіндегі ауданда халық саны жылдан-жылға артып келеді. Мәселен, 219,5 мың адамды құраса, оның ішінде экономикалық

тұрғыдан белсенді халық саны 99,8 мың адам, олардың жұмыспен қамтылғандары – 95,6 мың, оның ішінде өзін-өзі жұмыспен қамтығандар саны – 19,6 мың болған. Олардың үлесі 20,5% болса, жұмыссыздық деңгейі 4,3%-ды құрауда.

Аудан экономикасының барлық салаларында 1604 жаңа жұмыс орындары құрылып, жыл аяғына дейін 3561 жұмыс орнын құру жоспарлануда. «2017-2021 жылдарға арналған Еңбек нәтижелі жұмыспен қамту және кәсіпкерлікті дамыту бағдарламасы» аясында 200 млн. теңге қаражат бөлініп 870 адамды қамту жоспарланған, нақты белсенді шараға 731 адам қамтылған. Қысқа мерзімді кәсіптік білім және тегін техникалық білім алуға жалпы 62 адам жіберілсе, 19 адам 95,8 млн. теңге шағын несие алған.

Жаңа бизнес идеяларды іске асыруға 44 адамға 16,0 млн.теңге көлемінде мемлекеттік грант берілсе, әлеуметтік жұмыс орындарына 77 адам, жастар тәжірибесіне 44 түлек, қоғамдық жұмыстарға 485 адам жіберілген. Электрондық еңбек биржасында 200-ден астам аудан кәсіпорындары 1373 бос жұмыс орындарын орналастырылып, 752 жұмыссыз азаматтар түйіндемелерін енгізді. Аудан бойынша атаулы әлеуметтік көмекке жыл басынан 1 101 отбасына (5924 адам) атаулы әлеуметтік көмек тағайындалып, 254,7 млн.теңге көлемінде төленген.

Атаулы әлеуметтік көмек алушылар қатарындағы мектеп жасына толмаған 1-6 жас аралығындағы балаларға кепілдік әлеуметтік топтамалар ұсыну тетіктері жасалса, бүгінгі күнде 1741 бала 35,3 млн. теңге көлемінде толығымен қамтамасыз етілген. Төтенше жағдай кезінде табысынан айырылған шағын және орта кәсіпкерлік субъектілері, дара кәсіпкерлері мен жеке практикамен айналысатын тұлғаларға 42500 теңге көлемінде аудан бойынша 107100 азаматқа әлеуметтік төлем төленген.

Сонымен қатар, азық-түлік және тұрмыстық жиынтықтармен қамтамасыз ету үшін 2 айлық есептік көрсеткіш (5556 теңге) көлемінде халықтың жекеленген санаттарына материалдық көмек төленген.

Наурыз айынан бастап мамыр айына дейін барлығы 9965 азаматқа – 100,1 млн. теңге төленсе, оның ішінде 1, 2, 3 топтағы мүгедектер саны – 3911, бала мүгедектер – 884, мүгедек балалар асыраушылары – 958, жұмыссыз азаматтар – 710. Атаулы әлеуметтік көмек алушылар қатарынан 1-6 жас аралығындағы 1821 балаға сәуір, мамыр айларында материалдық көмек көрсетілген.

Қосымша 2424 жекеленген санатқа жататын азаматтарға 87,7 млн.теңге көлемінде әр түрлі әлеуметтік көмектер көрсетіліп, ауданда мүгедектер саны 4 830 адам, немесе жалпы халық санының 2,2% құраған. Оның ішінде 1 және 2-ші топ

мүгедегі 2123, 3-ші топ мүгедегі 1812, 18 жасқа дейінгі мүгедек балалар саны – 895 адам. Сараптау комиссиясының шешіміне сәйкес ағымдағы жылы 1463 азаматтан өтініш қабылданып қызмет көрсетілген.

Биылғы жылғы 2 000-ға жуық сұраныс түссе, жыл басынан бері мүгедек адамдардың әлеуметтену деңгейін арттыру мақсатында 1691-не немесе 84,5% техникалық көмекші құралдармен (протездік-ортопедиялық көмек, сурдо-тифлоқұралдармен, арнайы жүріп-тұру

құралдарымен, санаторий-курорттық емдеу, міндетті гигиеналық құралдармен) қамтамасыз етіліп, сонымен қатар, 341 адам жеке көмекші мен ымдау тілі мамандарының қызметімен қамтылып, 222 жалғыз басты қарттарға және мүгедектерге, 167 мүмкіндігі шектеулі балаларға үйден әлеуметтік көмек көрсетілген. Бұл бағытта, мемлекетпен қатар көптеген қоғамдық және үкіметтік емес ұйымдар, кедейшілік проблемаларын шешу, халықтың тұрмыс деңгейінің артуына өз ықпалдарын тигізген. Жыл басынан осы ұйымдар 3124 азаматқа, оның ішінде мүгедектер, зейнеткерлер, Ұлы Отан соғысына қатысқан ардагерлер мен мүгедектерге 44,8 млн.теңге көлемінде қайырымдылық көмек көрсеткен.

Білім саласы

Коронавирус инфекциясының өршуіне байланысты, биылғы көктемнен бастап білім ошақтары қашықтықтан оқытуға көшкен-ді. Елді екіұдай күйге салған індеттен білім саласы да әрі-сәрі күйге түсті. «Бірінші байлық денсаулық» екені айтпаса да түсінікті. Болшақтың тұтқасын ұстайтын өрендердің қауып-қатерден аулақ ұстау мақсатында үкімет пен білім министрлігі бекіткен ережеге сәйкес, ауданның 48 мектебінде 56205 және жекеменшік мектептерде 595 оқушы, қашықтықтан оқытуда екі бағыт бойынша жүргізілген. Балалардың 47% (26302) интернет арқылы, 53% (29876) - «Балапан» (22968) және «Еларна» (6908) телеарналары арқылы білім алған. Бұл орайда аудандағы білім сапасы 70%-ды құраса, былтырғы жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 3,9%-ға жоғарылаған.

Ауданның 46 мектебінде 11 сыныпты 1693 оқушы бітіріп, ҰБТ-ға қатысуға 1359 түлек өтініш беріп, ҰБТ Түймебаев ауылында №20 орта мектебінде 23 мен 27 маусым аралығында өткізілген. Үш ауысымдық білім беруді жою мақсатында Түймебаев ауылындағы №19 орта мектебіне 300 орынды жапсаржай мен 5 мектеп құрылысы жүргізілуде.

«Жұмыспен қамтудың Жол картасы» бағдарламасы аясында білім беру

саласында жалпы соммасы 14,4 млрд. теңгеге 14 жоба жүзеге асырылып, оның 275,8 млн.теңгесі игеріліп, 1493 жаңа жұмыс орындары құрылған. Атап айтқанда 4500 орынды 3 мектептің (1500 орыннан Көкқайнар, Междуреченское ауылдарында және Боралдай кентінде) құрылысы басталып, 2 нысанға (Жетіген ауылындағы №111 ОМ ғимаратына және №3 ОМ шатырына) жалпы сомасы 867,5 млн теңгеге күрделі жөндеу жұмыстарын жүргізу жоспарланса, оның бүгінгі күнге Жетіген ауылындағы №111 ОМ ғимаратында күрделі жөндеу жұмыстары басталған.

Сонымен қатар 8 мектептің ішкі әжетханасына және 1 мектептің қоршауына ағымдағы жөндеу жұмыстары қоса атқарылуда.

Ауданда «Ауыл - Ел Бесігі» арнайы жобасының аясында 486 млн. теңгеге бір жобаны жүзеге асыру жоспарланып, Боралдай кентіндегі «Әдемі» балабақшасының ғимаратын күрделі жөндеуден өткізуге қатысты қазіргі уақытта конкурстық процедуралар аяқталған. Аудан бойынша 161 мектепке дейінгі мекемелер жұмыс істесе олардың 9-ы – мемлекеттік, 149-ы – жеке, 3-і –шағын орталықтар.

Денсаулық сақтау

Әлеуметтік үлкен мәселенің бірі – денсаулық саласы. Әлем елдерін әбгерге түсірген індет денсаулық саласының қаншалықты берік екенін көрсетіп берді. Тіпті, экономикасы қарқынды дамыған алпауыт

елдердің денсаулық саласы айтулы дертке төтеп бере алмады. Оның ішінде отыз жыл қалыптасқан Қазақстандағы денсаулық жүйесі ойсырай ұтылды. Осындай төтенше жағдайлар кезінде, халықтың амандығын сақтауда денсаулық саласы бірінші орынға шықты. Осы сала бойынша ауданда 31 мекеме жұмыс атқарса, Алматы аймақтық балалар клиникалық ауруханасын қосқанда 543 төсек ұйымдастырылып, жалпы 665 дәрігер және 1643 орта медициналық қызметкерлер жұмыс атқаруда.

Междуреченск ауылында 25 келушіге арналған дәрігерлік амбулатория құрылысы және «Жұмыспен қамтудың Жол картасы» бағдарламасы аясында Тілендиев ауылында да дәрігерлік амбулатория құрылысы басталған. Стационарлық деңгейде 96 медицина қызметкері жұмыс істеп, (5 терапевт, 1 инфекционист, 24 реаниматолог және басқа да мамандар) халыққа қызмет етуде.

Қазіргі таңда Қазақстан Республикасының бас санитариялық дәрігерінің қаулысына сәйкес қызуы көтерілген науқастарды сүзгіде қабылдануда, сонымен қатар бөлімшелерде «таза» және «лас» аймаққа бөлініп жұмыс жасалуда. Бір реттік қорғаныс киімдері жеткілікті мөлшерде деген аудан әкімі аурухананың дәрігерлері, орта және кіші буынды медицина қызметкерлеріне коронвирус жұқпасының клиникасы, эпидемиологиясы, берілу факторлары туралы 54 оқыту-семинар сабақтары өткізілді, бір реттік қорғаныс киімдерін киіп-шешу үлгілері бойынша оқыту сабақтары жүргізілген. Қазақстан Республикасының Денсаулық Сақтау министрінің 2020 жылғы 4-сәуірдегі № ҚР ДСМ-28/2020 бұйрығы бойынша наурыз, сәуір, мамыр айларында эпидемиологиялық шараларға атсалысқан медицина қызметкерлеріне қосымша төлемақы төленіп, оның ішінде 105 дәрігерге 17,8 млн.теңге, 389 орта буынды қызметкерлерге 54,9 млн. теңге, 100 кіші буынды медицина қызметкерлеріне 20,6 млн.теңге және 46 қосымша маман иелеріне 3,5 млн.теңге берілген.

Айтақын МҰХАМАДИ

ЗДОРОВЬЕ

ЧТО ЕСТЕСТВЕННО, ТО НЕ БЕЗОБРАЗНО...

Над головой голубое небо, всё вокруг заиграло необычными красками, сердце бьётся так сильно, что будто выпрыгнет из груди – именно это заставляет чувствовать вас человек, в которого вы влюблены. И стоит ему улыбнуться, как все проблемы рассеиваются в воздухе. Однако так ли это на самом деле?!

Думается всем знакомо такое чувство как любовь. Ей мы посвящаем бытие, видим смысл существования. Что уж говорить, ради неё человек готов пойти на многое. Но каковы её последствия? Так ли всё романтизировано, как нам показывают в фильмах, поют в песнях, пишут в книгах, да и говорят друзья? Тот же самый интернет пестрит разной информацией. Но что из этого правда? Из-за недостатка достоверных знаний, не совершим ли мы то, о чём позже можем сожалеть. Почему говоря о любви, мы упускаем «бытовые моменты», такие как здоровье.

... Где эта параллель спросите вы?! Дело в том, что речь идёт ведь не только о платонической, но и в первую очередь – плотской любви! Чем чреват исход, приобретенный в ходе «результат», или по-другому итог – то с чем вам придется жить?

А исход может стать плачевным. Во имя платонической любви, люди часто вступают в плотскую. То есть в половой контакт. И безрассудность, здесь играет ведущую роль. Дело в том, что по статистике ежедневно происходит более одного миллиона случаев заражения инфекциями, передаваемыми половым путем (ИППП). Заметить это сложно, и даже если вы считаете, что уж точно ничем не болеете, фактом является то, что большинство ИППП протекают бессимптомно или только с незначительными симптомами, в результате чего ИППП может оставаться невыявленной.

ЧТО КАСАЕТСЯ ЗДОРОВЬЯ

Для начала что такое ИППП?

ИППП – это инфекции передаваемые половым путём. Известно, что при сексуальных контактах передается более 30 различных бактерий, вирусов и паразитов. С наибольшей заболеваемостью связаны восемь из этих патогенов. Четыре из этих восьми инфекций в настоящее время излечимы – это сифилис, гонорея, хламидиоз и трихомониаз. Другие четыре инфекции являются вирусными и не лечатся – это гепатит В, вирус простого герпеса (ВПГ, или герпес), ВИЧ и вирус папилломы человека (ВПЧ). Симптомы или воздействие не поддающихся лечению вирусных инфекций можно уменьшить или изменить с помощью терапии.

По оценкам, ежегодно имеет место 376 миллионов новых случаев заражения одной из четырех ИППП – хламидиозом, гонореей, сифилисом или трихомониазом. Более 500 миллионов человек больны генитальным герпесом, вызванным вирусом простого герпеса (ВПГ). Более 290 миллионов женщин имеют инфекцию, вызванную вирусом папилломы человека (ВПЧ). Такие ИППП, как ВПГ типа 2 и сифилис, могут повышать риск приобретения ВИЧ-инфекции. В некоторых случаях ИППП могут иметь серьезные последствия для репродуктивного здоровья помимо непосредственного воздействия самой инфекции (например, бесплодие или передача инфекции от матери ребенку).

ИППП передаются преимущественно при сексуальных контактах, включая вагинальный, анальный и оральный секс. Микроорганизмы, вызывающие ИППП, могут также распространяться при переливании продуктов крови и пересадке тканей. Многие ИППП, включая хламидиоз, гонорею и, главным образом, гепатит В, ВИЧ и сифилис – могут также передаваться от матери ребенку во время беременности и родов.

Человек может иметь ИППП без явных симптомов болезни. Общие симптомы ИППП включают вагинальные выделения, выделения из мочеиспускательного канала у мужчин, генитальные язвы и боли в области живота.

Связано это всё с безпринципными половыми связями, в которые чаще всего вступают как ни странно не только взрослые, но и большинство подростков. Из-за недостатков достоверных знаний, психологического, физического воспитания, открытых отношений, всё это вливается в ситуацию, где без своевременной медицинской помощи, ухудшается здоровье человека.

ПО ЗАКОНУ

Возраст сексуального согласия (возраст согласия) — в уголовном праве возраст, начиная с которого человек считается способным дать информированное согласие на секс с другим лицом. В большинстве случаев взрослый несёт правовую ответственность, если он вступает в половую связь с лицом, не достигшим данного возраста.

Наказания за данное правонарушение варьируются в зависимости от законодательства, возраста старшего участника и разницы в возрасте между партнёрами.

В законодательствах некоторых стран также имеется понятие возраста сексуального согласия в ситуациях, когда взрослый находится во властной по отношению к младшему, позиции (учителя, врача, тренеры, работники правоохранительных органов, члены семьи).

Возраст сексуального согласия не следует путать с возрастом совершеннолетия или возрастом, начиная с которого человек может вступить в брак (брачным возрастом). Термин соращение несовершеннолетних означает соращение лиц, не достигших именно возраста согласия, а не возраста совершеннолетия (понимая под возрастом совершеннолетия возраст получения гражданином определенной части или всей полноты гражданских прав и обязанностей).

Возраст сексуального согласия может значительно отличаться в зависимости от законодательства, хотя в большинстве стран он находится между 14 и 16 годами. Тем не менее возраст сексуального согласия может как отсутствовать вовсе, так и достигать 20 лет. Конкретное значение может определяться типом сексуального акта и полов партнёров.

Самым распространенным во всем мире возрастом, с которого человек может законно вести половую жизнь, считается возраст 16 лет.

Такая отметка установлена в Азербайджане, Армении, Белоруссии, Бельгии, Великобритании, Зимбабве, Израиле, Индии, Казахстане, Камбодже, Кении, Латвии, Литве, Малайзии, Молдавии, Новой Зеландии, Норвегии, России, Сингапуре, Суринаме, Таджикистане, Узбекистане, Украине, Финляндии, Швейцарии, ЮАР, а также на Багамских островах Барбадосе, Бермудских островах, Гуаме, Кубе, Тайвань, Фиджи, Шри-Ланке, Ямайке, некоторых штатах США и многих других странах. А в Канаде и Австралии установлен еще и возраст, с которого человек может заниматься анальным сексом – он повышен до 18 лет.

В некоторых странах также существует различие между возрастом согласия на обычный секс и платный. Возраст проститутки при этом должен быть выше, чем при бесплатной связи (чаще всего 18 лет). Такая мера призвана помочь вывести детскую проституцию за рамки закона.

Далее следует возраст 15 лет. Так, начинать легальную половую жизнь с 15-летнего возраста могут жители Гвинеи, Греции, Дании, Исландии, Коста-Рики, Кот-д'Ивуара, Марокко, Македонии, Монако, Польши, Пуэрто-Рико, Румынии, Словакии, Словении, Таиланда, Уругвая, Франции, Чехии, Швеции, Эфиопии.

А с 14 лет в половой контакт могут вступить граждане Австрии, Албании, Болгарии, Боливии, Боснии-Герцеговины, Бразилии, Ватикана, Венгрии, Германии, Италии, Китая, Колумбии, Лихтенштейна, Парагвая, Перу, Португалии, Сербии, Сьерра-Леоне, Того, Хорватии, Черногории, Чили, Эквадора и Эстонии.

С 13 лет разрешено вступать в Аргентине, Буркина-Фасо, Южной Кореи, Японии.

С 12 лет в Анголе и Филиппинах.

Есть еще ряд стран (Катар, Саудовская Аравия, Северная Корея, Йемен) в которых в половую связь можно вступать, только после заключения брака.

У НАС

По словам врачей, у нас лидирующие позиции среди венерических инфекций занимают трихомониаз и хламидиоз, далее идут гонорейная инфекция (венерическая болезнь), вызывающая гнойное воспаление мочеполовых путей – Прим. автора) и генитальный герпес, затем – сифилис и ВИЧ-инфекция.

В рамках закона в случае распространения сифилиса, согласно статье 117 УК РК, источник ЗППП может быть наказан штрафом в размере до 100 МРП, либо исправительными работами в том же размере, либо может быть привлеченным к общественным работам на срок до 120 часов, либо может быть арестован на 45 суток. Если источник ЗППП заразил двух или более лиц, он будет наказан штрафом в размере до 2000 МРП либо будет приговорен к двум годам тюремного заключения за осознанное распространение смертельно опасного заболевания.

Ранее Комитетом статистики были опубликованы данные о том, что в среднем на 100 тысяч человек в Казахстане приходится 25,7 человека, зараженных сифилисом.

Фонд ООН в области народонаселения в течение последних нескольких лет проводил анонимный опрос казахстанских подростков, результаты которого показали, что средний возраст вступления в половые отношения — 16,5 лет. При этом схожее анкетирование проводил Национальный центр общественного здравоохранения при Министерстве здравоохранения, только в нем цифра снизилась до 15 лет. По последним данным центра за март 2020 года, 7% подростков Казахстана вступили в половые отношения в 15 лет, по большей части речь идет о мальчиках.

По статистике Минздрава ежегодно прерывают беременность до 1300 девочек-подростков.

ӨЗЕКТІ

МЫЛТЫҚСЫЗ МАЙДАН

Жалғасы. Басы 1-бетте

Медқызметкерлер жетіспейді. Бұл жұмыстан кету керек», – дейді, екі беті қып-қызыл болып кеткен медбике. Міне, біздің қоғамның отыз жылда жеткен жетістігі, дамыған медицинасы. Басқасы басқа, жергілікті билік, пен үкімет әу баста қолға алған карантин шарасын жеңілдеткен кезде дәрі-дәрмектермен, азық-түлік бағасын бір ретке келтіріп, бақылауды неге күшейте алмады. «Жеріне шыбық қадасаң шынарға айналатын» Жетісуда витаминнің құрамы көп, көкөністің бағасы да аспандап кетті. Бір ғана шиенің бір килограммы 1600-1700 теңгеге жетті. Жердің үстіндегі жұмақта отырып,өзендер өрнектеген өлкенің, әкім-қаралары өз халқын тым құрса жеміс-жидекпен, көкөніспен қамти алмады. Шымкенттен, Өзбекбекстаннан келген жеміс-жидектердің бағасы бас шайқатады. Бірінен-бірі естіп, дәрігерлер мен дәріханалардан қайран болмаған соң, қазақша ем-домға көшкен халық, базарлардан қойдың құйрық майы мен ақжелкен (хрен) іздеп сабылды. «Жұмыртқадан жүн қырыққан» саудагерлер оның да бағасын көтеріп жіберді. «Топалаңда тоқаш ұрлапты» дегендей, ел қиналып, өлім-жітім көбейіп жатқанда, обал-сауапты ұмытқан дәріхана қожайындары «қолыңнан келсе қоншыңнан басып қал» дегеннің керін жасады. Ел қынадай қырылып жатқанда да, науқастардың ыстығын түсіретін аспирин,парацетамолға халықтың қолы жетпеді. «Тоқпағы мықты болса киіз қазық жерге кіреді»демекші, президент Қасым-Жомарт Тоқаев, столды тоқпақтап, шенділерді қысып еді, дәріхана тұрмақ, базарлар мен дүкендерде екі-үш есе қымбат баға сатқан алаяқтар мен қоймаларда тығылып жатқан шетелдерден келген гуманитарлық көмектер мен дәрілердің, бетперделер мен медқызметкерлер киетін медициналық құралдардыңдіттегенжеріне жепегені өшкере болды. «Танауын тасқа соққан балықтай» сансыраған халық, үкіметтен қайыр болмасын сезіп, қалталарындағы соңғы тыңдарына дейін түрлі қорларға аударып, жұқпалы індетке қажетті тыныс алатын оттегін алып, аруханаларға таратуда. Мәселен, «Шұғыла» қоры 450 миллион қаржы жинап, 4000 тыныс алу апаратын сатып алып берсе, белгілі ақтангер ақын өзі құрған «Айдың нұры» қоры арқылы Даурен Мұқаев, Эльмира Ешниязова, Қайрат Жолдыбай Түркия мен Қытай мемлекетерінен 1000 дана тынас алу аппаратын тарту етті. Мұның барлығы да қараша қауымның тамыры сулаған Қазақстандағы медицина саласына қосқан үлесі. Өлі күнге

СОҢҒЫ МӘЛІМЕТТЕР

Расталған жағдай: 76799

Нұр-Сұлтан қаласы - 9068 (+236)
Алматы қаласы - 9851 (+216)
Шымкент қаласы - 4554 (+36)
Ақмола облысы - 2161 (+53)
Ақтөбе облысы - 2842 (+39)
Алматы облысы - 3802 (+69)
Атырау облысы - 9530 (+138)
Шығыс Қазақстан облысы - 4698 (+210)
Жамбыл облысы - 3047 (+48)
Батыс Қазақстан облысы - 5031 (+99)
Қарағанды облысы - 7541 (+140)
Қостанай облысы - 2123 (+52)
Қызылорда облысы - 2541 (+77)
Маңғыстау облысы - 2444 (+47)
Павлодар облысы - 2583 (+68)
Солтүстік Қазақстан облысы - 2451 (+99)
Түркістан облысы - 2532 (+19)

дейін жылу жинап жатқандар бар. Осы орайда, Қазақстан билігіне деген бұқараның өкпе-ренішін қалай орынсыз деп айта аласың. Өлгі ұрандатып салып жатқан 100 мектеппен 100 арухана қайда. Індет жайлағанда ауырғандар неге аруханаларға сыймай қалды. Қазақстанда COVID-19 вирусынан 51 медицина қызметкері қайтыс болды. Бұл ақпаратты 16 шілдеде өткен брифингте тауар мен қызмет сапасын жөне қауіпсіздігін бақылау комитетінің төрағасы Тимур Сұлтанғазиев мәлімдеді. 13 шілдеде ел президенті Қасым-Жомарт Тоқаев коронавируспен күресте қайтыс болған 44 медицина қызметкерін түрлі мемлекеттік атақпен марапаттады. Инфекция жұқтырған медқызметкерлерге миллион теңге, коронавирспен күресіп, өзі сол індеттен қайтыс болған медқызметкерлерге 10 миллион теңге

төлейтінін хабарлаған болатын. Күн-түн демей, үй бетін, жанұясын көрмей төрт ай бойы әлемді дүрліктірген пандемиямен күресіп жүріп, өздері ажал құшқан дәрігерлер қандай марапатқа болсын лайық. Алайда індет өршіп тұрған кезеңде, онсызда жетіспей жатқан ақ халаттылардың беймезгіл ажал құшқандары жаныңды жаралайды. Дәрігерлерден бөлек, кесел жұқтырып, оттегі жетпей жарық дүниемен қоштасқан қаншама жас пен жасамыс бақилық болып кетті. Бір ғана, Алматы облысының орталығы Талдықорған қаласында 14-17 шілде аралығында үш күнде 37 адам жаман аурудан ажал құшты. Тіпті қабір қазатын адам табылмай қалды. Белгілі журналист Сандұғаш Дүйсенова елден көмек сұрап, елді бақилық болып кеткен марқұмдарды жерлеуге үндеді.

Коронавирус жұқтырғандардың саны 23 шілдедегі көрсеткіш бойынша республика көлемінде 76799 болып тұр. Ал Алматы облысында бұл көрсеткіш 3802. Бұған дейін пневмониямен ауырғандар да коронавирус көрсеткішіне жатқызылмаған болатын. Енді тамыз айынан бастап осы пневмониямен ауырған науқастардың барлығы коронавирус көрсеткішіне тіркелетін болды. Бұл да бір елбасына түскен нәубет. Алайда, жалыны шарпыған өрттей қаулаған инфекция кезінде адамдар бойындағы қайрымдылықты, жанашырлықты көріп, жүрегің жылыса, «өлем десең көлем»деп, жең ұшынан жалғасып дәрі-дәрмектерге қалауынша баға қосып, байып қалғасы келгендер «өлместің суын ішкен бе»деп қаласың. Солардың жақын туыс-тумалары, аға-бауырлары аты жаман аурумен ауырмап па? Өлем халқының үрейін ұшырып, ат төбеліндей аз қазақтың санын көбейте алмай жатқанда, бас пайдаларын ойламай, қол ұштарын созса, халықтан алғыс, Алладан алған сауаптары он есе болып оралмайтын ба еді? «Жүрген іздерін құйрығымен жасырған түлкідей» жемсаулары бүлкілдегендер бірінен кейін бірі тұтылып, қақпан қапқан қасқырдай ұлып жатыр. Мұндай алаяқтар мен тасжүректерді заңның ең қатал баптарымен жазалау керек. Қоғамдағы жемқорлық денсаулық саласының тамырына іріңдеп, кеулеп кіріп алғаны сондай, бөріне бірдей топырақ шашудан аулақпыз, емханалар мен ауруханалардағы кейбір дәрігерлердің іс-әрекеттері жайлы аз айтылып жүрген жоқ. Мәселен, тыныс алу аппаратын өздері сатып алып, ауырған анасына қолдансын десе оны басқа науқасқа пайдаланғанын көздерімен көрген шымкенттік тұрғынның жанайқайын интернет желісінен көріп бас шайқадық. «300000 теңгеге дейін дәрі-дәрмек, тыныс алу аппаратын апарып берсек те анамызды індеттен аман алып қала алмаған дәрігерлерден көрген қорлығымызды айтып жеткізе алмаймыз. Анамыз тыныс ала алмай жедел жәрдеммен үш-төрт аурухананы шарпадық, ешқайсы қабылдамай уақыт өткізіп алдық. Ақыры айналып келіп жалынып-жалпайып жүріп, шарлап жүрген аурухананың біріне жатқыздық»дейді, азаттықтық тілшісіне сұхбат берген қара жамылған отбасы мүшесі.

Өлемді шарлап кеткен жұқпалы індеттен сақтану жайлы қазақ мемлекеті өткен жылы дабыл қаққан-ды. «Індет, ерте ме, кеш пе бізді де бір айналып өтері нақ» деген үкімет пен денсаулық министрлігі түрлі шараларды қолға алып, жедел аурухана салып, шетелден келген әрі арнайы ұшақ жіберіп алдырған қандастармызды алдын ала карантинге жатқызып, коронавируска қарсы тексерулерден өткізді. «А», «Б» деп айдар қойып, «індет нақонең-то келді» деп жар салған Жандарбек Бекшин жоғары

лауазымды қызметте отырғанда, экс-денсаулық министрі болған Елжан Біртанов коронавируспен күресті жарнамалау үшін, бөлінген 600 миллион қаражы діттеген жеріне жетпеген» деген ақпарат тарады. Сонда бұл қаражаттар жемқорлардың жемсауында кеткенбе? Індетке сақадай саймыз деп қажетті дәрі-дәрмек, медициналық құралдар алында брифинг өткізіп үкімет пен елге есеп берген денсаулық министрлігінің өтірігі індеттен ел жаппай қырыла бастағанда көзге шыққан сүйелдей бадырайды. Маскара болғанда жергілікті жердегі ауруханаларды былай қойғанда облыстық, қалалық ауруханаларда тыныс алу аппаратының жеткілісіз болғанына көз жеткіздік. Сонда әлгі миллирадтап бөлінген қаражаттардың есебін президент Қасым-Жомарт Тоқаев өзі сұрап, құзырлы органдарға қатаң тапсырма бермесе, жабулы қазан, жабулы күйінде қала бере ме? Себебі, індет өршіп, адамдар ажал құшқанға дейін, жемқорлықпен күрес мекемесі не прокуратура органдары коронавируска қарсы бөлінген қаражаттар туралы жақ ашпады. Тек, мемлекет басшысы арнайы тапсырма бергеннен кейін ғана дәрі-дәрмек пен медициналық түрлі қондырғыларға бөлінген миллиардтарға, тирллиондарға заңды тексеру басталды.

Халықтың қамын күйттейді деген өкімет те өгей әке сияқты. Біздің қоғамда су тасқыны болса да, қару-жарақ жарылса да, індет жайласа да қараша қауымның жылу жинап жүргенін көресің. Елді басқарып отырған әкім-қаралардың біреуі қалтасынан қаржы шығарып, өздері басқарып отырған өңірлерге құрылғы әперіпті дегенді естімедік. Олар тек кәсіпкерлерді жұмылдырып, одан қалса жергілікті бюджеттен қаржы бөлуден әрі асалмай жүр. Ал олардың балалары мен жарларының, туған-тұстарының артына тіркелген бизнестері барын елдің бәрі біледі. Мемлекет бөлген қаржы талан-таражға түсіп, жемқорлардың жемсауында кетсе, қыл аяғы Қазақстанда өңдірілетін дәрі-дәрмекке халықтың қолы жетпесе, бұған кім кінәлі? Әрине, өкімет. Жергілікті биліктегілер жоғарыға жалған цинфрлар беріп, бізде бәрі жақсы деген шенділер көзбояушылықтан арылмай, жемқорлық жойылмай, ел экономикасы да әлеуметтік саласы да кері кеткені кеткен. Қазір халықтың сана сезімі оянған. Оларды балаға кәмпит беріп алдағандай алдай алмайсың. Ашу-ызалары сорпадай халықтың мұң-зарымен санаспаған шенділерді жүндей түттуге бар. Қалың бұқараның билік тармақтарына деген назалы үнін естіген мемлекет басшысы да, «Азаматтардың денсаулығы мен өміріне коронавирустан бөлек, өкпе қабынуы үлкен зардабын тигізді. «Пандемия» туралы барлық ақпарат қанша жерден ащы болса да, оны қоғам білуге тиіс. Жариялық пен өзара сенім болғанда ғана, біз бірлесе отырып бұл індетті тезірек жеңеміз»деп жазды Twitter парақшасында. Халықаралық ұйымдармен, Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымдарымен келіссөз жүргізіп жатқанын айтқан президент ДДҰ-ның ұсынымы бойынша статистикаға ПТР тесті оң нәтиже көрсеткен жағдайлар ғана кіреді» – деген еді денсаулық вице-министрі Людмила Бюрабекова. Ал, бұған дейін Алматыдағы орталық клиникалық аурухананың нейрохирургия бөлімінің меңгерушісі Мыңжылқы Бердіқожаев үкіметке бейнеүндеу жолдап, қазіргі коронавирусты статистикасына атипиялық пневмонияны да кіргізу қажеттігін айтқан-ды. Жетісу өңірінде пневмониядан көз жұмғандар аз болған жоқ. Сағат сайын еститінің суық хабар. Осы мақсатқа орай, әрі жұқпалы індетті ауыздықтауға Ал-

маты облысы да дәрі-дәрмек сатып алуға жергілікті бюджеттен қосымша 500 миллион теңге бөлді. Осы індетпен ауырып денсаулығының сыр беруіне байланысты Нұр-Сұлтан қаласына ұшақпен жеткізілген өңір басшысы Амандық Баталов сауығып шыққан соң, өңірдегі медициналық ахуалдың күрделілігіне байланысты тиісті шараларды қолға алды. Бөлінген 500 миллион теңгенің 50 млн. теңгесіне вирусқа қарсы препараттар сатып алу жоспарланыпты. Бұл препараттар қауіп-қатер тобындағы азаматтарға тегін берілетін болады. Бұл туралы дәрі-дәрмектің болуын қадағалайтын мониторинг тобының Талдықорғанда орналасқан бірқатар медикаменттердің көтерме қоймасын аралуы барысында айтылды. Топ құрамына облыс әкімінің орынбасары Батыржан Байжұманов, сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызметтің, қоғамық ұйымдардың, бұқаралық ақпарат құралдарының өкілдері енгізілді.

Қараша тал қармады, індет жайлап

Минут сайын естисің суық хабар, індеттің түрі жоқ-ау, құрықталар. Ғылым да, дәрігер де дәрменсіздеу, Кеселді тамырынан сылып алар.

Бұл індет аз қазақты қырып салар. Аждаһа айыл жыймай жұмыртқалар. Отырау бар, тыныс алар оттегіжоқ, Патшаның жеке өмірі ұлықталар.

Сарсаң болып қазағым шашырап жүр, Сырқаттары әзерге басын ап жүр. Жемқорды тия алмаған жылу жинап, Өгей әке, өкіметті асырап жүр.

Бұл қоғам, көз ашпады жемқорлықтан. Еңсесін көтермеді ел қорлықтан. Қараша тал қармады індет жайлап, Қайықтай көл бетінде жел толқытқан.

Қазағым, шомылдың-ау мол қайғыға, Жарлығы жарты бақыт қонбайды ма? Қара жердің қойнына адам емес, Қара шұбар жылан кірсе болмайды ма!

А. БҰЛҒАҚОВ

Жұмыс тобы алдымен «Медсервис плюс» ҚФК ЖШС қоймасына барғанда серіктестіктің Талдықорған филиалының директоры Қадырбек Күдериннің айтуынша, бұл жеке медициналық компания өңірдің 130 дәріханасына дәрі-дәрмек жеткізуде. «Бүгінгі күні коронавирустың таралуына байланысты халық арасында вирусқа қарсы препараттар, антикоагулянттар (қанды сұйытатын дәрілік заттар), антибиотиктер үлкен сұранысқа ие болуда. Бізге аптасына бір рет тауар келіп түседі деген олар, дәріханалардан келіп түскен тапсырысқа сәйкес бұл тауарларды компания көліктерімен сатылым нүктелеріне жеткізіп беретінін айтты. Ал гуманитарлық көмек қоймасына Қытайдан, Катардан және басқа да елдерден жеткізілген жеке қорғаныс құралдары: бетперделер, медициналық респираторлар, қолғаптар, қорғаныс костюмдері жеткізілген. Бұл жеке қорғаныс құралдары өңірдің медициналық ұйымдары арасында бөлінетін болады. Ал «СК Фармация» компаниясында мониторинг тобының мүшелері облысқа қажетті дәрі-дәрмектердің тиеліп әкелініп жатқанының куәсі болды. Мониторинг жұмысы жайлы облыс әкімінің орынбасары Батыржан Байжұманов: – «СК Фармация» – емханалар мен ауруханалар үшін дәрі-дәрмек жеткізетін бірыңғай ұйым. Дәрілік заттар түсіріліп болған соң аудандар мен қалалардың емханалары мен ауруханаларына кешіктірмей бөлініп берілетін болады», – деді.

ТҮЙІН

Сең қозағалды. Алайда қалың бұқара әлі індеттің құрсауында. Жанарлары жауатпағандар жас та, жасамыс та шыбын жандарын шүберекке түйіп, биліктен жәрдем күтуде. Онсызда аз қазақты көбейте алмай жүргенмізде, адам шығынына жол бермеу үшін, жергілікті билік пен өкімет тізе қосып, қатаң шараларды жүзеге асыруы тиіс. Ол үшін, дәрі-дәрмектерге халықтың қолы еркін жетуге, әрі ауруханаларды медициналық құралдар тыныс алу аппараттарына деген елдің мұқтажын толықтай өтеу керек. Індет толық жойылып кетпей, бір сәтке де бақылауды бәсеңдетуге болмайды. Қыркүйек, қазан айларында жұқпалы індеттің келесі толқыны басталады деп дабыл қағылуда. Қалың өрттің, мылтықсыз майданның ішінде жүрген дәрігерлер мен медбикелердің өмірі де алаңдатып тұр. Оларға қолдан келгенше сақтық шараларын жасауға шенді-шекпенділердің бәрі міндетті. Әлем ғалымдары жабылып, індеттің емін табалмай бәсекеге түсіп тұрған кезеңде, мемлекеттің басты құндылығы – халық тағдырын тәжтажалға байлап бермегенге не жетсін!

КӘСІП-НӘСІП

БИЗНЕСТІҢ БЕРЕКЕСІ – АДАЛДЫҚТА

Әрекет бар жерден берекет қашық емес. Қашаннан да солай. Дегенмен, қазіргі қиын-қыстау кезде күнбе-күн ізденіп, еселі еңбек етпей табысқа жете алмасың анық. Расында, қазірде жұмыстың көзі көп, бейнет ете жүріп, дәулетін арттырудың жолы да сан тарау. Тек, шыдамдылықпен ерінбей жұмыс істей білгеннің, бірге бірді жаңылыспай қоса алғанның бәсі артық. Біздің бүгінгі кейіпкеріміз де, жастайынан еңбектеніп, нанын адал жолмен тауып жүрген шағын кәсіп иесі. Жас та болса бірнеше адамды жұмыспен қамтып, еңбек етем деген жандарға жол көрсетіп жүрген азамат.

Тірліктің көзін тапқан – байлықтың өзін табады. Өз тірлігінің көзін тауып, адал асын ішіп жүрген Елжас Көпесбаевтың бизнес өлеміне аяқ басқанына бірнеше жылдың жүзі болған. Жасы небәрі 29 да болсада бүгінде өз кәсібін бастап, талай сынақтардан да өткен. Әкесінен жастай айырылып, қиыншылықтың дәмін татқан азамат ерте есейіп, анасына қорған бола білді. Ең алғаш сауда сатқанын қарапайым қарбыздан бастадым деп есіне алған Елжас, бүгінде айтарлықтай жеңіске жеткенін жеткізді.

– Әкемнен жастай қалдық. Үйде үш ұлмыз. Мен ең кішкентайымын. Екі ағам бар. Ағаларым болса да маған сол кездегі анамның көрген қиыншылығы жанымға қатты батты. Мені ерте есейтті. Әлі есімде, 11 жаста өдім. Үйге туысқан жездем қонаққа келіп, қолыма екі жүз теңге ұстатты. Одан алдын базардан өтіп бара жатып, үйіліп тұрған қарбызды көрдім де, осыларды мен де сатсам ғой деген ой келген. Содан қолымдағы екі жүз теңгені ала салып базарға қарай жүгірдім. Анам артымнан уайымдап қалғанын көрдім. Сонда да ештеңе демей, тура базарға бардым. Ол кезде автобуспен оқушыларға жол жүру құны 10 теңге болатын. Бірақ мен ылғи да жүргізушіден сұрап 5 теңгемен жүретінмін. Сөйтіп, 10 теңгені ары-бері жолыма қойдым да, қалған 190 теңгесіне қарбыз алдым. Өзім кішкентай бала болғандықтан сатушылар қызығып, маған ең төменгі бағамен берді. Сөйтіп, екі қалтаға салынған қарбызды арқалап, соларды сатуға кірістім. Ең алғаш тапқан табысым сол болды. Өзіме екі жүз теңгені алып қалып, үстіндегі пайданы анама әкеліп бергенім әлі есімде. Солай бір талай уақыт қарбыз сатумен айналысып жүрдім, деген Елжас Тәңірбергенұлы, қазіргі жастардың өте жалқау, артық жұмыс жасағылары келмейтінін айтады. Тіпті, жұмыс жасаймын деген жігіттер маған келсе, қолдарына өз жұмысында тұрған арбаны беріп, қарбыз сатуларына көмектесе де аламын деген ниет білдірді. Тек қара жұмыс жасағылары келмей, дайын асқа тік қасық болғысы келетін жандардың әрекетіне қынжылатынын айтады.

– Білесіз бе, қазір бәрі жалқау. Артық қимылдағылары келмейді. Бір жұмыс жасаса, сол жерге барып келгендеріне мәз болатын ер жігіттер көрсем ызам келеді. Қазіргі заман мүмкіндіктерге толы. Еңбек етемін деген адамға ауадан да ақша жасауға мүмкіндік бар. Студенттер де қазір карантин деп болса үйлерінде. Неге екі қолдарын қимылдатпасақ? Ата-аналарына көмектеспейді? Өйткені жалқау. Есіме тағы да болса бөтелкелерді сатып, өте көп табыс тапқаным түсіп отыр. Ол кезде де мектеп оқушысымын. Көпқабатты үйлердің есіктерін қағып, 1-2 теңгеден бол бөтелкелерін сатып аламын да үстіне тиын қосып сатамын. Кәдімгідей пайда көп. Ештеңе де бірден бола бермейді. Әр нәрсе адал еңбекпен, маңдай термен келеді деп ойлаймын. Еңбектің наны тәтті деп те бекер айтылмаған. Қазіргі кездегі ұрлық, алаяқтық осы жалқаулықтың кесірі деп ойлаймын. Ақша табудың оңай жолы деп осындай қылмысқа да баратын адамдар бар. Ол бәрі бір жақсылық әкелмейді. Қандай табыс болса да, адал болу керек

деген менде ұстаным бар.

Әсілі, адал адамның, іскер маманның мойнына жауапкершілік жүгі молырақ артылады. Жұмыстағы адалдық, қызметкерлеріне сенімділік, ешкімнің еңбегін жемеу сынды дүниелер басты орында болуға тиіс. Екі адамнан да, мың адамнан да тұратын кәсіпте жауапкершілік бірдей. Ол – адалдық. Осы ұстанымды ұстаған Елжас Тәңірбергенұлының алға қойған мақсаттары да көп.

– Болашақта үлкен жетістіктерге жетіп, өз еліме пайдамды тигізгім келеді. Жетім-жесірлерге қол ұшымды созсам деген арманым бар. Шынымды айтсам, алып-сату, кішігірім пайда табу сынды жұмысым болмаса осы уақытқа дейін айтарлықтай бір іс бітірмеген екенмін. Алғаш есімді жинаған кезім қызымды қолыма алған күнім еді. Перзентханадан әйелімді шығаратын күні, оларды үйге әкелетіндей де мүмкіндігім болмай қалды. Қолымда бір тиын жоқ. Жеңіл машиниам бар, бірақ бұзылып жатыр. Содан бір досыма өтініп, ақшаңды кейін беремін деп қызымды шығаруға барғанмын. Қызымды алғаш қолыма ұстағанымда, менің қызым болғанына оған қатты жаным ашыды. Сол кезде өз-өзіме уәде бердім. Содан бері қалайда жетістікке жетуім керек деген ой мазалай берді.

Бүгінде үлкен бизнестің иесі болып кетпесе де, екі жылдың ішінде айтарлықтай жетістікке жете білген кәсібінің өрге домалауы анамның ақ батасы мен жан-жарымның сенімі деген Елжас Көпесбаев әйел адамның қолдауының маңыздылығына да тоқталды.

– Анам қашанда мені қолдап отырады. Кішкентай қызымды өзі қарап келіншегім екеумізге бірге жұмыс жасауымызға жағдай жасап отыр. Екінші ағам да қазіргі кезде қасымда. Бірігіп еңбек етудеміз. Бауырларыңның жаныңда болғаны, қолдау көрсеткені мені қатты қуантады. Ал, жан-жарым өз жұмысын тастап, қазіргі кезде ол да қасымда. Бірге жұмыс жасаймыз. Келіншегімнің негізгі мамандығы – мұғалім. Шыны керек, әйелімнің табысымен күн көрген кезімізде болған. Талай сынақтарды өткіздік деп айтып өдім ғой жоғарыда, мен жұмыссыз қалып, қиындыққа тап болған кездерімізде әйелімнің қолдауы өте көп болды. Ешқашан маған сен ештеңе жасамадың деп бетіме басқан емес. Мен саған сенемін деп ғана күш-қуат беріп келеді. Қазіргі кезде ажырасудың, балалардың тірі жетім қалуының бірден бір себебі де осы әйел затының шыдамсыздығынан деп ойлаймын. Осы кезде өз келіншегімнің шыдамдылығына, адалдығына, маған деген махаббатына үлкен рақметімді айтамын. Олардың сенімін ақтау маған тек алға ұмтылуға мүмкіндік береді.

Бүгінде бір қыз тәрбиелеп, отбасыларының асыраушылары болып отырған Елжас Тәңірбергенұлы мен Айжан Жәнібекқызының жеке кәсіптері кішкентай қызы Жанелдің құрметіне «ЖАНЕЛЬ» ЖК

деп аталады. Осы кәсіпті бастар кезде Елжасқа қол ұшын созып, бағыт-бағдар берген жандар да табылды.

– Ең алғаш жеке кәсіпкер болып жұмысымды бастағанда көптеген қиыншылықтар болды. Үкімет тарапынан да, қаржылай да біраз қиналдық. Кәсіп бастағандар өте жақсы біледі. Бір қарағанда бәрі оңай болып көрінуі мүмкін. Алайда, ұсақ-түйек жұмыстар өте көп. Сондай кезде бізге үлкен көмек Абдырахмановтар отбасынан болды. Халиль Ғапуұлы мен жұбайы Арайгүл Абдығалиқызы менің кәсібімнің жүріп кетуіне өте көп үлестерін қосты. Ондай жандар өте аз. Ол кісілерден көп көмек көрдім. Алғысым шексіз. Өз бизнестері бола тұра маған да жол көрсетіп, ісімнің алға басуына бірден бір себепші жандар бола білді. Ол жандардың өз «ЖанСу» деп аталатын лимонад шығаратын кәсіптері де бар. Соған қарамастан өте қарапайым жандар. Тіпті, қазір сыртқа шығып қарасаңыз Халиль мырзаның бастық па жұмысшы ма ажырата да алмайсыз. Өйткені кез келген кезде жұмысшыларына көмектесіп, кірісіп кете береді. Өмірімде осындай жандар кездескеніне өте қуаныштымын. Қазіргі кезде етене жұмыс жасап, әлі күнге дейін бір-бірімізге көмек қолдарымызды созып тұрамамыз. Өзім де осындай кісілерден көмек көргендіктен, алға ұмтылып, бір іс бастағысы келетін жастарға кеңесімді айтып, көмегімді бергім келіп тұрады. Жалпы кең болсаң, кем болмайсың дегенге қатты сенемін.

Құран Көрімде айтылған Раббымыздың нығметтерін адам баласы тек қана еңбегімен пайдалана алады. Мұсылмандар үшін адал кәсіптің өте маңызды екендігін ұлық Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) да саралап тұрып айтқан. Ол (с.ғ.с.) өз хадисінде: «Адал кәсіп ету - әр мұсылманға парыз», «Адал табыс

табу үшін шыққан адам жиһадта жүрген кісі тәрізді», - дейді.

Иә, Ислам діні адал кәсіп етуді уағыздайды. Дініміздің бұл әмірін ең бірінші болып бұлжытпай орындаған да әу баста пайғамбарлар болды. Риуаяттарға зер салған адамдар бүкіл пайғамбарларымыздың белгілі бір мұғжизаларды көрсетіп, адал кәсіппен шұғылданғанын аңғарады. Мысалы, Хазірет Адам алейһиссәлам егінші болса, Нұх (ғ.с.) пайғамбар кеме жасаушы, Хазірет Идрис (ғ.с.) тігінші, Хазірет Мұса (ғ.с.) шопан, Дәуіт (ғ.с.) пайғамбар темірші, Зәкерия ағаш шебері, Иса (ғ.с.) пайғамбар медицина ғылымының шоқтығы биік ұстазы болды. Бұл мәселелер кейінгілер үшін үлкен үлгі, өрісті өнеге.

«Еңбек адамды қашан да бақытқа бөлейді» деген сөз бекер емес. Адал еңбектің арқасында әр адам өз бақытын

табады. Өзіне ғана тиесілі, өзіне ғана лайық жолмен жүріп, тірлік жасайды. Елжас Тәңірбергенұлы да адал еңбекке жастық шағын арнап келеді. Кәсіптің негізін қарапайым ғана адамдық парасаттан іздеп өзі мұрат еткен ісін абыроймен атқарып жүр. Бүгінде көпке үлгі. Құдай қосқан қосағы Айжан екеуінің алға қойған мақсаттары көп. Алайда, үкімет тарапынан ешқандай көмек болмайтынына біраз қынжылды. Тіпті, Президентіміз Қасым-Жомарт Тоқаевтың карантин кезінде кәсіпкерлерге жасаған көмегін де пайдала алмай отқандарын айтады. Блок посттардан өту, дүкендерге жеткізу көп қиыншылық тудырыпты. «Даму», «Атамекен» сынды кәсіпкерлік палатадан ешқандай көмекті ала алмаған Елжас Көпесбаев теледидардардан бәрі оңай айтылғанымен шарттары тым қиын дейді. Егер расымен де ең төмен пайызбен несие берсе, бірнеше жастарды аяқтандырып, талай адамды жұмыспен қамтып отыратын өдім деген жас кәсіпкер біздің қаламызда бағаны бақылайтын мекемелердің жұмыстарына көңілі толмайтынын да айтты. Тіпті, әркім ойына келген бағаны қояды деп ренішін білдірді. Алдағы уақытта осы олқылықтың орнын толтырып, халыққа қолжетімді бағамен біраз істің басын бастап, көпке үлгі болғысы келетін жоспары да бар екен. Әсіресе, адалдыққа аса мән беретін Елжас бірінші орында халықты ойлау керек дейді. Себебі, халықтың ішінде өз аған, өз әпкең, өз туыстарың бар. Қандай кәсіп болса да адалдық пен адамгершілік болған жерде ісін алға басады дейді кейіпкер.

Еңдеше, жастарға үлгі, жас та болса, бас болып, ел ағалары жасына келген адамның жасай алмағанын өз табан ет, маңдай терімен еңбек етіп, кәсіп ашқан азаматымызға біз де сәттілік, табыстар тілейміз.

Г. ЕРДАУЛЕТОВА

МӘСЕЛЕ

ИТ – АДАМНЫҢ ДОСЫ, ЖЕТІ ҚАЗЫНАНЫҢ БІРІ. ӘЙТСЕ ДЕ, БҮГІНГІ ҚОҒАМДАҒЫ АДАМ ДОСЫНЫҢ РӨЛІ ӘРТҮРЛІ. МӘСЕЛЕН, БІРЕУ ҮЙДЕ КҮЗЕТ РЕТІНДЕ ПАЙДАЛАНСА, ЕНДІ БІРІ АРНАЙЫ БАСҚА ИТТЕРМЕН ТӨБЕЛЕСТІРУ ҮШІН БАПТАЙДЫ. ОДАН ҚАЛСА, АСЫЛ ТҰҚЫМЫНАН ТАРАҒАН КҮШІКТЕРІН САУДАҒА САЛАТЫНДАР ДА БАРШЫЛЫҚ. ЖӘ, БҰЛАРДЫ ҚОЙШЫ, БҰЛ ЗАМАН ТАЛАБЫНА САЙ ҚАЛЫПТЫ ЖАҒДАЙ. ДЕГЕНМЕН ДЕ, КӨШЕ КЕЗІП ЖҮРГЕН ҚАҢҒЫБАС БҰРАЛҚЫ ИТТЕР МӘСЕЛЕСІ МАЙШАММЕН ҚАРАЛАТЫН САУАЛҒА АЙНАЛЫП БАРА ЖАТҚАНДАЙ.

ҚАҢҒЫБАС ИТТЕР ҚАҰІП ТӨНДІРІП ТҰР

КІМ КІНӘЛІ?

Талдықорған қаласында 3-ші, 5-ші шағынаудандар мен «Хутор» маңында қаңғыбас иттер көбейіп кетті дегенді естіп, істің анық-қанығын зерттедік. Алдымен бұрынғы «Талдықорған қаласының ветеринария бөлімі» ММ ветеринарлық пункттері бар ветеринариялық стансыға хабарласқан едік. Мамандар қала тұрғындарынан күніне 30-40 қоңырау түсетіндігін жеткізді. Көбі: «Қалада қаңғыбас иттер қаптап кетті. Тек жүрсе ештеңе емес, көлденең адамға шауып, қабатындары көбейді.

АУРУДЫҢ КӨЗІ

Үй жануары көшеде қалғанда жаңа ортаға бейімделе отырып, жабайыланады не болмаса өлім құшып жатады. Ал аман қалғандары болса, жадында сақталған дерек бойынша жылу мен тамаққа қарай ұмтылады. Сондықтан, оларды үй маңынан жиі кездестіреміз. Ит қоқыс маңын жағалап, аштан өлмес үшін тағам қалдықтарын іздеуге көшеді.

Жылдан-жылға иттің адамға шабуылы көбеймесе, азаяр емес. Жеңіл-желпі жарақатпен шектелсе ғой. Кейбірі мүгедек арбасына таңылса, енді бірі көз жұмып жатады. Ең сорақысы – иттің кесірі балаға тигені. Абайсыз қимыл қаншама адамның тағдырына балта шабады десеңізші?!

Статистикалық мәліметтердің өзі қорқынышты. Алматы облысының тауарлар мен қызметтердің сапасы мен қауіпсіздігін бақылау басқармасының мәліметінше, өткен жылы медициналық мекемелерге 7334 адам ит қапты деп шағымданған. Сондай-ақ, барлығының медициналық көмекке жүгінбей, қолдарын бір сілтейтіндерін ескерсек ше?!

Қараусыз ит – құтырма, лептоспироз, токсоплазмоз, дифиллоботриоз деп басталатын ұзын-сонар тізімдегі түрлі аурудың қоздырушысы. Қауып алса, арты құтырма ауруына әкеліп соғуы бек мүмкін. Сондықтан да, шұғыл медициналық көмек көрсетіліп қана қоймай, ары қарайғы ем-дом алу қажет. Егер ретін білсеңіз, алғашқы медициналық көмекті де көрсете аласыз. Ол үшін алдымен жара орнын тазалап, байлап қою керек. Содан кейін барып маман көмегіне жүгініп, жараны тіктіру әрі 24 сағат ішінде құтырмаға қарсы екпе салдыруды ұмытпаған жөн.

Бұралқы иттерден бөлек, мысық та қауіп туғызады. Оған Талдықорған қаласы тұрғыны Назымның басынан өткен мына оқиға дәлел. Жер үйде тұратын ол:

– Күнделікті үй шаруасымен айналысып жүрдім. Бір уақытта көше мысықтарының бірі кіріп кетті. Үйіміздегі «Рыжик» болса бөтен мысықты көре сала атылып, екеуі төбелесе кетті. Мен сыпыртқымен, қолыма түскен швабрамен айыруға тырыстым. Бірінші мойындарынан ұстап, ажыраттым. Ашуға берілген екеуі де қолымнан тырнап алды. Содан кейін сақтықта қорлық жоқ деп, ауруханаға бардым. Ол жерде екпе салып, дәрі жазып, жарақатты таңып берді. Қазір ойлап қарасам, сабынсу шашуым керек еді. Өйткені, мысықтар суға аса жолай бермейді ғой, – деді.

Біз, әдетте, мойнында қарғыбауы бар иттерге тиіспейміз. Бірақ адамдар қолына үйреткен жануарға да ие бола алмайды. Кей ата-аналар баласын мектепке «досымен» бірге жібереді. Соңынан басқа балалар зардап шегіп жатады, – дейді аға фельдшер Болатжан Тоғасов.

Ит жақсы өмірден емес, иесінің немқұрайдылығынан көше кезеді. Көшеден көретін әрбір ит-мысық – бұл біреудің үйіндегі асырандылар. Белгілі бір әнде «Ит «ит өмірден» тістейді» деген жол бар емес пе? Сол сияқты олар «ит өмірге» иесі қарамағандығынан тап болады. Кей асыл тұқымдысы

қаңғыртып жіберетін иелерін жауапқа тартатын қатал заң керек, – деген Вероника Гузенко биостерилизация әдісін қолданған әлдеқайда дұрыстығын алға тартады. Қаңғыбас иттердің проблемасын олардың күшіктеуін тоқтататын стерилизация жүргізу арқылы шешуге болатынын айтқан ол:

– Екі ай ішінде жануарға ешкім тиісуге қақысы жоқ. Иесіз иттің санын реттеу үшін бірінші төртаяқтыға еш зиянсыз аулау жұмыстары жүргізілуі тиіс. Одан кейін стерилизация жүргізіліп, 60 күн бойы вольерларда күтім жасалады. Соңынан иесін табуға көмек қолын созамыз. Бірлестіктің әрбір мүшесі табылған бұралқыны мүмкіндігінше өзіне алып, ем-дом шараларын жүргізіп, жылылық пен мейірімге толы үй тауып беруге тырысады, – деп өз ойын жеткізді. Сондай-ақ, қоғамдық қор басшысы жеке тұрғын үй маңайында кездестірген әрбір иттің «ит өмірге» дейін үйі болғандығын айтады.

Одан бөлек, иесі бар иттердің өз ветеринарлық төлқұжаты болуы шарт. Итті жеті қазына деп білетін жандар олар үшін жауапты екендіктерін жадынан шығармауы тиіс. Ит иттігін жасаса кімге кінә артамыз деген мәселені ойлануымыз қажет.

АДАМНЫҢ ДОСЫ

Қолға үйретілген төртаяқты өздерінің достарын қауіп-қатерден де құтқарады. Оның жарқын мысалы – Екінші дүниежүзілік соғыс кезіндегі шығыс-европей овчаркасы Джульбарс. Жарты жылдың ішінде бір өзі 8 мыңға жуық мина мен 150 снарядтың көзін жоюға көмектескен. Одан басқа мысал, жарылыс құрылғыларын іздеуге үйретілген Джина гарнизонда ең үздіктердің бірі болған. Қызмет кезінде 20 фугас снарядын тапқан. Жауынгерлер овчарканы сатып алғысы келіп, ол үшін қомақты қаржы ұсынған. Келіссөзден нәтиже шықпаған.

Маша атты мысық ше? Қыстың қақаған суығында анасы қорапқа тастап кеткен үш айлық баланы құтқарып қалған. Тоңып қалмасын деген Маша оны ажалдан аман алып қалды. Одан бөлек, ол өткен-кеткеннің көңілін қорапқа аударту үшін барын салды. Тістеді, секірді, тырмалады. Кейде ит-мысықтың адамнан гөрі мейірімділік пен жанашырлыққа толы екендігін естен шығарып жатамыз.

ТҮЙІН:

Көшеде қаңғыбас бұралқыны кездестірсеңіз, аулақ болыңыз. Тиісті мекемеге бірден хабар бергеніңіз абзал. Егер қамқорлығыма аламын десеңіз, алдымен ветеринар дәрігерге көрсетіп алған дұрыс. Ал қамқорлығыңызға алғаннан кейін француз жазушысы Антуан де Сент-Экзюперидің «Кішкентай ханзада» шығармасындағы «Қолға үйреткеніміз үшін өзіміз жауаптымыз» деген жолды әркез естен шығармасақ екен.

Әсіресе, балаларға қауіпті. Жағдайды ушықтырмау үшін бұралқы иттерді аулап, көзін жою керек», – дейді екен.

– Үйлердің арасымен жүру қауіпті. Бос жүргендері тістеп алудан тайынбайды. Егер иелері болса, байлаулы болуы керек. Жіберсе де, тұмсыққап кигізулері тиіс. Қасында адам болғаны дұрыс. Ал бұралқы иттерді ату керек, – дейді Талдықорған қаласының тұрғыны Азамат. Алайда талдықорғандықтардың бәрі бірдей бұл пікірді қостамайды. Бастарына іс түспеген тұрғындар ит аулаушылардың ісіне қарсы болып, олардың техникасын бүлдіріп, өздерін қарғап-сілеп кетеді екен. Ветеринарлық стансы қызметкерлері күніне 15-тен 40-қа дейін ит ұстайды. Алайда сұраныстың бәрін өтеуге үлгере алмаймыз дейді ит аулаушылар.

– Ит иелері өздерінің үй жануарлары қаппайтындығын айтады. Қожайыны басқа жақта, «досы» болса тұмсыққап пен байлаусыз балалар көп ойнайтын жерді айналышықтап жүреді. Оларға ит қашып, жоғалып кетеді-ау яки ойнап жүрген бала абайсызда құйрығынан басып кетіп, тістеп алады деген мәселе ойларына кіріп шықпайды.

Дүйсенбі - Понедельник, 27 шілде

 ҚАЗАҚСТАН

06.00, 04.20 Әнұран
06.05 «24 sagat tabygat qushagynda»
06.40 «Питер Пэн» М/х
07.10 «Томпақ» жоба
08.05, «Ва-Банк». Көркем фильм
10.00, 18.00 Т/х «Шексіз сезім»
12.00, 13.30 Т/х «Ғазиз Жүрек»
13.00 14.25 «Ауылдастар».
13.30 «Азамат» Деректі фильм
14.00, 21.30 Т/х «Ғажайып дәрігер»
15.00, 22.20 Т/х «Әмірші әйел»
16.15 «Әмірдің өзі» Деректі драма
17.15 «Қызық екен»
19.00 Т/х «Келін әні»
20.00, 01.00 AQPAPARAT
20.30 «Теледәрігер». Тікелей эфир
23.30 Т/х «47 баланың анасы».
03.00 «100 jana esim»
03.10 «Азамат» Деректі фильм
03.50 «24 sagat tabygat qushagynda»

 ХАБАР

06.00, 02.00 ҚР Әнұраны
06.00, 07.20, 14.00 «Менің тағдырым»
07.00 Жаңалықтар
07.50 «Как боролись с эпидемиями в Казахстане»
08.00 Новости
08.20 «Біздің назарда»
08.50, 18.15 «ПӨЛЕНШЕЕВТЕР»
10.00 «COVID-19. Халықаралық сапаршылар Алмаз Шарманмен»
10.30, 17.10 Т/с «Разия»
11.45, 21.40 «Жестокий Стамбул». Т/с
12.30 «Баспаханаға бағыт»
13.00 «Тарих. Тағдыр. Тұлға»
15.15 Т/с «Шерлок»
18.40 Т/х «Жалғыз жауқазын»
19.30 «COVID-19. Международные эксперты с Алмазом Шарманом»
20.00 Итоги дня
20.30 «Біздің назарда».
Тікелей эфир
21.00 Қорытынды жаңалықтар
23.20 Т/с «Кебенек»
01.00 Т/х «Бәсеке»

 АСТАНА

06.00 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00,16.55 «Үздік әзілдер»
08.00, 14.40 М/ф «Маша и медведь»
10.00, 22.00 Т/х «Кекеш келін»
11.20, 21.00 Т/с «Сүлеймен сұлтан»
12.30, 23.10 Т/х «Ханзада Жумонг»
14.00 «COVID-19»
14.15 Vine Time
14.25 М/ф «Буба»
14.55,Т/с «Улыбка пересмешника»
16.00 «Aitayym bar»
17.50 Т/х «Кек»
20.00,01.10 ASTANA TIMES
20.30 «Отбасы»
00.30 Т/х «Тандауым сен»
01.40 Шіман апаның хикаялары
02.10 «Әзілстан» жасырын камера
02.30 «Біреудің есебінен» деректі драма
03.15 «KazNet» ғаламторға шолу
03.35 «Домашние войны» ситком

 ЕВРАЗИЯ

06.00 Т/х «Кария»
06.45 «Ұшқалақ»
07.10 «Той заказ»
08.00 «Доброе утро»
11.00 «МУЖСКОЕ/ЖЕНСКОЕ»
11.55 Х/ф «9 дней и одно утро»
13.50 Т/с «Дикий-4».
15.40 «На самом деле»
16.45 «Пусть говорят»
18.00 «Басты Жаңалықтар»
18.45 «Basty prime»Тікелей эфир
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.45 Т/с «Знахарь»
22.00 «П@УТИНА»
22.50 «Солнечный ноябрь»
Продолжение

00.20 Ночной кинотеатр «Андреевский флаг»
02.20 «П@УТИНА»
03.05 «Basty prime»
04.05 «Той заказ»

 КТК

07.00 ҚР ӘНҰРАНЫ
07.05 «КТК WEB»
07.30 Т/х «Аслы-Ферхат»
09.00, 00.50 Х/ф «Лидия»
11.20 Х/ф «Счастливая жизнь Ксении»
15.30 Т/х «Улы тамшылар»
17.30 Т/х «Жат туыстар»
19.30 Кешкі жаңалықтар
20.00 Астарлы ақиқат
21.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
21.30 Х/ф «Ангелика»
23.10 «Шеф» остросюжетная детектив
01.00 «Комната с видом на огни» остросюжетная мелодрама (повтор)
02.40 Т/х «Сүйікті Дениз»
03.40-04.00 КТК WEB (қайталау)

 ЖЕТИСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.00 Апта /қаз/
10.00 Апта /рус/
11.00 «Спорт-тайм»
11.20 «Бағбан»
12.00 Д/ф «Батысқа қарай аққан өзен»
12.45 «Жетісудың батырлары»
13.00 «Зерделі отбасы»
14.00 «Жетісу адалдық алаңы»
14.30 «Монолог»
14.50 «Әсем әуен»
16.30 Д/ф «Кең ауқымда»
15.45 «Құтты қонақ»
17.00 Жаңалықтар
17.20 Новости
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
18.00 «Әсем әуен»
19.00 «Әдебиет пен адамзат»
19.30 Д/ф «Батысқа қарай аққан өзен»
20.15 «Абай-175»
20.30 Жаңалықтар
21.00 Д/ф «Өркениет ғажайыптары»
21.30 Новости
22.00 «Дәрігер кеңесі»
22.30 Д/ф «Ғажайып мәдениет»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости

 31 КАНАЛ

05.58 ҚР Әнұраны
06.00 «Ризамын» (қаз)
06.50 Информбюро (повтор)
07.55 Т/с «Ганга»
10.00 М/ш «Битва экстрасенсов» (повтор)
12.33 Х/ф «Последний рубеж»
15.00 «Кел, татуласайық» (қаз)
18.00 Мистическое шоу «Последние 24 часа» (повтор)
19.00 Т/с «Визу-знаю»
20.00 Информбюро
21.15 Т/с «Знахарь»
23.30 Т/с «Махаббатым, кеш мені»
01.40 Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері
03.00 «Ризамын»
04.00 Әзіл студио (қаз)

 7 КАНАЛ

06.00 «Қыздар арасында»
06.40, 05.15 «Гу-гулет»
07.20 «Келесі кім?»
08.00, 03.00 «Айнаонлайн»
09.00 Т-с «Последний ход королевы»
13.00 Х-ф «Класстастар»
14.40 Концерт «Тәуелсіздің тірегім»
16.30 Т/с «Горничная»
17.40 Т/с «Охотник за головами»
18.40 Т/с «Поездка за счастьем»
19.45 Т/с «Гранд »
20.15 Т/х «Жалдамалы қалыңдық»
21.15 Т/х «Тақиясыз періште»
22.15, 03.45 Т/х «Элиф»
23.15 Т/с «Замужем за мафией»
00.20 Т/х «Слуга народа»
01.20 «Чудо»
02.00 М/с «Бак»
02.15 Т/х «Teleport-2»
04.30 «Өз ойым»

Сейсенбі - Вторник, 28 шілде

 ҚАЗАҚСТАН

06.00, 04.20 Әнұран
06.05 «24 sagat tabigat qushagynda»
06.40, 20.00, 01.00 AQPAPARAT
07.10 «ТЕЛЕДӘРІГЕР»
08.20 М/х «Питер Пэн »
09.05 «Томпақ » Жоба
10.00, 18.00 Т/х «Шексіз сезім»
11.00, 19.00 Т/х «Келін әні»
12.00, 01.30 Т/х «Ғазиз жүрек»
13.00, 02.55 «Арнайы репортаж: COVID-19. Емдеу протоколы»
13.25, 02.45 «100 jana esim»
13.35 «Азамат» Деректі фильм
14.00, 21.30 Т/х «Ғажайып дәрігер»
15.00, 22.20 Т/х «Әмірші әйел»
16.15 «Әмірдің өзі» Деректі драма
17.15 «Қызық екен...»
20.30 «ТЕЛЕДӘРІГЕР» тікелей эфир
21.30 Т/х «Жолайрық»
02.20 «Азамат» Деректі фильм
03.20 «Ауылдастар»
03.50 «24 sagat tabigat qushagynda» (Серік Сапиев)

 ХАБАР

06.00, 02.00 ҚР Әнұраны
06.00, 07.20, 14.00 «Менің тағдырым»
07.00 Жаңалықтар
07.50 «Індетпен күрескен Қазақстан»
08.00 Новости
08.20 «Біздің назарда».
08.50 «COVID-19. Международные эксперты с Алмазом Шарманом»
09.30, 17.00 Т/с «Разия»
10.45, 21.40 Т/с «Жестокий Стамбул».
12.30 «Баспаханаға бағыт»
13.00 «Тарих. Тағдыр. Тұлға»
15.15, 23.20 Т/с «Кебенек»
18.15 Т/х «ПӨЛЕНШЕЕВТЕР»
18.40 Т/х «Жалғыз жауқазын»
19.30 «COVID-19. Халықаралық сапаршылар Алмаз Шарманмен»
20.00 Итоги дня
20.30 «Народный контроль»
Прямой эфир
21.00 Қорытынды жаңалықтар
01.00 Т/х «Бәсеке»

 АСТАНА

06.00 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00 «Үздік әзілдер»
08.00, 14.40 М/ф «Маша и медведь»
10.00, 22.00 Т/х «Кекеш келін»
11.20, 21.00 Т/с «Сүлеймен сұлтан»
12.30, 23.10 Т/х «Ханзада Жумонг»
14.00 «COVID-19»
14.15 Vine Time
14.25 М/ф «Буба»
14.55,Т/с «Улыбка пересмешника»
16.00 «АЙТАРЫМ БАР»
16.55 «Қош келдіңіз!»
17.50 Т/х «КЕК»
20.00,01.10 ASTANA TIMES
20.30 «Отбасы»
01.40 «Шімен апаның хикаялары»
02.10 «Әзілстан» жасырын камера
02.30 «Біреудің есебінен» деректі драма
03.15 «KazNet»
03.35 «Домашние войны»

 ЕВРАЗИЯ

06.00 Т/х «Кария»
06.45 «Той заказ»
07.15 «Басты Жаңалықтар»
08.00 «Доброе утро»
11.00 «МУЖСКОЕ/ЖЕНСКОЕ»
11.55 Т/с «Андреевский флаг»
13.55 Т/с «Дикий-4».
15.40 «На самом деле»
16.45 «Пусть говорят»
18.00«Басты Жаңалықтар»
18.45 «Басты прайм» тікелей эфир
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.45 Т/с «Солнечный ноябрь»
Продолжение
00.20 Ночной кинотеатр «Андреевский флаг»
02.20 «П@УТИНА»
03.05 «Basty prime»
04.05 «Той заказ»

 КТК

07.05 Кешкі жаңалықтар (қайталау)
07.25 «КТК web»
08.00 Т/х «Аслы-Ферхат»
09.30 НОВОСТИ (повтор вечернего выпуска)
10.00 «Было дело»
12.00 «Шеф», остросюжетный детектив (повтор)
13.50, 21.30 Х/ф «Ангелика»
15.30 Т/х «Улы тамшылар» субтитрами на русском языке
17.30 Т/с «Жат туыстар» субтитрами на русском языке
19.30 КЕШКІ ЖАҢАЛЫҚТАР
20.00 «Астарлы ақиқат»
21.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
21.30 «Худшая подруга» мелодрама
23.20 «Шеф», остросюжетный детектив
00.50 «Было дело» (повтор)
01.00 «У вас будет ребенок» мелодрама (повтор)
02.30 Т/х «Сүйікті Дениз»
03.30-04.00 «КТК веб» (қайталау)

 ЖЕТИСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 Д/ф «Кең ауқымда»
10.30 «Әдебиет пен адамзат»
11.00 «Ән тыңдайық» /онлайн-концерт/
11.30 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
12.00 Д/ф «Батысқа қарай аққан өзен»
13.00 «Әсем әуен»
14.00 «Ғибрат»
14.30 «Тағдыр мен тұлға»
15.00 «Әсем әуен»
16.30 Д/ф «Кең ауқымда»
17.00 Жаңалықтар
17.20 Новости
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
18.00 «Әсем әуен»
19.00 «Сегодня» /тікелей эфир/
19.30 «Оқырман»
20.15 «Абай-175»
20.30 Жаңалықтар
21.00 «Арнайы репортаж»
21.30 Новости
22.00 «Дәрігер кеңесі»
22.30 Д/ф «Таңғажайып табиғат»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости

 31 КАНАЛ

05.58 ҚР Әнұраны
06.00 «Ризамын» (қаз)
06.40 Информбюро (повтор)
07.50 Т/с «Ганга»
10.00 «Whats Up?(каз.)»
10.35 Т/с «Знахарь»
13.00 Х/ф «Реальная бел-ка-2»
15.00 «Кел, татуласайық» (қаз)
18.00 «Экстрасенсы детективы»
19.00 Т/с «Визу знаю»
20.00 Информбюро
21.15 Т/с «Коп»
23.45 Т/х «Махаббатым кеш мені»
02.00 Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері (қаз)
03.00 «Ризамын»
04.00 Әзіл студио (қаз)

 7 КАНАЛ

06.00 «Қыздар арасында»
06.40, 05.30 «Гу-гулет»
07.20 «Келесі кім?»
08.00, 22.15, 03.45 Т/х «Элиф»
09.00 М/с «Леди Баг и Супер кот»
09.30 Т/с «Поездка за счастьем»
10.40, 16.30 Т/с «Горничная»
11.00, 17.40 Т/с «Охотник за головами»
13.00, 23.15 Т/с «Замужем за мафией»
14.00, 02.15 Т/х «Teleport-2»
14.40 Скetchком «Q-елі»
15.10 Т/х «БАК»
15.30 Т/с «Женатики-2»
16.00 Т/х «Побег из аула»
18.40 Т/с «Поездка за счастьем»
19.45 Т/с «Гранд »
20.15 Т/х «Жалдамалы қалыңдық»
21.15 Т/х «Тақиясыз періште»
00.20 Т/с «Слуга народа-2»
01.20 «Чудо»
02.00 М/с «Бак»
03.00 Айнаонлайн»
04.30 «Өз ойым»

Сәрсенбі - Среда, 29 шілде

 ҚАЗАҚСТАН

06.00, 04.00 Әнұран
06.05 «24 sagat tabigat qushagynda»
06.40, 20.00, 01.00 AQPAPARAT
07.10 «ТЕЛЕДӘРІГЕР»
08.20 М/х «Питер Пэн »
09.05 «Томпақ » Жоба
10.00, 18.00 Т/х «Шексіз сезім»
11.00, 19.00 Т/х «Келін әні»
12.00, 01.30 Т/х «Ғазиз жүрек»
13.00, 02.50 «jan jlyuу»
Әлеуметтік тележурнал
13.20, 03.15 «100 jana esim»
13.30 «Азамат» Деректі фильм
14.00, 21.30 Т/х «Ғажайып дәрігер»
15.00, 22.20 Т/х «Әмірші әйел»
16.15 «Әмірдің өзі» Деректі драма
17.15 «Қызық екен...»
20.30 «ТЕЛЕДӘРІГЕР»
тікелей эфир
23.30 Т/х «Жолайрық»
02.20 «Азамат» Деректі фильм
03.25 «24 sagat tabigat qushagynda»

 ХАБАР

06.00, 02.00 ҚР Әнұраны
06.00, 07.20, 14.00 «Менің тағдырым»
07.00 Жаңалықтар
07.50 «Как боролись с эпидемиями Казахстан»
08.00 Новости
08.20 «Народный контроль».
09.00 «COVID-19. Международные эксперты с Алмазом Шарманом»
09.30, 17.00 Т/с «Разия»
10.45, 21.40 Т/с «Жестокий Стамбул».
12.30 «Баспаханаға бағыт»
13.00 «Тарих. Тағдыр. Тұлға»
15.15, 23.20 Т/с «Кебенек»
18.15 Т/х «ПӨЛЕНШЕЕВТЕР»
18.40 Т/х «Жалғыз жауқазын»
19.30 «COVID-19. Халықаралық сапаршылар Алмаз Шарманмен»
20.00 Итоги дня
20.30 «Біздің назарда»
Тікелей эфир
21.00 Қорытынды жаңалықтар
01.00 Т/х «Бәсеке»

 АСТАНА

06.00 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00, 16.55 «Үздік әзілдер»
08.00, 14.40 М/ф «Маша и медведь»
10.00, 22.00 Т/х «Кекеш келін»
11.20, 21.00 Т/с «Сүлеймен сұлтан»
12.30, 23.10 Т/х «Ханзада Жумонг»
14.00 «COVID-19»
14.15 Vine Time
14.25 М/ф «Буба»
14.55,Т/с «Улыбка пересмешника»
16.00 «АЙТАРЫМ БАР»
17.50 Т/х «КЕК»
20.00,01.10 ASTANA TIMES
20.30 «Отбасы»
01.40 «Шімен апаның хикаялары»
02.10 «Әзілстан» жасырын камера
02.30 «Біреудің есебінен» деректі драма
03.15 «KazNet»
03.35 «Домашние войны»

 ЕВРАЗИЯ

06.00 Т/х «Кария»
06.45 «Той заказ»
07.15 «Басты Жаңалықтар»
08.00 «Доброе утро»
11.00 «МУЖСКОЕ/ЖЕНСКОЕ»
11.55 Т/с «Андреевский флаг»
13.55 Т/с «Дикий-4».
15.40 «На самом деле»
16.45 «Пусть говорят»
18.00«Басты Жаңалықтар»
18.45 «Басты прайм» тікелей эфир
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.45 Т/с «Солнечный ноябрь»
22.00 «П@УТИНА»
22.50 «Солнечный ноябрь»
Продолжение
00.20 Ночной кинотеатр

«Андреевский флаг»
02.20 «П@УТИНА»
03.05 «Basty prime»
04.05 «Той заказ»

 КТК

07.00 ҚР ӘНҰРАНЫ
07.05 Кешкі жаңалықтар (қайталау)
07.25 «КТК web»
08.00 Т/х «Аслы-Ферхат»
09.30 НОВОСТИ (повтор вечернего выпуска)
10.00 «Было дело»
11.50 «Шеф», остросюжетный детектив (повтор)
13.40 Х/ф «Ангелика»
15.30 Т/х «Өкініш» субтитрами на русском языке
17.30 Т/с «Жат туыстар» субтитрами на русском языке
19.30 КЕШКІ ЖАҢАЛЫҚТАР
20.00 «Астарлы ақиқат»
21.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
21.30 «Клуб обманутых жен»
23.20 «Шеф», остросюжетный детектив
01.00 «Было дело» (повтор)
02.30 Т/х «Сүйікті Дениз»
03.30-04.00 «КТК веб»

 ЖЕТИСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Арнайы репортаж»
10.30 «Сегодня»
11.00 «Ән тыңдайық» /онлайн-концерт/
11.30 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
11.50 «Қазақ хандары»
12.00 «Оқырман»
12.35 «Абай-175»
13.00 «Әсем әуен»
14.00 «Ел мен жер»
14.30 «Монолог»
15.00 «Әсем әуен»
16.00 «Бай-қуатты болайық»
16.30 Д/ф «Кең ауқымда»
17.00 Жаңалықтар
17.20 Новости
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
18.00 «Әсем әуен»
19.00 «Бүгін» /тікелей эфир/
19.30 «Қателік»
20.00 «Тарихтағытұлғалар»
20.15 «Абай-175»
20.30 Жаңалықтар
21.00 «Ұлт пен рух»
21.30 Новости
22.00 «Дәрігер кеңесі»
22.30 Д/ф «Ғажайып мәдениет»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости

 31 КАНАЛ

05.58 ҚР Әнұраны
06.00 «Ризамын» (қаз)
06.40 Информбюро (повтор)
07.50 Т/с «Ганга»
10.00 «Whats Up?(каз.)»
10.35, 21.15 Т/с «Коп»
13.15 М/с «Лунтик»
14.00 М/с «Аладдин»
15.00 «Кел, татуласайық» (қаз)
18.00 «Экстрасенсы детективы»
19.00 Т/с «Визу знаю»
20.00 Информбюро
23.45 Т/х «Махаббатым кеш мені»
02.00 Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері (қаз)
03.00 «Ризамын»
04.00 Әзіл студио (қаз)

 7 КАНАЛ

06.00 «Қыздар арасында»
06.40, 05.30 «Гу-гулет»
07.20 «Келесі кім?»
08.00, 22.15, 03.45 Т/х «Элиф»
09.00 М/с «Леди Баг и Супер кот»
09.30 Т/с «Поездка за счастьем»
10.40, 16.30 Т/с «Горничная»
11.00, 17.40 Т/с «Охотник за головами»
13.00, 23.15 Т/с «Замужем за мафией»
14.00, 02.15 Т/х «Teleport-2»
14.40 Скetchком «Q-елі»
15.10 Т/х «БАК»
15.30 Т/с «Женатики-2»
16.00 Т/х «Побег из аула»
18.40 Т/с «Поездка за счастьем»
19.45 Т/с «Гранд »
20.15 Т/х «Жалдамалы қалыңдық»
21.15 Т/х «Тақиясыз періште»
00.20 Т/с «Слуга народа-2»
01.20 «Чудо»
02.00 М/с «Бак»
03.00 Айнаонлайн»
04.30 «Өз ойым»

ЗДОРОВЬЕ

ЧТО ЕСТЕСТВЕННО, ТО НЕ БЕЗОБРАЗНО...

Продолжение. Начало на 6 стр.

При этом минимальный возраст юных мам в Казахстане составляет 13 лет. Поэтому специалисты предлагают рассказывать детям про секс уже с третьего класса. По словам экспертов, половое воспитание нужно для профилактики ранних беременностей и заболеваний, передающихся половым путем. Они надеются, что в случае введения изменений в этом пункте подростки начнут обращаться за помощью к профессионалам и смогут решать интимные вопросы открыто и без риска для здоровья.

Сейчас Кодекс о здоровье находится на обсуждении в парламенте. По этому поводу КарлыгашКабатова, независимый исследователь и автор просветительского проекта для подростков и родителей UyatEmes.kz, поделилась на странице своего аккаунта в Facebook результатами личного исследования, содержащего рекомендации по системе полового просвещения Казахстана. Так что же казахстанские подростки знают о сексе и репродуктивном здоровье и почему при разработке образовательной программы нужно учитывать менталитет?

По данным общественного фонда «Аман-

здравоохранения РК ЕлжанБиртанов. Функцию полового воспитания по идее должны брать на себя семья и школа. В Казахстане же оба этих института в основном хранят целомудренное молчание по поводу этого важного вопроса. Во многих семьях тему секса жестко табуируют.

В то же время, пока эксперты утверждают, что возродить половое воспитание на должном уровне необходимо, казахстанские родители считают, что излишняя просвещенность приведет их детей к раннему началу половой жизни и распушенности.

Как утверждает представитель ЮНФПА в Казахстане Джулия Валеце, успешный международный опыт доказывает, что доступ к адекватной, соответствующей возрасту и правильной информации и половому образованию значительно снижает число нежелательных беременностей, аборт, а также заболеваний, передающихся половым путем, включая ВИЧ.

К слову, в Европе на серьезную тему со школьниками начали говорить давно. Сексуальное воспитание в Германии, например, стало обязательным предметом уже в начале 80-х. Современные дети «просвещаются» с помощью откровенных пособий. Даже тренируются на уроках в способах контрацепции,

отношению к ним. Открыто обсуждают со школьниками и серьезные темы, к примеру, как фильмы для взрослых влияют на формирование психики.

В школах США половое воспитание также преподают. Но в отличие от предыдущих стран в разных уголках Америки к урокам полового воспитания относятся по-разному. В основном на уроках рассказывают о базовых вещах: контрацепции, нежелательной беременности, половых инфекциях. Правда, такие уроки необязательны, поэтому дети их часто игнорируют. К тому же в Штатах большое количество религиозных общин, и в основном родители, состоящие в них, относятся к проведению таких уроков отрицательно. Надо понимать, именно от школы зависит то, чему будут обучать детей. В одних учреждениях учащиеся получают полную информацию, в других им просто твердят, что вступать в половые связи до брака нельзя. Почему — не уточняют. Исходя из этого США лидируют по количеству беременностей среди подростков.

Если говорить о Китае, то в этой стране половым воспитанием детей практически не занимаются. Согласно исследованиям, жители КНР в этом вопросе занимаются «самообразованием», просматривая порнографию.

После того как представители здравоохранения высказались о важности полового просвещения, КарлыгашКабатова, независимый исследователь и автор просветительского проекта для подростков и родителей UyatEmes.kz, на своей странице в Facebook опубликовала исследование с рекомендациями по системе полового просвещения Казахстана. В своем исследовании она выделила главу, в которой представлены отзывы, демонстрирующие неосведомленность подростков в устройстве собственного организма и защите репродуктивного здоровья. К примеру, некоторые подростки убеждены, что защитить себя от болезней, передающихся половым путем, можно с помощью антибактериального спрея.

Также исследователь убеждена, что при разработке образовательной программы нужно учитывать менталитет. Также в исследованиях затронута тема того, что в семьях, которые особенно следуют традициям, сексуально-репродуктивное здоровье и взаимоотношения в паре — особенно чувствительная тема. Ее избегают как дети, так и взрослые.

менталитета. В Казахстане табуированность темы сексуально-репродуктивного здоровья и противостояние инициативам по половому просвещению молодежи также объясняют менталитетом: «У нас так не принято». Эксперт по вопросам демографии и народонаселения Аида Альжанова считает — то, что приемлемо или неприемлемо в обществе, можно изменить. Она уверена: «Менталитета нет, есть некий набор привычек... Ученые пришли к выводу, что изменить привычку нельзя, но можно заменить ее новой. Для этого нужно вырабатывать новые нейронные связи. Именно поэтому важно бесконечное повторение одного и того же». Следовательно, чтобы снизить уровень отторжения обществом идеи полового просвещения молодежи, следует чаще поднимать эту тему. Но в целом, как говорится в исследовании, первый шаг в сторону полового просвещения казахстанцев сделан.

Летом 2019 года Национальная академия образования имени ИбраяАлтынсарина собрала некоторое количество педагогов и руководителей школ из разных областей Казахстана, а ЮНФПА провел для них тренинг. Ожидают, что далее учителя будут осуществлять половое просвещение в своих школах. Академия приняла решение дать школам свободу в разработке методологии и реализации полового просвещения, обеспечив их ресурсными материалами, разработанными ЮНФПА. Поскольку школы лучше понимают свой контекст и компетентны в разработке методологии, «приходить к ним с готовыми рецептами» посчиталось нецелесообразным. Академия планирует получить наработки учителей и на их основе внедрить обучение по репродуктивному здоровью в школы.

Такое видение перекликается с подходом к внедрению полового просвещения в школах Великобритании. Министерство образования гибко подходит к вопросу, позволяя всем школам страны внедрять половое просвещение так, как они считают правильным, учитывая культуру, религиозные особенности и прочие индивидуальные потребности каждой школы при разработке учебного плана. Если введение полового образования в Казахстане пройдет, учитывая эти особенности, то существует возможность, что оно приживется.

Таким образом, можно бесконечно спорить о «распушенности» современной молодежи и отрицать естественный интерес подростков друг к другу, к своему меняюще-

саулык», около 20 тысяч казахстанцев репродуктивного возраста не могут иметь детей. Главная причина этого — аборт или последствия болезней, передающихся половым путем. Главная причина аборта и прочих осложнений — незащищенный секс.

Как заключают гинекологи, если беременность наступает у девочки в 15-летнем возрасте, то у нее в 20 раз выше риск материнской смертности, чем у женщины в более старшем возрасте. Рассказать правду родителям ранняя беременность приводит не только к проблемам со здоровьем, но и нередко к суициду. Поэтому внедрять уроки просвещения на столь щепетильную тему необходимо еще в школе. И как пояснил президент Казахстанской ассоциации репродуктивной медицины Вячеслав Локшин, не только на уровне анатомии восьмого класса: «Делать это нужно раньше, очень аккуратно, начиная с третьего-четвертого класса. Эта тема не должна быть закрыта».

Изначально в Минздраве РК выступали за легализацию абортов среди подростков от 16 до 18 лет без присутствия родителей, но общественность выступила против. Теперь в обсуждаемом Кодексе о здоровье предложили разрешить несовершеннолетним получать консультацию врача анонимно.

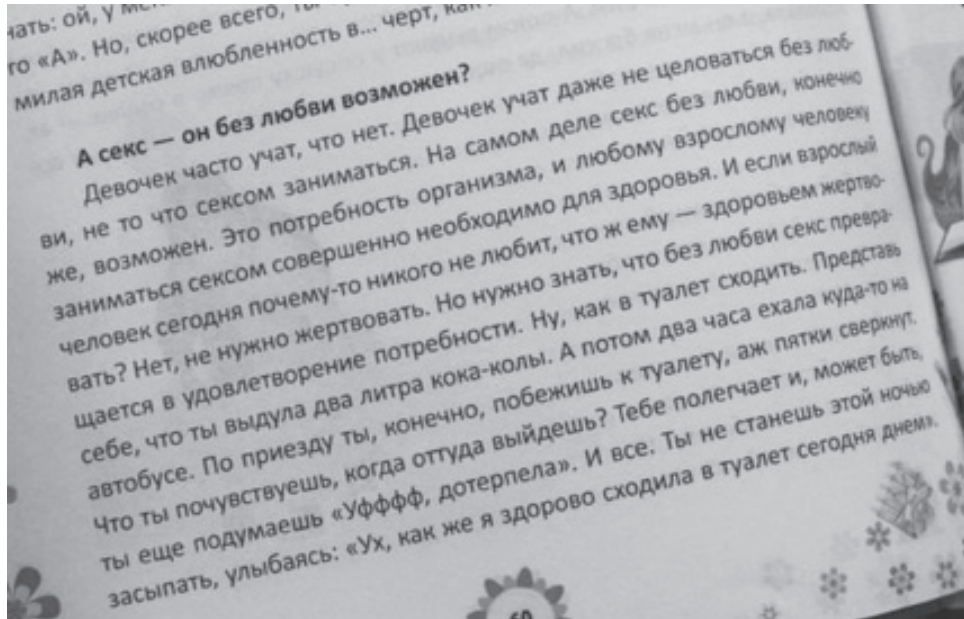
«Консенсус, к которому мы пришли, говорит о том, что дети могут обращаться в медучреждения и получать консультации. То есть их могут обследовать, предоставлять им лечебные услуги, могут рекомендовать лекарства за исключением хирургических вмешательств, в том числе прерывание беременности. Эти случаи только с разрешения родителей либо с 18 лет», — заявил Министр

это почти практика. А недавно для дошколят разработали специальное мобильное приложение «Гонки сперматозоидов». Скорее всего, такие методы пока не для нас, и, если и говорить о сексуальном воспитании в Казахстане, нужно это делать иначе.

О том, нужно ли детям половое воспитание и главное — кто им должен заниматься, родители имеют разное мнение. По статистике большинство все-таки склоняются к тому, что уроки «про это» детям нужны, вот только в какой форме должны проходить занятия, с какого возраста и всегда ли лучше доверить этот вопрос школьным педагогам часто вызывает разногласия. А как половое воспитание проходит в других странах?

Одним из лидеров по наименьшему количеству подростковых беременностей и проблем с репродуктивным здоровьем являются Нидерланды. Половым воспитанием детей в этой стране занимаются с четырех лет. Младшим классам на уроках биологии показывают обучающие мультфильмы, которые входят в часть учебной программы. Стоит пояснить, что эти видео не содержат сцен сексуального характера, детям рассказывают лишь об особенностях тела и различиях между мальчиками и девочками. С детьми более старшего возраста на уроках обсуждают и более «неловкие» темы: контроль рождаемости, гендерные стереотипы, виды половых актов. Также детям рассказывают об уважении к сексуальному партнеру и личных границах в отношениях. Конечно, по сравнению с Казахстаном такой подход является очень откровенным.

Другая страна, которая также является лидером по минимальному количеству подростковой беременности — Швеция. Уроки полового воспитания там являются частью школьной программы с 1955 года. Большую часть информации «об этом» дети узнают на уроках. Причем им рассказывают не только о методах контрацепции, но и о представителях ЛГБТ-сообществ и учат толерантному

Старшие родственники намеками предупреждают детей, чтобы те были ответственными, «хорошо себя вели», «не позорили семью». На попытки провести с ребенком просветительскую беседу некоторые взрослые встречают словами: «Зачем говорить ребенку такие вещи?». В зависимости от степени консервативности взглядов родителей половое просвещение часто приравняют исключительно к пропаганде воздержания от сексуальной активности до брака.

Согласно исследованию КарлыгашКабатовой, часто сопротивление общества прогрессивным перемена оправдывают наличием у этого общества определенного

мусу телу, к изучению и познанию мира через опыт. Но нельзя отказывать им в праве зрелости, и наша ответственность как представителей общества — помочь им сделать это с наименьшими потерями для себя.

И как говорил философ Сенека (Луций Анней Сенека, 4 до н.э. — 65) — Naturalia non sunt turpia. Что в переводе означает: что естественно, то не безобразно.

Материалы взяты из источников:
<https://mk-kz.kz/> (Аксинья Титова)
<https://ru.wikipedia.org/>
<https://vlast.kz/>
<http://today.kz/>

АЖПАН

Әлқисса, 1645 жылы Әбілғазы баһадүр хан әрісі парсы, берісі түркі жұртындағы Шыңғыс ұрпақтарының арасында ұзаққа созылған текетіресте ірілі-ұсақты қарсыластарының қай қайсынан да өктем шығып, Хиуаның тағына отырды. Профессор Самат Өтениязовтың сілтемесіне сенсек, бұл жерде оған қол жинап беріп, қолтығынан демеген қазақтың Есім ханы деседі. Есім ханның сол қарсаңда Бұхар хандарымен қырғиқабақ болғаны рас. Мақсат – Бұхардың өңменіне құрулы мылтық, құрсанған жауды тақап қойып, алыстан аңысын аңдып отыру болған сықылды. Бұған дейін Хорезм ойпатындағы мемлекеттерде қазақ баласы хан болған жоқ еді деп жазады шежірешілер. Тағы бір тарихшылар Әбілғазыны қазақ деу қалай болар екен, қазаққа жиен еді десек ше деп қия тартады. Қазақ әскерінің әдепкіде қарсы келген отырықшыларды қатігездікпен қырып-жойғаны мәлім. Олжалау, барымталау, сыдырымталау бәрі де болған сыңайлы. Осындай аламандық Хиуаға Әбілғазы баһадүрдің шешесі, Арал маңындағы қазақтардың билеушісі – Жанғазы сұлтанның қызы – Мейірбану ханымның қайтып келуімен сап тыйылады. Тақ таласы басталарда Әбілғазы шешесі мен бала-шағасын Арал маңындағы нағашыларына жіберген болатын. Ел оны «Үлкен ханым» дейді екен. Үрей билеген елдің көңілі орнығады. Сұңғыла кейуана келе салысымен Хиуаның бүткіл кедей-кепшік, жоқ-жітік, жетім-жесір, ғәріп-ғәсірлеріне жұма сайын садақа таратады. Оларды «менің перзенттерім» деп атайды. Сөйтіп Хиуада қой үстіне бозторғай жұмыртқалаған мамыражай заман орнайды. Өттең, барлық ләззатты шақтардың тез бітіп қалатыны секілді, бұл дәуір де ұзаққа созылмады. Неге? Әбілғазының жергілікті елден өзі сайлап алған Бас уәзірі – пәлен деген шайықтың түген деген шөпшегі баласын үйлендіретін болып, хан сарайын тойға шақырады. Үлкен ханым әдеттегі «құтты болсыннан» соң қазақы әңгімеге көшіп: «Келін қай жақтың қызы?», – деп сұрайды емес пе: «Келін бөтен емес, өзімізден», – дейді Бас уәзір. «Өзіміздені несі?», – деп сұрайды секем алған үлкен ханым. «Келін өзімнің інімнің қызы», – дейді Бас уәзір. Өмірінде мұндайды естімеген Мейірбану «Астағыпыраллалап» шалқасынан түсіп, талып қалады. Ертеңіне есін жиған ол баласын шақырып, бұдан былай Хиуа хандығында туысаралық неке деген сұмдық болмасын деп фарман [жарлық] шығаруын талап етеді. «Бұл елде атам заманнан келе жатқан ғадет солай, қазір бірден төбеге ұрғандай Жарлық шығарсақ, халық қозғалып кетеді, сабыр сақталық, ақырындап оған да жетерміз» деген баласының бипаздығына шарт ашуланған Үлкен ханым көк шатырлы күміс арбасын жектіріп, сол күні Аралға қайта көшіп кетеді. Туысаралық неке Шығыста ғана емес, Еуропа бекзадаларында, әсіресе ағылшын ақсүйектерінде көп болған.

«Бір емшек ембегендер арасындағы неке ғалал дүр» деген фетвәні айтасыз, ертеде қабы бір, сабы бір адамдар да жұптасқан. Мысалы, атақты Клеопатраның алғашқы күйеуі өзінің туған інісі еді деп нақтылайды перғауын зерттеушілер. «Туыстардың өзара құда болуы секілді зиянды әдеттер қазаққа кешірек сіңген кейбір тайпаларда кейінге дейін сақталды» деп жазады ақын әрі көсемсөзші Аманхан Әлім. Зиянды демекші, кешегі Кеңес өкіметі тұсында Өзбек теледидары бұны тозығы жеткен салт деп танып, топтама хабарлар жүргізді.

Ақпанды «қарғалар» айы деген сөз осы айда аталмыш құстардың жұптасатынынан шықса керек. Орнитологтардың зерттеуі бойынша, жұптаспас бұрын «қарғаның қыз ұзатуы» деген кезең бар. Бұл дағы кезек кезегімен келетін «құралайдың салқыны», «отамалы», «бес қонақ», «теке бұрқылдақ», «итбалақтың кіндік кесері», т.б. толып жатқан кезеңдер секілді өзінше бір аралық. Алда біз аталмыш аралықтардың кейбіріне тоқталатын боламыз. Сөйтіп, ата қарға бас болып, ана қарға хош көріп, «бойжеткен қыздарын» яки қанаты қатайып, буыны бекіген «қыз» қарғаларды улап-шулап басқа тобырға шығарып салады. Ұзамай басқа топ «қыздарын» бері ұзатады. Құдды құдіреті күшті Табиғат Ананың өзі туысаралақ некеге тыйым салудың үлгісін құстардан бастаған секілді.

«Күйойнаққа» түсерде екеу-екеу жұптасып, туу сонау зеңгір көкке тіке атылып шығып, көзден ғайып болады. Қарға емес, қаршыға дерсің. Содан соң сақпанның тасындай зырқырап төбеден тік құлап келе жатады. Енді бір сәт тасқа соғылып сүйегі шашылып қалар ма екен десеңіз, қайқаң қағып қайта көтеріледі. Қайта көтеріліп, көлбей ұшады. Күтпеген жерден жұбын жазбаған күйі ағаш басына қона қалып, қауырсындарын тарақтай бастайды. Сіз қарғалардың

«неке биін» емес, бейне әскери ұшақтар парадын көріп тұрғандайсыз. Орыс ағайындар айтатын «высший пилотаждың» неше түрлі формалары көз алдыңызда өтіп жатады. «Қарға жыры» деген өлеңнен бір шумақ:

*Ақпан аппақ, мен қарамын,
аспан көк,
Ақпан жырын бастарда,
Қалқам,
сен де әнге қосыл, жасқанба.
Біздің неке қиылады Жерде емес,
Аспанда.*

Ұзақ қарғалар мен сауысқандар да ертең келетін көктемді күтпей, осы айда ұя салуды бастайды. Дұрысы ұя салуды емес, ұя тоқуды бастайды. Құс ұялары әрбір бұтақты, әрбір шыбықты, әрбір мамықты салмағына, түр-түсіне, иісіне, мықтылығына, майысқақтығына, ұзынды-қысқалығына қарай бөліп, бөлшектеп, шебер қиюластырып асқан ыждаһаттылықпен тоқылған инженерлік конструкция.

Жылқы малы да солай, қазақ айта беретін «жақсы айғыр үйіріне шаппайды» деген сөздің растығы дәлелді қажет етпейді. Кешегі құлындар жыл айналып тай болып, одан құнан шығар тұста «үйірді тазалау науқаны» жүреді. Демек, текті айғыр өз «кіндігінен тараған» байталдарды үйірден қуып шығады. Көнбей енесінің бауырына қайта тығылғандарын тістелеп, төпкілеп, ұзап кеткенше қуалайды. Байтал бұдан соң қайтып беттемейді. Олар енді басқа үйірге барып қосылып, басқа айғырдан құлындайды. Ақпанның айқай боранында ақ қарды аспанға көтеріп, үйірін шырқ үйіріп жүрген қабан құлақ қақпан бел айғырларды көргенде жылқыны бұрынғы қазақтардың «адамнан зият жануар» дейтіні еріксіз еске түседі. Қақпан бел дегеннен еске түседі, осы күнгі жылқылардың арғы тегі бұдан елу миллион жылдай бұрын өмір сүрген эогиппус дейтұғын мақұлық, кәдімгі мысық секілді жиырылып, жазылып, секіреді екен. Олай болатыны, бел

омыртқасының орнында серіппел сүйектер болса керек.

Жылқы дегеннен шығады, халық жадындағы ақпан айы туралы көп мәлімет жылқыға байланысты сақталған. Бір екі мысал: Сіз бен біз Шолпан жұлдызын әдетте «таң жұлдызы» деп атаймыз. Бірақ Шолпан кей жылдары қыста (көбінесе ақпанда) күннің батысынан туады және оның бұл туысын шаруақор қазақ ежелден ұнатпаған. Мысалы, өткен қарашаның, яки 2017 жылдың қарашасынан осы жылғы қарашаның алғашқы аптасынан шейін батыстан, Алматы жағдайында Борандай жақтан туып жүрді. Кейбір есепшілер мұны жамандыққа жорыды. «Қазақ даласында бұл сұмдық жетпіс жылдан бері тұңғыш рет қайталанып отыр, құдай сақтасын, соңы қайырлы болғайдағы» деп сарыуайымға салынғандарды көзіміз көрді. Ал шындығында бұл қайталанып тұратын құбылыс. Аспантану ілімі бұның соңы апатқа апарады дегенді түбегейлі жоққа шығарады. Шолпанмен таласа Сарыжұлдыз Талғар шоқыларын баурайлап, яки шығыстан туып, оңтүстікке қарай жылжып отырды. Бұл жұлдызды Шымкент, Жамбыл жақтың қазақтары Есекқырған дейді (Мақтаарал, Мырзашөл, Түркістан, Қызылқұм, Жаңақорған қазақтары Ешек-қырылған дейді), шығысқазақстандықтар Сарыжұлдыз десе, батысқазақстандықтар көбінесе Өмірзая деп атайды. Осының қай-қайсысы да әуелгі аты ұмытылып, кейін пайда болған немесе дәл мағынасын бере алмайтын атаулар секілді. Ол туралы сәл кейінірек айтатын боламыз.

Шаруаға жәйлі болатын жылы Шолпан әдеттегідей таң ата шығыстан туады дейді малшылар. Ал Батыстан туса, оны Шолпан деп әспеттеме, оны Долықатын (кей жерлерде Тұлқатын) деп түсін дегенді айтатын да сол малшылар. Қазақ қайда жүрсе де

қасынан қалжыңын қалдырмайды ғой, сондай әңгіменің бірі: Ертеде ақпанның ақ түтегі жұт болып кеп, Құрымбай деген жылқышының тай-құлыны түгел қырыла бастаса керек, осы пәленің бәрін жұлдыздан көрген Құрымбай аспанға қарап құрығын шошайтып: «Жүзің-қара, әттең аспандасың, жерде болсаң ұстап алып күн шыққанша... сабар едім», – деп кіжінсе керек. Ұзамай таң жұлдызы шығыстан туып, күн жайлана бастайды. Сонда аңқау Құрымбай: «Қатынбысың деген, қорықпаса сыйламайды», – депті. «Құрымбайжанның құрығы аман болса, әлі талай асау жуасыр» деген мысқыл содан қалған деседі.

Ол ақпанда күн батар-батпастан туады. Тағы бір әжуа әңгімеде ауыл үйдің қожанасырлау молдасы ерте туған Шолпанға қарап: «Бала әлі малды жайлаған жоқ, келіннің шәуімі әлі қайнаған жоқ, намаздігер болмай шақшыып шыға келдің, дәрет суымды сен жылытып бересің бе, бәдбақыт», – деп жұлдызға құманын лақтырыпты деседі.

Әлбетте, жұлдыздардың осылай орналасуын қағида деп қабылдамау керек. Аспан әлемі әр жылда әрқалай құбылуы мүмкін. «Қыдырма жұлдыз (Шолпанды айтады) қырын келді, Ақпан-тоқпан ұрын келді» дегенде халық осы өзгерістерді меңзеген.

Ал енді манағы Шолпан сияқты қызыл іңірден жарқырай туатын Сарыжұлдызға (Есекқырған, Өмірзая) келелік. Оны сіз бен бізге астрономия пәні Юпитер деп оқытты. Біреулер Шолпанмен шатастыратын бұл жұлдыз хақында ғылыми еңбектерден бастап, көркем шығармаларда да көп мәлімет кездестіресіз. Сондықтан оған тоқталуды жөн көрмедім. Айтпағымыз – қазақта Олпан деген жұлдыз бар. Оңтүстік қазақтары Болпан деп те атайды. Аңыздарда Олпан Шолпанның сіңлісі екен дейді. Аспан зерттеушілері оны өте көмескі, көзге көріне бермейтін жұлдыз деп зерттейді. Күмән туғызады. Көзге көрінбесе, ел оның несің сөз қылады? Біздің ойымызша, осы Сарыжұлдыз Олпан болмаса не етті?! Тағы айтпағымыз, оның аты Олпан да, Болпан да емес – ҰЛПАН. Өзіңіз ойлаңызшы, қазақ қызға Олпан не Болпан деп айт қоймайды ғой. Есекқырған дейді. Есегі несі, төңірім-ау?! Ұлпан десеңіз, сөз басқа. Ұлпан деген ат керемет емес пе? Өз басым тағы Кемпірқосақ деген атты да тіпті қабылдай алмаймын... Әдемі керілген аспан көпіріне басқа басқа, кемпірдің не қатысы бар деп менен де бұрын айтқандар болған. Ұлы Ғабенің, Ғабит Мүсіреповтің «Ұлпан» атты махаббат дастаны барын білесіз. Иә, біз бұл шығарманы жұрт айтып жүргендей повесть деп те, роман деп те емес, дастан ретінде қабылдаймыз. Ғашықтық дастаны! Әлем әдебиеті мен өнерінде «Кеш келген махаббат» («Поздняя любовь») атты талай шығармалар барынан хабардарсыз. Біз Ғабенің аяулы «Ұлпанын» сондай биіктен көрінген асыл туынды деп бағалаймыз. Ақтөбе облысында Ұлпан атты бекет бар. Жергілікті өлкетанушылардың кейбір деректеріне сенсек, Ғабенің жырлаған Ұлпан ару сол маңда туған көрінеді, біреулер бұл оның жерленген жері дейді. Қалай болғанда да халық кеш келген махаббат иелеріне кейбір жөлауыздар секілді кекеп-мұқап емес, құрметпен қарағаны ақиқат. Сүю деген ұлы сезім ұлы адамдарға ғана тән болса керек. Ақпан осындай ай.

Қарт Каспийде жүзге жуық арал барын білесіз. Соның Қазақстан яки Маңғыстау бөлігіндегі бес аралдың бірі Құлалы деп аталады. Ол омырауын Жайықтың құламасына

төсеп тұр, содан болар қыстың қақаған аязында да қатпайтын Каспийдің осы бөлігі ақпанда мұз құрсауға оранады. Ақпанның оныншы жұлдызы мен он бесі аралығы Құлалыда итбалық күшіктейді. Кей жылдары бұдан сәл ерте не кеш күшіктеуі де мүмкін. Жарық дүниеге шыққан мезет «ақүрпектер» бауырын мұзға төсеп жата қалатын көрінеді. Адайлар «итбалықтың күшіктері» демейді, «ақүрпектері» деп еркелетеді, сондай-ақ итбалық демей, «ескек аяқ» деп ат қойған да сол балықшылар. Сол екі аралықта күн қатты суытады. Әдеттегі аяздан гөрі өткір суық өзгенің өңменінен өтсе де итбалық үшін, оның жаңа туған «ақүрпектері» үшін де жәйлі мезгіл. Жатып-жатып бауырың жерден көтеріп алғанда бағанағы қаны тамшылаған жас кіндік мұзға жабысып, үзіліп түседі. Өрі қарай тастай суға сүңгіп ойнап, өмір айдынына құлаш ұрып жүзіп кете барады. Кіндігі кесілген соң-ақ дереу жер бауырлап жылжып суға ұмтылуын көрудің өзі бір ғанибет. Осы аралықты Маңғыстауда «Итбалықтың кіндік қатары» деп атайды. Өмір заңы осылай, тіршілік тынысы бір сәт те тоқтамайды, тіпті қақаған қыста да, оны айтасыз мұз үстінде де өмір жалғасуда. Әттең... Ертеректе естіген бір әңгіме естен кетпейді. Орыс көпестерін итбалықтың майы мен терісі қызықтырғаны мәлім. Ал енді оны аулаудың орыстар ойлап тапқан «ең қарапайым әрі тиімді тәсілін» білесіз бе?! Көзіңізге елестетіңізші: Ақпан айы. Қара жойқын теңіз. Дауыл. Дүние астан-кестең. Жел құтырып тұр. Ескек аяқтылар күнімен-түнімен жаңа туған «ақүрпектеріне» жем іздеп жағаға өкпесі өшіп, қанаты талып өрең жетеді. Дүниедегі ең керемет той Ана мен баланың табысу тойы емес пе? Күн қаһарына мініп тұрса да, Құлалыда мейрам, Құлалы шаттық құшағында. Кенет қолдарын сүймен ұстаған бір топ адам тасадан шыға келеді де итбалықтарды қаратұмсықтан ұрып, аралды қан сасытып қыра бастайды. Жаңа ғана анасымен қауышып мөз-мейрам болған ақүрпектер бауырымен жылжып теңізге қарай қашады. Темір сүйменділер оларды да құтқармайды. Мұздың беті қан-жоса. Жаңа туған сәбилер шырқырайды. Алпыс әйел қатар тұрып жылағандай аза бойың қаза болады. Сай сүйегің сырқырайды. Итбалық күшіктері тура нәрестелерге ұқсап жылайды. Оған қарап жатқан адам жоқ. Қас пен көздің арасында ананы ана, баланы бала деп қарамай қырып салады.

«Түлкі түгінен жазады» деген – осы, оның майы мен терісіне қызыққан өндірісшілер осындай қатігездікке дейін барған. Итбалықтың «кіндік қатары» туралы әңгіме көп. Орыс әліпбиі бойынша «р» әріпін кездеспейтін айлардың қай-қайсысында да оның майы мың бір дертке дауа, әсіресе балықшыларда жиі кездесетін өкпе ауруы үшін таптырмас ем, ал орыс күнпарағындағы май, июнь, июль, август айларында ішсеңіз, үсті-басыңыз май сасығаны сонша адам түгіл хайуан түстік жерден үрке қашатын көрінеді.

Жергілікті қазақтар Ақкетік, орыстар Форт-Шевченко атап кеткен осы бір шағын шаһардың тарихы да, жағырапиясы да, табиғаты да, ауа райы да басқа қалаларға қарағанда өзгереді. Мұндағы қазақтардың отырықшы өмірге үйренгеніне бір жүз алпыс, бір жүз жетпіс жылға жуықтады. Шаһар туралы, балықшылар өмірі хақында «Түпқараған» аудандық газетінің редакторы Мелана қарындасымыз бізге көп мәлімет берді.

Осы аймақта «итбалықтың кіндік қатарынан» кейін яки ақпанның орта

шамасында келетін тағы бір амалды ел «қасқыр жұп» дейді. Неге «қасқыр жұп?» қасқыр ешқашан екі рет жұп құрмайды екен. Ұйыққан қасқырды қазақ атпайды. Кек сақтап, өршеленіп кетеді деп ойлаған. Құртқаның наласы жаман деп сенген. Егер алда-жалда оқ шығарса екеуін де атып тастайтын болған көрінеді, себебі біреуі аман қалса, ол ауылға тыныштық жоқ. Қаншығы, яки құртқасы бір-ақ рет бөлтіріктейді. Бәлки, осы қасиеттеріне қайып қалғандықтан болар, қазақ оны қадірлей білген. Расында, бұл бір бөлек жыртқыш. Міне, Тарбағатай, Сауыр, Сайқан аңшылары айтқан әңгімелердің бір парасы:

Құртқаны жұбы барын біле тұра бөтен арлан маңайласа, ол тірі кетпеген. Құртқаның өзі әлгі «сарыауызды» өз «күйеуінің» көзінше жарып тастайды деседі. Намыс дейсіз бе, жарға адалдық дейсіз бе, қасқырдың осындай қасиеттерін білетіндер жыр ғып айтады.

Қасқырды көзін әлі ашпаған күшік кезінен асырасаң да еркелемейді, құйрығын бұлғаңдатып, итше қыңсылау оған жат. Ит байғұс бөлтірікті бауырына басады, ал қасқыр ешқашан иттің күшігін бауырына баспайды, емізбейді де.

Қасқырдың асығы мен иттің асығы бір-біріне ұқсамайды. Бөлтірігіне тамағын құсып береді. Жазатайым қолға түсіріп, терісін тірідей сыпырып алсаңыз да оған саратан заузада да шыбын-шіркей жоламайды, құрттамайды, ол маңға басқа хайуандарды айтпағанда, сырттан төбеттің өзі жоламайды. Жоламайды емес, жолай алмайды. Терісін тірідей сыпырып жатқанда да дыбыс шығармайды. Бұрынғы қазақтың «қасқырдың терісінен айырсаң айыарсың, бірақ тектілігінен айыра алмайсың» дейтіні содан болса керек.

Қасқыр ешқашан өлексе жемейді, ұстаған жемтігімен ыстықтай қоректенеді, бір жегенде он-он бес келідей ет жейді.

Оның тісі тиген мал екінші рет оңалып, қатарға қосылмайды екен, сондықтан ондай малдарды дереу сойып алған.

Бөтен дыбысты 10 шықырымнан ести алатын қабілеті бар. Сондықтан аңшылар қансонарға шыққанда мылтық ұңғысын жауып, шүберекпен таңып алады, мақсат қасқырға дәрі иісін сездірмеу.

Аунаған, тезек тастаған жеріне, сарып кеткен маңға 3, 7, 14, 21 күнде қайта айналып бір соғады деседі.

Тік кеп қалса ұзындығы 2-3 метр жарлардан аяғын жұқпай секіріп өткенін көзімен көргендер бар.

Боранды күндері 100 шақырымға дейін жортады. Жел күшейіп, соңы қарға айналады. Арлан қасқырлардың өзара күш сынасып, оның соңы кейде бірін-бірі талап өлтіретін кезі де дәл осы шақ. Бір қызығы, түлкі, мәлін, шибөрілер оның айдалада сіресіп қатып жатқан өлігіне де жолай алмайтын көрінеді. Тек сауысқан ғана көзін ойып жейді дейді. Басқа аймақтарда «бөрісырғақ немесе «ыңқыма» (орыстар мұны «брачный период» дейді) деген аттармен таныс бұл кезеңде қасқырлар шағылысатын көрінеді. Бірақ бұл бөрілер күнпараққа сәйкес жұптасады немесе дәл осы мезгілден басқа кезде шағылыспайды деген тұжырым емес. Әдетте аймақтардың ауа райына қарай аталмыш «бөрісырғақ» қаңтар мен сәуір айының аралығында әртүрлі кезеңдерде болады деп жазады түз тағысын зерттеуші ғалымдар.

Ақпан. Жан-жағыңызға қарасаңыз, көктемнің ауылы алыс секілді. Қыс әлі қаһарға мініп тұр. Сықырлаған қасат қар. Түнгі аяздың беті жаман.

Өзен біткен мұздың құрсауында. Тіршілік көші тоқтап қалған секілді. Бұл айдың қаңтардан айырмашылығы шамалы сықылды. «Көктем қашан келеді?» деп мұңаясыз. Жуан жіңішкеріп, жіңішке үзілетін болды-ау деп торығасыз. «Боз тоқтыда құйрық қалды, бойжеткенде бұғақ қалды» деп қырланатын ақпан – осы. Қырланады деген «қырына алады» яки «қырын қарайды», «қаһарын төгеді» дегеннен шықты ма екен?

Ақпан қанша қаһарлы болса да қыстың басқа айларына қарағанда оның мейірім, шапағатқа толы сәттері көп. Иә, қанша қатыгез десек те бұл айдың өзіне тән жылылығы бар. Мысалы, сарышымшықтың тап бұлай сайрағанын сіз басқа кезде естіген жоқсыз. Әттең, тыңдағыңыз жоқ.

Айдарлы самырқұстың дәл осылай дүр етіп ұшып, ұзамай топ болып қайта қонуын ақпаннан басқа қай айда көріп едіңіз. Оны айтасыз, самырқұс ақпаннан басқа айда Алматыда көп тұрақтамайды да. Таудағы арқар мен тау ешкінің соңынан шұбырған құстар өзінше бір әлем.

Айдың ақырына таман аңғарып қарар болсаңыз, шатырдан салбырап тұрған мұз сүңгілердің бұрынғыдай емес, жұқалтаң тартып, жіңішкере бастағанын байқайсыз.

Сарышымшық байғұс өзгеше бір әуенге салғысы келеді-ақ, әттең дауысы жетпей тұр. Шамасын білмей, басқа нотаға түсіп кетіп, енді не істерін білмей абдыраған бала әншіге ұқсайды.

Аегенмен оған бір сәт құлақ түріңізші. Жаңалығы бар сияқты, соны бірінші боп сізге айтқысы келеді. Елден бұрын жеткізсем дейді, бірақ оны ешкім тыңдамайды. Ең соңғы рет ән сап тұрғандай жанталаса, ышқына, аласұра сайрайды. Қырғыз ағайындарда «Келер-келер Кенесары жүзге келер, жүзге келсе Кене хан өзі-ақ өлер» деген ескі сөз бар. Мұның айтпағы да сол: «Қырқына шыдап қырық біріне шыдамай не көрінді?!», – дейді. Әттең, ойын жеткізе алмайды. «Ей, ағайындар, маған құлақ салыңдаршы. Қайда асығып барасыздар? Түу, неге тыңдамайсыңдар? Менің айтпағым, менің айтпағым бар ғой, ә, менің айтпағым ше, көкем келе жатыр. Менің көкемді сендер білетін едіңдер ғой, неге қуанбайсыңдар. Менің көкемнің аты – КӨКТЕМ!».

Ол сөйтіп асығып-аптығып, абдырап-сасып, ұшып-қонып, жанын қоярға жер таппай жүргенде күтпеген жерден бағанағы мұз сүңгі жерге үзіліп түсіп, быт-шыт болады. «Шөлмек қырық күн сынбайды, бір күнде сынады» деген рас болғаны ғой, сол-ақ екен қатқан мұздың көбесі қақырап сала берді. Сосын алғашқы тамшы тамады. Үркіп ұшқан құстар ағаш басына шығып, шырқай жөнеледі. Жер дүние у да шу. Біздің қала-мызда сайрауық құстар не деген көп еді?! Біздің қаламыз не деген көркем қала еді?! Қалай байқамай келгенбіз, тоба?!

Сарышымшық болса қуанышын ұрлатып алып, көп ішінде көрінбей қала береді. «Ағайындар-ау, көктемнің бабарын алғаш айтқан мен емес пе едім?» деген өкпесін ешкім естімейді де. Оның басқа құстар жылы жер, жәйлі мекен іздеп кеткенде ақ қар көк мұзға оранған өз шаһарында қалғанын, қыстай тоңып шашырап, қауіп-қатерге басын тігіп, осы сәттің келетінін айтумен болғанын, басқасын былай қойғанда адамдарға ең жақын құс екенін де ешкім ескермейді. Оны ешкім елемейді. Оны ешкім тыңдамайды. Жылда солай.

Есенғали РАУШАНОВ

«Қазақ әдебиеті» газеті.

№6 (3640)

8.02.2019 жыл

ПРОИСШЕСТВИЕ

ОСУЖДЕН ЗА ИЗБИЕНИЕ ВОСЬМИЛЕТНЕГО РЕБЁНКА

Как сообщает, пресс-служба Специализированного межрайонного суда по делам несовершеннолетних № 1 Алматинской области данным судом 15 июля 2020 года вынесен обвинительный приговор Гревцеву Денису за совершение преступления, предусмотренного пунктами 3), 4), 11) части 2 статьи 106 Уголовного Кодекса.

Напомним, ранее в СМИ широкий общественный резонанс вызвала информация о жестоком избииении маленького ребёнка К. его отчимом в городе Талдыкорган. Сообщалось, что ребёнок впал в кому и находится в реанимации.

В главном судебном разбирательстве Д.Гревцев пояснил, что он не отдавал отчет своим действиям, в момент совершения преступления находился в состоянии алкоголь-

ного опьянения средней степени тяжести. Эти доводы Д.Гревцева судом не были приняты во внимание, так как избииение ребенка длилось около одного часа.

С учетом изложенного и других обстоятельств жизни ребенка, выясненных в ходе рассмотрения дела, суд посчитал необходимым назначить максимальное наказание предусмотренного санкцией указанной статьи. Суд признал его виновным в нанесении тяжких

телесных повреждений с особой жестокостью, используя беспомощное состояние восьмилетнего ребенка и назначил наказание в виде лишения свободы сроком на десять лет.

Кроме того, по делу были вынесены три частных постановления, в отношении:

1. Комиссии по делам несовершеннолетних и защите их прав при акимате города Талдыкорган - за формальный подход к своим обязанностям по защите прав К;

2. Администрации Коммунального государственного учреждения средней школы № 9 с дошкольным миницентром – за отсутствие воспитательной работы по выявлению детей, живущих в трудных условиях, ведь данная семья привлекла внимание ответственных лиц

только после совершения тяжкого преступления;

3. Суд вынес частное постановление для поощрения врачей Многопрофильной областной детской больницы города Талдыкорган директора Доскалиева М.К., заведующего хирургии Оспангалиева М.К., заведующего отделением анестезиологии, реанимации и интенсивной терапии Бегимбетова Б.Н. и врача Аушинова К.Е., лечащего врача Решетова А.А., которые самоотверженно на протяжении тридцати дней боролись за жизнь мальчика.

Приговор ещё не вступил в законную силу.

Ш. БАТЫРОВ.

ЗАКОН

смотреть заявление о восстановлении пропущенного процессуального срока без вызова лиц, участвующих в деле, либо назначить судебное заседание. При этом неявка лиц, участвующих в деле, извещенных надлежащим образом о времени и месте судебного заседания, не является препятствием к рассмотрению заявления.";

А статья 143 изложено в следующей редакции:

«Выдача судебного приказа взыскателю и направле-

ВНЕСЕНЫ ИЗМЕНЕНИЯ И ДОПОЛНЕНИЯ В ГПК

После принятия действующей Конституции Республики Казахстан существенно активизировалась законодательная деятельность, что также положительно сказалось на эффективности правосудия. С учетом изменившихся условий жизни общества, его действительных потребностей и интересов в надлежащем правовом порядке практически полностью к настоящему времени обновилось материальное и процессуальное законодательство, применяемое судами при рассмотрении и разрешении гражданских дел. Определенным итогом обновления процессуального законодательства, направленного на оптимизацию судопроизводства по гражданским делам, стало принятие Гражданского процессуального кодекса Республики Казахстан, действующий с 2016 года. Для совершенствования настоящего кодекса вносятся изменения и дополнения. Так, в этом направлении 10 июня 2020 года был принят Закон Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в Гражданский процессуальный кодекс Республики Казахстан по вопросам внедрения современных форматов работы судов, сокращения излишних судебных процедур и издержек». Где были внесены ряд изменений и дополнений в действующий Гражданский процессуальный кодекс Республики Казахстан.

Предлагаем вашему вниманию ряд примеров. В частности, четвертая часть ст.126 теперь излагается в следующей редакции:

«Заявление о восстановлении пропущенного процессуального срока подается в суд, в котором надлежало совершить процессуальное действие, не позднее одного месяца со дня, когда заявителю стало известно о нарушении его прав или законных интересов.

Лица, участвующие в деле, незамедлительно извещаются о поступлении заявления и имеют право представить в суд отзыв.

Суд рассматривает и разрешает заявление о восстановлении пропущенного процессуального срока в течение десяти рабочих дней со дня его поступления в суд.

Суд вправе по своему усмотрению рас-

ние его на исполнение

1. Если в установленный срок от должника не поступит в суд возражение, судебный приказ выдается взыскателю для предъявления к исполнению или по его заявлению направляется судом на исполнение в соответствующий орган юстиции либо региональную палату частных судебных исполнителей по территориальности.

2. По просьбе взыскателя, а также по требованиям, подлежащим немедленному исполнению в соответствии со статьей 243 настоящего Кодекса, судебный приказ направляется на исполнение непосредственно судом.

3. Для взыскания государственной пошлины с должника в доход соответствующего бюджета отдельный экземпляр судебного приказа направляется непосредственно судом в соответствующий орган юстиции либо региональную палату частных судебных исполнителей по территориальности.";

Также, первую и вторую части статьи 281 теперь изложено в следующей редакции:

"1. О каждом судебном заседании суда первой инстанции, а также о каждом отдельном процессуальном действии, совершенном вне заседания, за исключением случаев, предусмотренных настоящим Кодексом, составляется протокол в письменной форме либо краткий протокол при ведении аудио-, видеозаписи судебного заседания.

В случае неявки в судебное заседание всех лиц, участвующих в деле, либо проведения судебного заседания без исследования новых доказательств вопрос о ведении протокола судебного заседания разрешается судьей.

2. При подготовке дела к судебному разбирательству в суде первой инстанции протокол ведется по ходатайству стороны либо по инициативе суда, за исключением случаев, когда на этой стадии выносятся решения по существу спора.";

Диляра ИЗБАЙРОВА,
судья СМЭС Алматинской области.

СКОРБИМ

МЫ ВСЕГДА БУДЕМ ПОМНИТЬ...

Судейский корпус Алматинской области выражает глубочайшие соболезнования в связи с безвременной кончиной судьи Капшагайского городского суда **Жуматова Жаната Садыковича**.

Жанат Садыкович родился 1 августа 1965 года в селе Терсакан, Кийминского района (сейчас-Жаксинский район) Акмолинской области.

1997 году окончил Карагандинскую Высшую школу милиции (ныне Карагандинская академия имени Б.Бейсенова МВД РК), начал свою трудовую деятельность в органах внутренних дел Алматинской области, разные годы работал в органах финансовой полиции.

До назначения на судебскую должность работал адвокатом в Алматинской областной коллегии адвокатов.

С 21 сентября 2009 года занимал должность судьи Капшагайского городского суда.

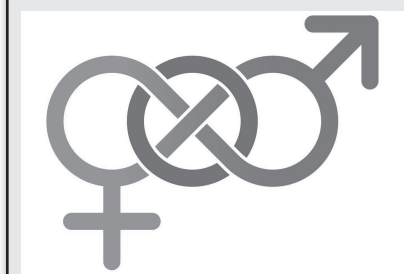
Мы всегда будем помнить его вклад в развитие в судебную систему и кропотливый труд по отправлению правосудия.

Е.Н.АБДЫКАДЫРОВ,
председатель Алматинского областного суда.

РАВЕНСТВО

ГЕНДЕРНАЯ ПОЛИТИКА В КАЗАХСТАНЕ

Понятие «гендер» означает «род» (англ. gender, отлат. genus) т.е. это равные возможности и равные права женщин и мужчин. Это рассматривается в таком широком смысле. Иные понимают, что гендер - это просто стремление женщин к власти. В действительности можно сказать что, это широкая и актуальная проблема, где и вопросы мужчин, и вопросы женщин равенство обоих полов.

В условиях глобализации и интеграции Казахстана в мировое сообщество необходимо кардинальное изменение всего уклада жизни общества, перестройка экономики, способов производства, знаний и навыков социальной деятельности в соответствии с требованиями новых технологий и формирующихся в мире новых социально-экономических условий. Главным критерием развития человека должны стать не признак пола, расы или этноса, а профессионализм, компетентность, ответственность и инициативность. По мнению ученых, глобализация мировой экономики и рост научно-технического прогресса создают в 21 веке новую экономику, основанную на информационных технологиях, научных знаниях и инновационном потенциале. Производственная модель роста будет активно вытесняться моделью роста, основанной на человеческом развитии. В этой связи главными приоритетами национального развития и национальной экономики должны стать образование, знание, наука, человеческое развитие. Небольшая страна «с узким» внутренним рынком как Казахстан может достичь высокого уровня экономического развития в глобализирующемся и интегрирующемся мире только за счет опережающего человеческого развития, высокого уровня интеллектуального и инновационного потенциала и эффективной его материализации.

Реализация этой стратегической задачи перехода к новой модели социально-экономического и технологического развития невозможна без активного и все-

стороннего участия женщин в экономической и политической деятельности. Женщины не только составляют большинство трудоспособного населения страны, имеют более высокий уровень образования, но и обладают в большей степени такими необходимыми качествами для деятельности в сфере информационных технологий как внимательность, аккуратность, ответственность, исполнительность, коммуникабельность, большей психологической и физиологической устойчивостью, чем мужчины. Именно подобные качества личности более соответствуют информационным технологиям, в то время как индустриально-промышленные и добывающие технологии больше требовали физической силы, выносливости, решительности, концентрированности на какой-то одной деятельности или операции. Поэтому в эпоху индустриально-промышленного развития человеческого сообщества основной производственной силой были мужчины. В век электроники –предположительно большей ее частью будут женщины.

На сегодняшний день в Казахстане сложилась целая система институциональных механизмов, предназначенных для защиты прав женщин и повышения их статуса. Эти механизмы постоянно развиваются и совершенствуются, а их деятельность во всех сферах жизни становится все более действенной и эффективной.

Олег АНИСИМОВ,
судья Талдыкорганского городского суда.

СООБЩАЕМ!

На основании подпункта 1, пункта 1, статьи 57-2 Экологического кодекса Республики Казахстан, 19 августа 2020 года в 10:00 часов, по адресу: г. Талдыкорган, ул. Аккайын 1(А), состоится общественное слушание, по вырубке деревьев на территории государственного лесного фонда КГУ «Талдыкорганское лесное хозяйство».

Вы можете получить электронную версию материала по почте: Taldykorgan_leshoz@mail.ru, также принимаются замечания и предложения по проекту.

Контактный телефон: 8/7282/ 32 73 29; 32 75 24;

Бейсенбі - Четверг, 30 шілде

ҚАЗАҚСТАН

06.05, 03.50 «24 sagat tabigat qushagynda»
06.40, 20.00, 01.00 AQPAPAT 07.10 «ТЕЛЕДӨРІГЕР»
08.20 М/х «Питер Пэн »
09.05 «Томпақ » Жоба
10.00, 18.00 Т/х «Шексіз сезім»
11.00, 19.00 Т/х «Келін әні»
12.00, 01.35 Т/х «Ғазиз жүрек»
13.00, 03.25 «Kelbet»
13.30 «Азамат» Деректі фильм
14.00, 21.30 Т/х «Ғажайып дәрігер»
15.00, 22.20 Т/х «Әмірші әйел»
16.10, 03.00 «Қайсар» Д/ф
16.35 «Konil tolquny»
17.15 «Қызық екен...»
20.30 «ТЕЛЕДӨРІГЕР» 23.30 Т/х «Жолайрық»
02.25 «Азамат» Деректі фильм
02.50 «100 jana esim»

ХАБАР

06.00, 07.20, 14.00 «Менің тағдырым»
07.00 Жаңалықтар
07.50 «Індетпен күрескен Қазақстан»
08.00 Новости
08.20 18.15 Т/х «ПӨЛЕНШЕЕВТЕР»
09.00 «COVID-19. Халықаралық сапаршылар Алмаз Шарманмен».
09.30, 17.00 Т/с «Разия»
10.45, 21.40 Т/с «Жестокий Стамбул».
12.30 «Баспаханаға бағыт»
13.00 «Тарих. Тағдыр. Тұлға»
15.15, 23.20 Т/с «Кебенек»
18.40 Т/х «Жалғыз жауқазын»
19.30 «COVID-19. Междуна-родные эксперты с Алмазом Шарманом»
20.30 «Народный контроль»
Прямой эфир
21.00 Қорытынды жаңалықтар
01.00 Т/х «Бәсеке»

АСТАНА

06.00 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00, 16.55 «Үздік әзілдер»
08.00, 14.40 М/ф «Маша и медведь»
10.00, 22.00 Т/х «Кекеш келін»
11.20, 21.00 Т/с «Сүлеймен сұлтан»
12.30, 23.10 Т/х «Ханзада Жумонг»
14.00 «Elorda live»
14.15 Vine Time
14.25 М/ф «Буба»
14.55, Т/с «Улыбка пересмеш-ника»
16.00 «АЙТАРЫМ БАР»
16.55 «Қош келдіңіз!»
17.50 Т/х «КЕК»
20.00,01.10 ASTANA TIMES
20.30 «Отбасы»
00.30 Т/х «Таңдауым сен»
01.40 «Шімен апаның хикаяла-ры»
02.10 «Әзілстан»
02.30 «Біреудің есебінен» деректі драма
03.15 «KazNet»
03.35 «Домашние войны»

ЕВРАЗИЯ

06.00 Т/х «Кария»
06.45 «Той заказ»
07.15 «Басты Жаңалықтар»
08.00 «Доброе утро»
11.00 «МУЖСКОЕ/ЖЕНСКОЕ»
11.55 Т/с «Андреевский флаг»»
13.55 Т/с «Дикий-4».
15.40 «На самом деле»
16.45 «Пусть говорят»
18.00«Басты Жаңалықтар»
18.45 «Басты прайм»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.45 Т/с «Солнечный ноябрь»
22.00 «П@УТИНА»
22.50 «Солнечный ноябрь» За-ключительные серии
00.20 Т/с «Андреевский флаг»
Заключительные серии
02.20 «П@УТИНА»

Жексенбі - Воскресенье, 2 тамыз

ҚАЗАҚСТАН

06.05, 02.55 «24 сағат табиғат құшағында»
06.35 «Толғай»
7.10 Д/ф «Көшпенділер»
07.00 М/х «Питер Пэн»
08.50 «Немене» Жоба
10.00, 18.00 Т/х «Шексіз сезім»
11.00, 19.00 Т/х «Келін әні»
12.00 Концерт «Достығымыз жарасқан»
14.00, 21.30 Т/х «Ғажайып дәрігер»
15.00 К/ф «Құлыным»
17.15 «Қызық екен...»
20.00 «Күміс көмей» Дәстүрлі музыкалық-танымдылық бағдарлама
20.45 «Үздік әндер» Нұрболат Абдуллин
22.20 К/ф «Полиция хикаялары»
00.05 «Жайдарман»
00.15 «Ауылдастар»
01.45 Д/ф «Азамат»
02.25 «Нұр тілеу»
03.25 «Көңіл толқыны»

ХАБАР

06.00 «Ұят болмасым». Майра Мұхаммедқызы
06.45Мемлекеттік Кремль сарайында өткен Димаш Құдайбергенің «D-Dynasty» атты жеке концерті
09.00 «Как устроена Вселенная»
09.50 М/с «Малышарики»
10.00 «От всего сердца»
11.05 Кино. «Балуан шолпақ»
13.00 Т/х «Кебенек»
15.50 Кино. «На глубине 6 футов»
17.25 Мегахит «Иностранец»
19.15 «Жұлдызды жекпе-жек»
21.00 Мегахит «Ковбои против пришельцев»
23.00 Т/с «Шерлок»
00.30 Т/х «Сүйе білсең»

АСТАНА

06.00, 03.25 «Ән мен әзіл»
07.00«KazNet»
07.30, 03.15«Әзілстан»

Жұма - Пятница, 31 шілде

ҚАЗАҚСТАН

06.05 «Иман өзегі»
06.45, 20.00, 01.00 «Aqparat»
07.15, 20.30 Теледәрігер
08.20 М/х «Питер Пен»
09.05 Т/х «Томпақ»
10.00, 18.00 Т/х «Шексіз сезім»
11.00, 19.00 Т/х «Келін әні»
12.00, 01.30 Т/х «Ғазиз жүрек»
13.25, 02.00 «Арнайы репортаж»
«Мұнаралы Елорда»
13.50 «100 jana esim»
14.00, 21.30 Т/х «Ғажайып дәрігер»
15.00, 22.20 «Әмірші әйел»
16.10, 03.40 Д/ф «Қайсар»
16.35 «Konil tolquny»
17.15 «Қызық екен...»
23.30 Т/х «Жолайрық»
03.00 «Jan jytuу»
03.20 Д/ф «Азамат»
04.00 «24 сағат табиғат»

ХАБАР

07.20, 14.00 «Менің тағдырым»
07.00 Жаңалықтар
07.50 «Как боролись с эпидемия-ми в Казахстане»
08.00 «Новости»
08.20 «Біздің назарда»/ Құрбан айт
09.00, 19.30 «COVID-19. Между-народные эксперты с Алмазом Шарманом»
09.30, 17.00 «Разия»
10.45, 21.40 Т/с «Жестокий Стамбул»
12.30 «Баспанаға бағыт»
13.00 «Тарих. Тағдыр. Тұлға.»
15.15, 22.35 Т/с «Кебенек»
18.25 «Қоғамдық талқылау»
20.00 «Итоги дня»
20.50 «Індетпен күрескен Қазақстан»
21.00 Қорытынды жаңалықтар
00.10 Т/х «Бәсеке»

АСТАНА

06.00 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00, 16.55 «Үздік әзілдер»
08.00, 14.40 М/ф «Маша и Медведь»
10.00, 22.00 «Кеш келін»
11.20, 21.00 Т/х «Сүлейман Сұлтан»
12.30, 23.10 Т/х «Ханзада Жумонг»
14.00 COVID-19
14.15 Vine Time
14.15 М/ф «Буба»
14.55 Т/с «Улыбка пересмеш-ника»
16.00 «Қош келдіңіз!»
17.50 Т/х «Кек»
20.00, 01.10 «Астана таймс»
20.30 «Отбасы»
00.30 Т/х «Таңдауым сен»
01.40 «Шімен апаның хикаяла-ры»
02.10 «Әзілстан»
02.30 «Біреудің есебінен»
03.15 «KazNet»
03.35 «Домашние войны»

ЕВРАЗИЯ

06.00«Той базар»
07.30 «Той заказ»
07.55 «Басты жаңалықтар»
08.40 «Жұма уағызы»
09.00 Х/ф «Юрочка»
13.00 «Неке сыра»
14.40 Т/с «Тонкий лёд»
19.00 «Поле чудес»
22.00 «П@ytina»
23.00 Т/с «На крыльях»
01.30 «П@ytina»
02.15 «Неке сыра»
03.40 «Той базар»

КТК

07.05Кешкі жаңалықтар»(қайталау)
07.25«КТКвеб»
08.00 Т/х «Аслы-Ферхат»
09.30 Новости (повтор)
10.00 «Было дело»

ЕВРАЗИЯ

08.00 М/ф «Маша и Медведь»
10.00 «TeleBingo»
10.25, 22.00 Т/х«Кекеш келін»
11.45, 21.00 Т/х «Сүлейман Сұлтан»
12.50, 23.10 Т/х «Ханзада Жумонг»
14.20 Х/ф «В поисках мамы-2»
16.20 «Алдараспан»
17.50 Т/х «Кек»
20.00 «Үздік әндер»
20.45 «Аялы алақан»
00.30 «Той жыры»
00.55 Х/ф «Жаралы сезім»

ЕВРАЗИЯ

06.00, 03.45 Т/х «Тракторшының махаббаты»
06.40 «Тамаша city»
07.25 «Той заказ»
07.50«Ұшқалақ»
08.45 «Воскресные беседы»
09.00 Т/с «Семейное дело»
13.00 «Неке сыры»
14.40 Т/с «Тонкий лёд»
19.00 «Лучше всех»
20.30 Т/с «Виолетта из Атома-новки»
00.50 «Три аккорда»

ЕВРАЗИЯ

02.30 «П@ytina»
03.00 «Тамаша city»

11.00 Х/ф «Шеф»
13.30 Х/ф «Клуб обманутых жен»
15.30 Т/х «Әкініш»
17.30 Т/х «Жат туыстар»
19.30 Кешкі жаңалықтар
20.00 «Үйтіп-бүйтіп»
21.00 Вечерние новости
21.30 Х/ф «Хочу быть счастли-вой»
01.00 «Было дело»
02.30 Т/х «Сүйікті Дениз»
03.30, 04.00 «КТКвеб»

ЖЕТИСҰ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Жетісу жұмбақтары»
10.30 «Сегодня»
11.00 «Ән тыңдайық» /онлайн-концерт/
11.30 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
12.00 «Білек пен жүрек»
12.35 «Абай-175»
13.00 «Әсем әуен»
14.00 «Тастүлек»
14.30 С.Бахтың шығармалары
15.00 «Әсем әуен»
15.45 «Әмір әні»
16.30 Д/ф «Кең ауқымда»
17.00 Жаңалықтар
17.15 «Әсем әуен»
17.20 Новости
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
18.00 «Әсем әуен»
19.00 «Бүгін» /тікелей эфир/
19.30 Д/ф «Батысқа қарай аққан өзен»
20.15 «Абай-175»
20.30 Жаңалықтар
21.00 Д/ф «Өркениет ғажайыптары»
21.30 Новости
22.00 «Дәрігер кеңесі»
22.30 Д/ф «Ғажайып мәдениет»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости

31 КАНАЛ

06.00 «Ризамын»
06.45«Информбюро»
07.50 Т/с «Ганга»
09.40 «What'sUp»
10.35 Т/с «Коп»
13.15 М/с «Лунтик»
13.50 Х/ф «Тайна магазина игрушек»
16.00 Х/ф «Три богатыря. На-следница престола»
18.00 Х/ф «Рыцарь Камелота»
20.10 Х/ф «Король Артур»
23.10 Концерт «Берекелі мере-ке»
01.50 Алдараспан, Шанашар, Нысана әзілдері
03.00 Ризамын
05.00 «Әзіл студио»

7 КАНАЛ

06.00 «Қыздар арасында»
07.00, 05.15 «Гу-гулет»
07.20 «Келесі кім?»
08.00 Т/х «Элиф»
09.00 М/с «Леди Баг и Супер кот»
09.30 Т/с «Поездка за счастьем»
10.40 Т/с «Горничная»
12.50 Т/с «Охотник за головами»
13.00 Т/с «Замужем за мафией»
14.00 Т/х «Жігіттер»
14.40, 03.20 Скетчком «Q-елі»
15.10 Т/х «Бақ»
15.30 серия «Женатики-2»
16.00 «Побег из аула»
17.30 «Юморина»
18.40 «Дизель шоу»
20.15 Т/с «Жалдамалы қалыңдық»
21.15 Х/ф «Эспен тролль патшалығында»
23.30 Х/ф «Дочь Чингизхана в 21 веке»
01.10«kZландия
02.00 Т/х «Suiximdi stories»
03.45 «Чудо»
04.10 «Өз ойым»

Сенбі - Суббота, 1 тамыз

ҚАЗАҚСТАН

06.05, 03.40 «24 сағат табиғат құшағында»
06.35, 20.00, 02.20 «Aqparat»
07.05 Теледирәгер
08.10 М/х «Питер Пен»
09.05 Т/х «Томпақ»
10.00, 18.00 Т/х «Шексіз сезім»
11.00, 19.00 Т/х «Келін әні»
12.00 «Nur Tileу» Сұхбат
12.35 «Жігіттер»
14.00, 21.30 Т/х «Ғажайып дәрігер»
15.00 К/ф «Тастанды».
17.15 «Қызық екен...»
20.30 «Үздік әндер». Тереғали Тереәлі
22.20 К/ф «Құлыным».
00.50 «Арнайы репортаж»
«Мұнаралы Елорда»
01.10 «Jaidarman». Үздік әзілдер
02.20 «Nur Tileу» Сұхбат
02.50 «Аулдастар»
03.20 Д/ф «Азамат»

ЖЕТИСҰ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық»
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 Д/ф «Өркениет ғажайыптары»
10.30 «Бүгін»
11.00 «Болмыс» ток-шоуы
12.00 «Әсем әуен»
12.35 «Абай-175»
13.00 «Әсем әуен»
14.00 «Ұлт пен рух»
14.30 С.Бахтың шығармалары
15.00 «Әсем әуен»
16.30 Д/ф «Кең ауқымда»
17.00 «Тыңдашы, айналайын»
17.20 Новости
17.35 «Сильные духом»
18.00 «Зерде»
19.00 Д/ф «Кең ауқымда»
19.30 «Жүрек сөзі»
20.00 «Ауылдағыағайын»
20.30 «Тағдыр мен тұлға»
21.00 «Гибрат»
21.30 «Тарих парақтары»
22.00 «Ән тыңдайық» /онлайн-концерт/
22.30 «Әсем әуен»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости

31 КАНАЛ

06.00, 03.15 «Ән мен әзіл»
06.30, 02.55 «Әзілстан»
07.00 «Үздік әзілдер»
08.00 М/ф «Маша и Медведь»
10.30, 22.00 Т/х «Кекеш келін»
11.20, 21.00 Т/х «Сүлеймен Сұлтан»
12.30, 23.10 Т/х «Ханзада Жумонг»
14.00 «Алдараспан»
15.50 Х/ф «В поисках мамы-2»
17.15 Т/х «КЕК»
20.00 «Үздік әндер»
20.55 «Loto 6/49»
00.30 «Azil keshi»
02.10 «Той жыры»
02.35 «KazNet»

ЕВРАЗИЯ

06.00, 03.50 Т/х «Тракторшының махаббаты»
06.40 «Тамаша city»
07.25 «Той заказ»
07.55«Ұшқалақ»
08.45Т/с «Когда зацветёт багульник»
12.35 «Фабрика грез»
13.00 «Неке сыры»
14.40 Х/ф Т/с «Тонкий лёд»
19.00 «Лучше всех»
20.30 Т/с «Семейное дело»
22.00 «П@ytina»
23.00 «Семейное дело» про-должение
00.30 Ночной кинотеатр «Па-тент»
02.30 «П@ytina»
03.05 «Тамаша City»

ЕВРАЗИЯ

11.30 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
12.00 «Жүрек сөзі»
12.30 «Ауылдағы ағайын»
13.00 «Зерде»
14.00 «Тұржорық»
14.30 С.Бахтың шығармалары
15.00 «Ғасырлар керуені»
Ж.Әміреевтың шығармашылық кеші
16.30 Д/ф «Кең ауқымда»
17.00 «Тыңдашы, айналайын»
17.20 «Әсем әуен»
18.00 «Қазақ әні»
18.40 Д/ф «Мұса Шорманұлы»
19.00 «Спорт-тайм»
19.30 «Киноман»
20.30 Апта /қаз/
21.30 Апта /рус/
22.05 «Әндер мен жылдар» концерті

ЖЕТИСҰ

09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Гибрат»
10.30 «Сильные духом»
11.00 «Ән тыңдайық» /онлайн-концерт/
11.30 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
12.00 «Жүрек сөзі»
12.30 «Ауылдағы ағайын»
13.00 «Зерде»
14.00 «Тұржорық»
14.30 С.Бахтың шығармалары
15.00 «Ғасырлар керуені»
Ж.Әміреевтың шығармашылық кеші
16.30 Д/ф «Кең ауқымда»
17.00 «Тыңдашы, айналайын»
17.20 «Әсем әуен»
18.00 «Қазақ әні»
18.40 Д/ф «Мұса Шорманұлы»
19.00 «Спорт-тайм»
19.30 «Киноман»
20.30 Апта /қаз/
21.30 Апта /рус/
22.05 «Әндер мен жылдар» концерті

ЖЕТИСҰ

06.00, 03.50 «Әзіл студио»
07.30, 04.50 «Ризамын»
08.30 «Бауржан-шоу»
10.00 «Готовим с Адель»
10.35 «Тамаша-live»
11.10 Х/ф «Золушка-3: Злые чары»

КТК

07.05 «КТК қоржынынан»
07.30 Т/х «Айша»
08.30 «Кеттік тойға»
09.30 «Үйтіп-бүйтіп» (қайталау)
10.30 «Смееяться разрешается»
12.50 Х/ф «Хочу быть счаст-ливой»
16.30 «Аталар сөзі»
18.40 «Ән мен әнші»
21.00 Т/с «Можно мне тебя обнять?»
00.50 «Было дело»
02.10 «Министерство правды»
02.50-04.10 К/ф «Тағы бастал-ды»

ЖЕТИСҰ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық»
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 Д/ф «Өркениет ғажайыптары»
10.30 «Бүгін»
11.00 «Болмыс» ток-шоуы
12.00 «Әсем әуен»
12.35 «Абай-175»
13.00 «Әсем әуен»
14.00 «Ұлт пен рух»
14.30 С.Бахтың шығармалары
15.00 «Әсем әуен»
16.30 Д/ф «Кең ауқымда»
17.00 «Тыңдашы, айналайын»
17.20 Новости
17.35 «Сильные духом»
18.00 «Зерде»
19.00 Д/ф «Кең ауқымда»
19.30 «Жүрек сөзі»
20.00 «Ауылдағыағайын»
20.30 «Тағдыр мен тұлға»
21.00 «Гибрат»
21.30 «Тарих парақтары»
22.00 «Ән тыңдайық» /онлайн-концерт/
22.30 «Әсем әуен»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости

31 КАНАЛ

06.00, 03.00 «Әзіл студио»
07.00, 04.30 «Ризамын»
08.00 «Бауржан-шоу»
09.00 «Готовим с Адель»
09.30 «Бытав экстрасенсов»
12.10 «WhatsUp?»
13.10Х/ф «Тайна магазина игрушек»
15.30 Х/ф «Рыцарь Камелота»
17.45 Х/ф «Король Артур»
20.30 Х/ф «Геракл: Начало легенды»
22.40 Концерт «Әндер мен жылдар»
01.50 «Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері

7 КАНАЛ

06.00 «Келесі кім-2?»
07.00 «Қуырдақ»
07.30, 05.15 «Гу-гулет»
08.30 м/с «Бак»
09.00 «Джинглики»
09.30 «Фиксики»
10.00 «Дизель шоу»
11.30 Т/с «Гранд»
13.50 Х/ф «Дочь Чингисхана в XXI веке»
16.00 Концерт «Жүрегімнің ішіндегі жүрегі»
18.10 Т/х «Тақиясыз періште»
21.00 «Конан варвар»
23.10 Х/ф «Геракл»
01.10 «Машина времени»
02.20 Т/х «Suikimdi stories»
04.30 «Өз ойым»

ЕВРАЗИЯ

13.00 Х/ф «Садко»
14.50 Х/ф «Три богатыря. На-следница престола»
16.50 Х/ф «Геракл: Начало легенды»
19.10 Х/ф «Призрак»
22.00 Мистическое шоу «По-следние 24 часа»
23.00 Х/ф «Храм любви»
02.10 «Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері

ЕВРАЗИЯ

06.00 «Келесі кім?»
07.00 «Қуырдақ»
07.30, 05.15 «Гу-гулет»
08.00 М/ф «Бақ»
09.00 М/с «Фиксики»
09.50 Т/с «Вероника не хочет умирать»
14.00 «Юморина»
16.00 Скетчком «Q-елі»
16.30 Т/с «Жалдамалы қалыңдық»
21.00 Х/ф «Эспен в королевстве троллей»
23.10 Х/ф «Конан Варвар»
01.20 Т/х «Suikimdi stories»
04.20 «Өз ойым»

КӨКЕЙКЕСТІ

БҮГІНДЕ ӘРКІМНІҢ ҚОЛЫНА ҰСТАҒАНЫ СМАРТФОН МЕН ҚОЛТЫҒЫНА ҚЫСҚАНЫ – ЗАМАНАУИ ҮЛГІДЕГІ НОУТБУК ПЕН ПЛАНШЕТТЕР. БҰЛАРДЫҢ БАРЛЫҒЫ ДЕРЛІК ИНТЕРНЕТ ЖЕЛІСІНЕ ҚОСЫЛЫП, ҒАЛАМТОРҒА ЖАЛҒАНҒАН. ОЛАЙ БОЛМАСА, ҚҰРЫЛҒЫЛАРДЫҢ ҚҰНЫ БІР ТИЫН БОЛЫП, ПАЙДАҒА ЖАРАМСЫЗ САНАЛАТЫН ДӘРЕЖЕГЕ ЖЕТКЕН. СЕБЕБІ, ҚАЗІРГІ АДАМДАРДЫҢ ДҮЙІМ КӨПШІЛІГІНДЕ ОСЫ ТЕХНИКАЛАРДЫҢ ІШІНДЕГІ ТҮРЛІ ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛІЛЕРГЕ ДЕГЕН ҚАЖЕТТІЛІК ЖОҒАРЫ. АЛ САНАСАҢ САНЫНАН ЖАҢЫЛАТЫН ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛІЛЕР БІЗДІҢ ҚОҒАМНЫҢ ЖАППАЙ «ӘЛЕУМЕТСІЗДЕНУІНЕ» АЛЫП КЕЛМЕЙ МЕ?» ДЕГЕН СҰРАҚ ТУЫНДАЙДЫ КӨКЕЙДЕ...

ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛІ

«ӘЛЕУМЕТСІЗДЕНУГЕ» АЛЫП КЕЛМЕЙ МЕ?

Бұрындары телефон шұқылап, компьютердің алдында көз алмай қарап отырғанымыз үшін ата-аданадан ұрыс естіп, үй шаруасын тындыруға немесе сыртқа шығып ойнауға бұйрық алатынбыз. Алайда әр отбасындағы бүгінгі көрініс мүлдем бөлек. Бала тұрмақ, ата-ананы өзіне телміртіп қойған әлеуметтік желінің күші бір шаңырақ астындағы жандарды тіпті бір-бірінің хал-жайын

желі арқылы өз бизнесін дөңгелетіп отырғандар баршылық. Өйткені, бұл – ақпарат алмасудың тиімді әрі арзан жолы. Өндірушілер өз тауарларын жариялап жатса, жұлдыздар суреттерін, ақын-жазушылар шығармаларын жариялап әлек. Тіпті, қазір желі арқылы кімнің қайда, кіммен отырғанына дейін білеміз. Сондай-ақ, компаниялар өздеріне жұмыскер іздеуде де осы әлеуметтік

сан алуан түрі де қаптап кеткен. Статистикаға жүгінсек, әлемдегі 7 мен 50 жас аралығындағы әрбір жер тұрғыны ең құрығанда бір әлеуметтік желіде тіркелген екен. Отандық сарапшылардың пікірінше, дүниежүзіндегі отыз жасқа дейінгі халықтың 50 пайызы, жаңа ғасырда туылғандардың 96 пайызы әлеуметтік желілерді пайдаланады. Қазірде әлем халқының 57 пайызы бетпе-бет тілдесуден гөрі ғаламтор арқылы тілдеседі екен. Тіпті, осында өзінің өмірлік жартысын жолықтырып, бақытты отбасы құрып кеткендер де баршылық. Алайда алдамшының арбауына түсіп, жалған атпен желіге тіркелген алаяқтардың құрбаны болғандар қаншама? Әсіресе, ақыл-есі толық қалыптасып үлгермеген жасөспірімдер мұндай қақпанға тез түсетін көрінеді. Көптеген жастар сыңарын табу мақсатымен бейтаныс адамдармен танысып, бармақ тістеп қалатын кездер де аз емес. Әлеуметтік желі әрбір үшінші жұптың ажырасуына себепкер екен. Ғалымдардың пайымынша, жас отбасылар көп жағдайда әлеуметтік желіде туындаған кикілжіңнің салдарынан ажырасып жататын көрінеді. Ал, әлемде жыл сайын шамамен 100 адам әлеуметтік желіде қалдырған хаты үшін өмірден озады. Адамның желіге тәуелділігі сондай, бас алмастан отырып минуттардың, оның артынан сағаттардың қалай жылжып кеткенін байқамай да қалады.

Бүгінде түймедей ғана телефонды жас пен жасамыз та игеріп, тіпті, бесіктен бөлі шықпаған балабақша баласы да интернетке қалай кіру керегін бес саусағындай біліп алған. Баланың да, дананың да білген үстіне біле түскені жөн-ақ дерсің. Алайда, тәлімдік тәрбиеден аттап, абыройсыздыққа ұрындырып отырған интернет желісінен жерінбей, керісінше, адамзат баласының қатыгезденіп бара жатқанына қапаланасың. Тіпті, соңғы уақыттарда бүкіл әлемде орын алған жағдайға байланысты қауесеттер желіде желдей есетін болған. Күніне бір сұмдық оқиғаны құлағың шалып,

көзің көреді. Ертесінде онымыз жалған ақпарат болып шығып жатады. Соңғы кездері елдегі жағдайларға байланысты жұртты дүрліктіріп, алыпқашпа әңгіме таратқандардың да саны айтарлықтай өсті. Мәселен, Кентау қалалық полиция бөліміне Қарнақ ауылында қоронавирусты жұқтырғаны жайлы белгісіз тұлға әлеуметтік желі арқылы жалған ақпарат таратқаны туралы хабарлама келіп түскен. Әлеуметтік желіде жалған ақпарат иесін анықтау үшін полиция бөлімінде жедел тергеу тобы құрылып, нәтижесінде Кентаулық полицейлер жергілікті мектептің 8-сынып оқушысын құрықтаған. Ал Түркістанда әуеден вирус себілетінін айтып, әлеуметтік желіде жалған ақпарат таратқан әйел ұсталды. Ол «Сарыағашта вирус себіледі, балаларды далаға шығармандар» деген сарында аудио жазып, оны WhatsApp желісіндегі бірнеше топқа жіберген. Осылай дәлел-дәйексіз ел арасына дақпырт таратқандар саны бүгінде көбеймесе азаймай тұр. Бұған қоса, соңғы уақытта желіде көмек сұраған хабарламалардың да қарасы көбейген. Кейбірі баласының өміне ақша сұрайды, ал енді бірі киім мен азық-түлікке мұқтаж екендігін жазады. Шынтуайтына келгенде, мұның көбі жалған ақпарат болып жатады. Соның салдарынан қазір адамдар шын ақпарат пен жалған мәліметті ажырата алмайтын жағдайға жетті.

Қажетті ақпаратты ала қояйын деп желіні аша қалсаң, жел қуалаған қаңбақтай дөңгелейсің. Шіркіннің ішінде не жоқ десеңші? Тәлімдісі мен тәлімсізін де, тіпті, анайы мен жабайсын көргенде көзің шарасынан шығып кете жаздайды. Әлемдік ақпараттан хабардар боламыз деп біз осы әдепсізденіп кеткен жоқпыз ба? Ал ондағы әр ақпаратқа қаншалықты сенуге болады? Желіде жарияланған әр дәйекті кім қадағалап, кім сұрыптап жатыр? Сауал көп болғанымен, оған нақты жауап қайтарар ешкім жоқ...

Дайындаған Л.КӨЛІМХАН

сұрауға мұрша бермейтін күйге жеткізген. «Уақыттың бос өткен – өмірдің бос кеткені» деп келген қазақ қазірде экранға телмірумен өмірін өткізіп жатқаны жасырын емес.

Иә, желінің жағымды тұстары жоқ емес. Әлеуметтік желі арқылы сіз таныстарыңызды, достарыңызды, әріптестеріңізді тауып, олармен ұдайы байланыста бола аласыз. Сондай-ақ желідегі әр түрлі топтарға тіркеліп, өз қызығушылықтарыңызбен, ойларыңызбен, көзқарасыңызбен бөлісе аласыз. Әлемдік пандемия жағдайында қашықтықтан жұмыс жасап, онлайн білім алудың өзі осы әлеуметтік желінің әлдеқайда дамып кеткендігінің дәлелі емес пе? Сонымен қатар, қазір әлеуметтік

желінің көмегіне жүгініп жүр.

Алайда, жақсы тұстарын жарнама-лап жеткізгенімізбен, жаманын жасырып қала алмасымыз да анық. Себебі, жалған ақпаратқа түркі болатын, алтын-дай уақыттың жауына айналған да – осы әлеуметтік желі екені баршаға аян. Қазіргі уақыттағы әлемдік ғаламтор түрлі ақпарат пен қызықты мәліметтердің орталығы ғана емес, әлемнің түкпір-түкпірінде тұратын адамдардың бір-бірімен байланыс құралына айналған. Ғаламтор, әлеуметтік желі, мобильдік интернет, тағысын тағы осы сынды ұғымдар бүгінгі заманғы әр адамның ажырамас бөлшегіне айналып үлгерді. Осы қарым-қатынасты күшейтеміз деген желеудегі әлеуметтік желілердің

ҚЫМЫЗ – ЖЫРЫҚ АУРУҒА ЕМ

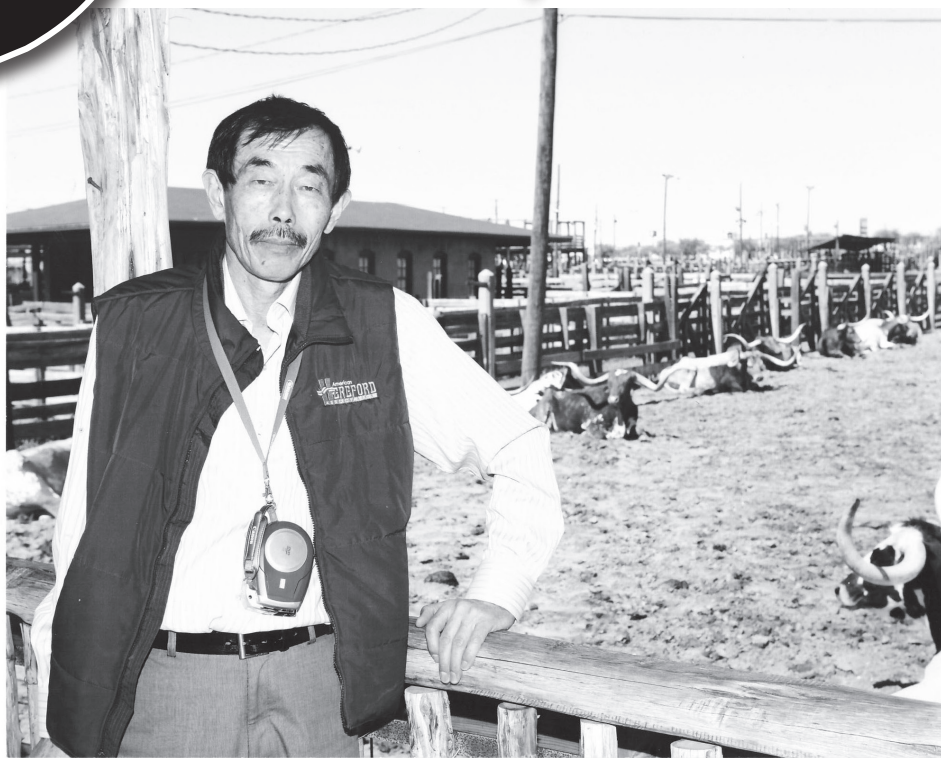
Халқымыздың сан ғасырдан бері қалыптасқан тәрбиесі мен дәстүрлі білімі – ғұмыр бойы жинақталған тәжірибелердің қорытындысы екені анық.

Онда талай уақыттың сүзгісінен өткен күнделікті әдет-ғұрып, салт-санадан бөлек, құнарлы азық пен шипалы сусынды пайдалану әдеті де жатыр. Яғни, төрт түлік малдың қадірін білген дана халқымыз одан алынған өнімдерден әр түрлі тәтті, дәмді тағамдар өзірлеп, дастархан байлығын арттыра түскен. Әсіресе сүт тағамдарын сақтау мен дайындауда басқа ұлтқа қарағанда қазақ халқы өте шеберлік танытқан екен. Солардың бірі – қасиетті қымыз сусыны. Осынау дертке – дауа, тәнге – шипа болған бие сүті жайлы ғылыми тұрғыда зерттеу еңбегін жазып, оның сан қырлы ерекшелігін дәріптеп жүрген ауылшаруашылығы ғылымдарының кандидаты Дәулет Ізбасарұлымен сұхбаттасудың сәті туған еді.

– Бүгінде ұлттық сусынымыздың ерекше қасиеті тек ел ішіне ғана емес, бүкіл әлемге әйгілі десек, артық айтпаймыз. Ауруға ем, сауға құат болған қымызды қай уақыттан бастап зерттеп келесіз және ғылыми еңбегіңізде оның нақты қай ерекшелігіне тоқталдыңыз?

– Әрбір қазақ баласы үшін төрт түлік мал, соның ішінде жылқының алар орны ерекше деп ойлаймын. Себебі, халқымыз ежелгі заманнан бері Қамбар ата тұқымын ерекше бағалап, қастерлі түлік санаған. Бабаларымыз жастайынан ат жалын тартып мініп, төрт түлікке жақын өскен. Әрі одан алынған өнімдерді пайдалануды күнделікті әдетіне айналдырған. Яғни, күнделікті ішер асымыздың пайдасын ерте заманнан білген халқымыз мықты да күшті ұрпақ өсірген.

Өзім 1950 жылы жер жәннәты – Жетісуда, яғни, Алматы облысының Гвардия ауданы, қазіргі Кербұлақ ауданында дүниеге келдім. Жастайымнан атқа құмар болып өскендіктен, мектеп бітіргеннен кейін Алматы зоотехникалық-мал дәрігерлік институтына оқуға түстім. 1974 жылы институтты үздік тәмамдап, ауылшаруашылығы саласында қыз-мет еттім. Кейіннен 1985 жылы Алматы зоотехникалық-мал дәрігерлік институтының магистрі атанып, сүтті және етті бағыттағы

жылқы тұқымы жайлы ғылыми зерттеу жүргізіп, диссертация қорғадым. 1985-1987 жылдар аралығында Шет тілдер институтында білім алып, оқуды аяқтағаннан кейін 1993 жылдан бастап шет елдермен байланыс жасап, малды асылдандыру бағытында қызмет атқара бастадым. Нақтылай кетсем, осы тұста Америкадан мамандар шақырып, жыл сайын еліміздегі шаруалардың шетелге барып тәжірибе алмасуына атсалыстым. Бүгінге дейін 60 шақты фермер Американың тәжірибесімен танысып, қажетті мағлұматтармен қанықты. 2008 жылы ірі қара тұқымын шетелден әкеліп, асылдандыру бағытындағы жұмыстарға аз да болса өз үлестімді қостым деп айта аламын. Қазіргі таңда бие сүтінің медицина саласындағы қасиеті мен пайдалы тұстары жайлы ағылшын тілінде мақала дайындадым. Ол жұмысым алдағы уақытта Америка газеттерінің бірінде жарық көрсе деген жоспар бар. Сонда шетел жұртшылығына қасиетті қымызымыздың ерекшелігін әйгілеуге үлкен мүмкіндік туатын еді.

– «Биенің сүті сары бал, Қымыздан асқан дәм бар ма?!» деп Ақтанберді жырау жырлаған қасиетті сусынның ерекше екенін ғалымдар сонау ерте заманнан-ақ ұғынған. Осы тұрғыда қымыздың емдік қасиетіне тоқталған ғалымдардың зерттеулері қаншалықты құнды?

– Иә, дұрыс айтасыз. Ұлттық сусынымызға өткен ғасырлардан бері өзге ұлт зерттеушілері ерекше көңіл бөліп, қызығушылық танытқан. Мәселен, бие сүтінен жасалатын қымыз жайында біздің заманымызға дейінгі V ғасырда грек тарихшысы Геродот «Көшпелі скифтер бие сүтінен қымыз ашытуды біледі. Олар бие сүтін ағаш ыдыстарға құйып, піседі» деп жазса, Түркі халықтары этнографиясын

зерттеуші Л.П.Потапов қымызды ойлап тапқан көшпенділер, әрі нағыз көшпенді тұрмысы шыдамды да, жүріске мықты жылқы өсірумен байланысты болғанын айтқан. Ал француз саяхатшысы Вильгельм Рубринас болса 1253 жылы қазіргі Татарстан территориясына саяхат жасап, алғаш рет қымыздың дәмін татқан екен. Сонда ол қымыздың ашыту жолдарын, дәмін, адам ағзасына тигізер орасан зор пайдасын байқаған. Қымыз жайлы көшпелі елдің тұрмыс-тіршілігін бақылаған С.Т. Аксаков та, тіпті, орыстың ұлы ақыны А.С. Пушкин де ерекше ықылас білдірген. Қазақ дастарханындағы осы бір сусынның ерекше қасиеті мен пайдасы талай әдеби шығармаларда көрініс тауып, айрықша бағаланған. Бұлардың барлығы дерлік ұлттық тағамдарымыздың пайдалы әрі емдік қасиетінің молдығын ерте кезден байқаған халқымыздың тағам дайындау дәстүріндегі қырағылығы мен жоғары шеберлігін айқындайды.

– Қазақ тұрмысы үшін еттің қадірі мен қасиеті қандай жоғары болса, бас тағамды сіңіріп, жұғымды еткен адал ас – қымыздың да алар орны ерекше. Осынау сусынның адам ағзасына тигізер пайдасына тоқталсаңыз?

– Үйірілген, сары алтындай, сары қымыз, Ауруға – ем, сауға – қуат, дәрі қымыз» деп Жамбыл бабамыз жырлаған бие сүтіне тоқталар болсақ, оның тағамдық құндылығы жөнінде тек халық аузында ғана емес, медицинада да көп мәліметтер кездеседі. «Қымыз – қырық ауруға ем» деп бекер айтылмаса керек. Бие сүтінің құнары ана сүтімен тең болып келеді. Яғни, қымыздың құрамындағы «С» дәрумені сиыр сүтімен салыстырғанда он есе көп болғандықтан да оның пайдасы өте жоғары. Қымыз қуаттандырады.

Әсіресе ол С мен А витаминіне бай. Мәселен, биенің бір литр сүтінде орта есеппен 0,092 -0,690 мг А витамині және 86,94 -126,3 мг С дәрумені бар екені анықталған. Сондай-ақ, құрт ауруларының алдын алып, ауырған адамның қайта қалпына келуіне барынша ықпал етеді, бүйрек пен бауырды қанықтырады, қан тамырларын тазалайды. Саумал қымызды ем ретінде буын ауруларына ішсе тіптен пайдалы. Тек иммунитетті көтеріп қана қоймай, көп аурумен күресуге күш-қуат береді. Оның құрамындағы түрлі дәрумендер адам бойындағы түрлі ауруларға қарсы күресетін қабілетке ие болғандықтан, тізбектей берсек пайдалы тұстары өте көп.

– Коронавирус инфекциясы мен пневмония дерті асқынған дәл қазіргі тұста қымыздың атқарар рөлі қандай?

– Қазіргі таңда әлеуметтік желілерді ашып қарайтын болсаңыз, бүкіл әлемді дүрліктірген коронавирус пен пневмония дертінен айығу әрі алдын алу үшін түрлі әдістер айтылады. Солардың ішінде халқымыздың ұлттық тағамдарын жиі пайдалану керектігі көп жерде айтылып та, жазылып та келеді. Әсіресе, қымыз бен саумалды пайдаланса, вирустың алдын алады екен деген ем-домдар да кездесуде. Бұлардың барлығы толықтай қате деп айтуға негіз жоқ. Себебі, аталған тағамдардың барлығы адам иммунитетінің мықты болуына септігін тигізеді. Ал иммундық жүйесі мығым адам оңайшылықпен ауыра қоймасы анық. Алайда, тек қымыз, шұбат секілді өнімдерді пайдаланып коронавирустан айғып кетуге болады деп айтуға да болмайды.

– Бүгінде әртүрлі әдістермен дайындалған ұлттық сусынымыздың көптеген түрлерін дүкен сөрелерінен кездестіруге болады. Олардың барлығы дерлік адам ағзасында пайдалы ма?

– Соңғы 10-15 жылдың көлемінде елімізде көптеген бие сүтін өндіретін фермалар мен шаруа қожалықтары ашылып, олардың саны жыл санап көбейіп келеді. Ал онда өндірілетін бие сүтінің сапасы да әртүрлі. Себебі, қымыздың пайдалы дәрумендерге бай болуы жайылым түріне, таза ауа мен жем-шөбіне тікелей байланысты. Сол себепті де, барынша таза әрі табиғи өнімді тұтыну адам ағзасына пайдалы деп есептеймін. Мәселен, Алматы қаласында мен білетін бірнеше жерде бие сауылады. Оның біріне күн сайын немереммен бірге барып, жаңа сауылған саумалдан ішуді әдетке айналдырғанма бірталай уақыт болды. Осы орайды пайдалана отырып, оқырман қауымды да табиғи сусын арқылы иммунитетін көтеруге шақырамын.

– Өңгімеңізге рахмет!

Сұхбаттасқан
Лина АЙДЫНҚЫЗЫ

ЗАҢ АЯСЫНДА

БАЛАНЫ ҰРҒАНЫ ҮШІН
10 ЖЫЛҒА СОТТАЛДЫ

Алматы облысының №1 кәмелетке толмағандардың істері жөніндегі мамандандырылған ауданаралық сотының баспасөз қызметінің хабарлағанындай, аталған сотта 2020 жылдың 15 шілдесінде Қылмыстық кодекстің 106-бабы 2-бөлігінің 3), 4), 11) тармақшаларына сәйкес сотқа берілген Денис Гревцевке қатысты үкім шығарылды.

Естеріңізге сала кетейік, бұған дейін БАҚ-нда Талдықорған қаласында өгей әкесі аяусыз соққыға жыққан 8 жастағы балақай комаға түсіп, жансақтау бөлімінде жатқандығы туралы ақпараттар таратылып, бұл

жантүршігерлік оқиға жұртшылықтың жағасын ұстатқан болатын. Енді сол қолы қалт етпей, баланы төпелеп төмпештеген Д.Гревцев деген қатыгез басты сот сот талқылауында жауап беріп, өзінің іс-әрекеті туралы есеп бермегенін, қылмыс жасаған кезде орташа ауырлықтағы алкогольдік масаң күйде болғандығын айтып, ақталғысы келді.

Алайда, Д.Гревцевтің бұл уәждерін сот ескерілмеді, өйткені баланы ұрып-соғу шамамен бір сағатқа созылған.

Сот тергеуі барысында анықталған жоғарыда аталған және баланың өміріндегі басқа да жайттарды ескере отырып, сот - осы баптың санкциясында көзделген ең жоғарғы жазаны қолдану қажет деген шешімге келді.

Сот оны - сегіз жасар баланың дәрменсіз жағдайын пайдаланып, аса қатыгездікпен ауыр дене жарақатын келтірді деген айыппен кінәлі деп танып, оған он жылға бас бостандығынан айыру жазасына тағайындады.

Сонымен қатар, іс бойынша үш жекеше қаулы шығарылды:

1. Талдықорған қаласы әкімдігінің жанындағы кәмелетке толмағандардың істері және олардың құқықтарын қорғау жөніндегі комиссияға - К өз міндеттеріне жауапсыз қарағаны үшін;

2. «Мектепке дейінгі шағын орталығы бар № 9 орта мектебі» МКМ-нің әкімшілігіне - қиын жағдайда тұратын балаларды анықтау бойынша тәрбие жұмысының жоқтығы үшін, себебі, тек ауыр қылмыс жасалғаннан кейін ғана бұл отбасына назар аударылды;

3. Сот - Талдықорған қаласының көпсалалы облыстық балалар ауруханасының директоры М.К.Досқалиевті, хирургия бөлімінің меңгерушісі М.К.Оспанғалиевті, анестезиология, реанимация және жеделдету терапия бөлімінің меңгерушісі Б.Н.Бегімбетованы, дәрігер К.Е.Аушиновты, емдеуші дәрігер А.А.Решетовты - баланың өмірі үшін отыз күн бойы жанқиярлықпен күрескені үшін мадақтау туралы сот жеке қаулысын шығарды.

Сот үкімі әлі заңды күшіне енген жоқ.

Ш. ХАМИТОВ.

МАМАН МІНБЕРІ

МЕДИАЦИЯ
БАРЛЫҚ ЖАҒЫНАН ТИІМДІ

Қазіргі кезде тараптардың арасындағы кикілжіңді ушықтырмай шешуде медиацияны қолданудың тиімділігі зор екенін тәжірибе көрсетіп келеді. Бұған қазір көптеген дау дамайлар медиация жолымен шешімін таба бастағаны айқын дәлел болса керек. Ал, медиация жайлы тағы да тоқтала кетсек артық болмас.

Медиацияны жүргізу кезінде еріктілік, құпиялық, медиатордың тәуелсіздігі мен бейтараптығы және медиация тараптарының тең құқылығы мен оның рәсіміне араласуға жол бермеушілік қағидаттары сақталуы тиіс. Медиация тәсілі сот ісіндегі тазалықты, әділ төрелікті қамтамасыз етудің негізгі тәсілдерінің бірі. Біздің ата-бабаларымыз бұрын бұл тәсілді тиімді қолданып, түрлі дауды билер соты арқылы бітімгершілікпен шешіп келгендіктен, бұл Заң қазаққа жат емес. Жеке және заңды тұлғалар қатысатын азаматтық, еңбек, отбасылық және өзге де құқық қатынастарынан туындайтын дауларды реттеу кезіндегі медиация сотқа жүгінгенге дейін де, сот талқылауы басталғаннан кейін де қолданылуы мүмкін.

Медиация - дауларды шешудің балама жолы. Бұл тәсіл алпауыт елдерде ертеректе қалыптасқан және заңдастырылған. Медиация тәсілін АҚШ, Аргентина, Ұлыбритания, Германия, Аустрия сынды әлемнің алпауыт елдері ертеден бері қолданып келеді. Жалпы, медиация әдісі дүниежүзінде 20 ғасырдың екінші жартысында дами бастады. Ең алдымен АҚШ-та, Аустралияда, Ұлыбританияда, ал кейін ол бірте-бірте Еуропада таралды. Медиацияны қолданудың алғашқы әрекеттері отбасы қатынастары саласындағы дауларды шешу кезінде тәжірибеге енгізілді. Кейін медиация отбасы жанжалдарынан бастап коммерциялық көп жақты жанжалдарға дейінгі даулардың кең шеңберін шешу кезінде қолданылатын болды. Әлемдік тәжірибеде медиацияны заңнамалық бекітудің мысалдары көп. Көбіне азаматтық істерде сот шешіміне бір ғана тарап қанағаттанады, екінші тарап сот шешіміне риза болмағандықтан, істі апелляциялық, кассациялық сатыларында қайта қарауға өтініш береді. Аталған сатылардың әрқайсының өзінің уақыт мерзіміне байланысты істерді қарау бірнеше айға, ал, кейбір жағдайларда жылға созылып кетеді. Медиация әдісі арқылы азаматтар уақыт пен қаржы шығындарын үнемдейді.

Медиатордың судьядан айырмашылығы – медиатор жанжалға қатысушылармен болатын келіссөздерге белсенді қатыса алады, ал судья мұны жасай алмайды, ол араласпаушылық принципі ұстануға міндетті. Медиацияға бар болғаны 30 күн уақыт беріледі, ал соттар айларға, тіпті жылдарға созылады. Сондықтан медиация барлық жағынан сот саласында қолдануға тиімді болып отыр.

Сарқыт ЖҰМАДИЛОВА,
Алматы облысының №1 кәмелетке толмағандар істері жөніндегі мамандандырылған ауданаралық сотының жетекші маманы.

ҚАЗЫНА

СОТ ЖҮЙЕСІНДЕГІ ТІЛ МӘСЕЛЕСІ

Бірақ тек тіл мемлекеттік мәртебе алумен іс бітпейтіні белгілі ғой. Тілдің қолданылу аясын кеңейту, тіл үйрету, іс қағаздарын ана тілімізде жүргізу және тағы да басқа проблемалар алдан шықты. Қазақ тілі мемлекеттік өмірдің барлық үдерісін қамтитын жұмыс тілі болуға тиісті және мемлекеттік органдар мен ұйым, мекемелердің қолданыстағы басты тілі болуы керек.

Мемлекеттік тіл мәселесі мемлекеттік деңгейдегі міндет ретінде ресми және заңнамалық жағынан толық мойындалуы керек. Мемлекеттік тілді дамыту мәселесі мемлекеттік жалпы міндет ретінде мемлекеттік органдарға талап қоюы тиіс. Мемлекеттік ұйымдар мен мекемелерде мемлекеттік тілге қолайлы орта мен мүмкіндік жасау керек. Сонымен қатар, Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті - Елбасы Н.Ә.Назарбаев «Қазақстан-2050» Стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауында «мемлекет өз тарапынан мемлекеттік тілдің позициясын нығайту үшін көп жұмыс атқарып келеді. Қазақ тілін көңінен қолдану жөніндегі кешенді шараларды жүзеге асыруды жалғастыру керек. Қазақ тілі – біздің рухани негізіміз. Біздің міндетіміз – оны барлық салада белсенді пайдалана от-

Егемен ел болып, өтек жеңімізді жинаған жылдар ішінде заман өзгерді, дәлірек айтсақ заман түзелді, еліміз тәуелсіздік алып, қазақ тіліміз мемлекеттік мәртебеге ие болды. Соның нәтижесінде оған деген қамқорлық, қолдау күн санап күшейіп келеді.

ырып дамыту. Біз ұрпақтарымызға бабаларымыздың сандаған буынының тәжірибесінен өтіп, біздің де үйлесімді үлесімізбен толығыа түсетін қазіргі тілді мұраға қалдыруға тиіспіз. Бұл – өзін қадірлейтін әрбір адам дербес шешуге тиіс міндет» деп нақты атап көрсетті.

Осы маңызды мәселелені жүзеге асыру жолында еліміздің әрбір азаматы, әрбір мемлекеттік мекеме мемлекеттік тілдің мәртебесін арттыру, оның

қолданыс аясын кеңейту жолында атсалысуға міндетті. Мәселен, сотқа жүгінуші азаматтардың әрқайсысы мемлекеттік тілде жүргізілетін істердің көбеюіне өз үлестерін қоса алады. Сондықтан мемлекеттік тілді сот саласындағы қолдану аясын да барынша арттыра түсу үшін барлық мүмкіндіктерді пайдаланған жөн деп ойлаймын. Өйткені, сот ісін жүргізу тілі заң талаптары бойынша сотқа талап арыз берілген тілге байланысты сот ұйғарымымен белгіленеді. Демек, әркім өзінің конституциялық құқықтарын дұрыс пайдаланып, жақсы білетін ана тілінде, яғни, қазақ тілінде арызын беретін болса, соттағы іс сол тілде жүргізіледі. Ал, көбіне қарапайым адамдар заңгерлердің, полиция қызметкерлерінің жетектеріне еріп кетіп, меңгермеген тілінде топтырылған құжаттарға қол қоя беретіні құпия емес. Міне, осындай оқылықтардың орын алуына жол бермесе сот саласында қазақ тілінде өтетін істердің үлесі де арта түсер еді. Сонда істің ілгері басары даусыз.

Ержан БАЙМОЛДИНОВ,
Талдықорған қалалық сотының жетекші маманы.

ІНДЕТ

Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің 6-бабының талаптары негізінде іс-әрекеттің қылмыстылығын немесе жазаланушылығын жоятын, қылмыстық құқық бұзушылық жасаған адамның жауаптылығын немесе жазасын жеңілдететін немесе жағдайын өзге де түрде жақсартатын заңның кері күші болады.

ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ КҮРЕС - ӘР АЗАМАТТЫҢ МІНДЕТІ

Осындай заң қолданысқа енгізілгенге дейін тиісті іс-әрекетті жасаған адамдарға, оның ішінде жазасын өтеп жүрген немесе жазасын өтеген, бірақ сотталғандығы бар адамдарға қолданылады. Егер жаңа қылмыстық заң адамның жазасын өтеп жүрген іс-әрекеті үшін жазаланушылықты жеңілдетсе, онда тағайындалған жаза жаңадан шығарылған қылмыстық заң санкциясының шегінде қысқартылуға жатады.

Іс-әрекеттің қылмыстылығын немесе жазаланушылығын белгілейтін, осы іс-әрекетті жасаған адамның жауаптылығын немесе жазасын күшейтетін немесе жағдайын өзге де түрде нашарлататын заңның кері күші болмайды.

Аталмыш бапты қолдану жөніндегі дұрыс және бірдей сот практикасын қамтамасыз ету мақсатындағы Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2016 жылғы 22 желтоқсандағы № 15 нормативтік қаулысына сәйкес ҚК-нің 6-бабында белгіленген қылмыстық заңның кері күші Қазақстан Республикасы Конституциясының 77-бабы 3-тармағы 5) тармақшасының, сондай-ақ Азаматтық және саяси құқықтар туралы халықаралық пактінің (Нью-Йорк, 1966 жылғы 16 желтоқсан, Қазақстан

Республикасының 2005 жылғы 28 қарашадағы № 91-III Заңымен ратификацияланған, Қазақстан Республикасы үшін 2006 жылғы 24 сәуірде күшіне енген) 15-бабының талаптарына негізделген.

Осыған орай, сот үкімді орындауға байланысты мәселелерді қараған кезде адамның іс-әрекетінің саралануын жаңа қылмыстық заңның бабына сәйкес ауырлығы аз қылмыстық құқық бұзушылыққа өзгерту және жазаны осы баптың санкциясының шегінде азайту, қосымша жаза қолданбау арқылы қылмыстық заңның кері күшін қолдануға құқылы. Бұл ретте сот үкімін дәлелдемелерді, қылмыстық процестегі азаматтық талап қою және ҚПК-нің 476-бабында көзделмеген басқа да мәселелерді шешуді бағалау бөлігінде қайта қарауға құқылы емес. Іс-әрекеттің қылмыстылығын немесе жазалануын жоятын немесе іс-әрекетті қылмыстықтан арылтатын заң қабылданған жағдайда, сот ҚК-нің 6-бабын қолданып, азаматтық талап қою туралы мәселені ҚПК-нің 170-бабының төртінші бөлігінде көзделген тәртіппен шешуге тиіс.

Ертіс ОМАРОВ,
Талдықорған қалалық сотының судьясы.

ЭКОЛОГИЯ

Орманды өрттен
сақтайық!

Талдықорған орман шаруашылығы коммуналдық мемлекеттік мекемесінің орманшылықтары орман-тоғайлардағы өрттің алдын-алу және оны болдырмау мақсатында көптеген жұмыстар жүргізді. Олардың арасында өрт қауіпсіздігіне баса назар аудару мен өртке абай болу жайлы үгіт-насихат жұмыстары, бұқаралық ақпараттар жүйелері арқылы ұйымдастырылды.

Өрт өртүрлі жағдайда шығуы мүмкін. Сол өрттің бір түрі – орман өрті. Өрттің негізінен жиі алатын орны күннің қызуынан шөптердің қурап, өзі өртенуінен және орманға, саяжайға демалысқа барған азаматтардың ошақ құрып, от жағып, отты өшірмей, немқұрайлылықтан, селкостықтан, қараусыз қалдыру салдарынан болып отырады. Сол себепті орман өрті үлкен материалдық шығын әкелетіні белгілі. Осыған байланысты орман өрті кезінде халық игілігіне пайдаланатын емдік қасиеті бар шөптер, қымбат ағаштар, бағалы аңдармыз бен құстарымыз жойылып кетеді.

Ол үшін әрбір азамат орман және далалық жерлерде от қоюшы табиғатқа жанашырлықпен қарауы қажет деп білемін.

Д. МУСЕКЕНОВ,
Талдықорған орман шаруашылығы
коммуналдық мемлекеттік мекемесінің
ӨӨСС-нің бастығы

ХАБАРЛАНДЫРУ

Қазақстан Республикасы Экологиялық Кодекстің 57-2 бабы, 1 тармағы, 1 тармақшасы негізінде «Талдықорған орман шаруашылығы» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің орман қоры жерлерінде кесілетін ағаштарға қоғамдық тыңдау өткізілетінін хабарлаймыз. 2020 жылдың 19 тамыз күні сағат 10:00 де төменгі мекен жайларда өтеді: Талдықорған қаласы Аққайың көшесі 1(А), Taldykorgan_leshoz@mail.ru жоғарыда көрсетілген электрондық почталардан материалдардың электрондық нұсқасын алуға болады, сондай-ақ, осы электрондық почталарда жобаға ескертулер мен ұсыныстар қабылданады. Байланыс телефоны: 8/7282/ 32 73 29; 32 75 24

ИНФОРМАЦИОННОЕ СООБЩЕНИЕ

Обращайтесь за пенсией своевременно

В жизни каждого человека наступает «золотая осень» – пора созерцания и заслуженного отдыха. Многие ждут этого дня с нетерпением, но есть и такие, кто в повседневных заботах забывают об этом дне или откладывают поход за оформлением пенсии «на потом». Почему это необходимо сделать своевременно, мы узнали у директора филиала АО «Единый накопительный пенсионный фонд» в г. Алматы Амренова Нурлана Слямбековича.

ЕНПФ или можно обращаться и за государственными пенсионными выплатами?

- Раньше это делалось путем подачи двух отдельных заявлений: за выплатами пенсионных накоплений люди обращались в ЕНПФ, за назначением государственной пенсии – ЦОН. Но с октября 2018 года введена так называемая «композитная» услуга по подаче единого заявления в ЦОН на назначение пенсионных выплат по возрасту из государственного бюджета и ЕНПФ.

базовой пенсионной выплаты производится со дня обращения. Днем обращения считается день регистрации заявления и необходимых документов в Государственной корпорации (ЦОН).

Напомним, пенсию по возрасту могут получать лица, достигшие общеустановленного пенсионного возраста в нашей республике: мужчины – 63 года; женщины, с 1 января 2020 года достигшие – 59,5 лет (ежегодно пенсионный возраст женщин повышается, пока в 2027 году не сравняется с возрастом мужчин).

Также за пенсионными выплатами в ЕНПФ могут обратиться лица, имеющие инвалидность первой и второй групп, если инвалидность установлена бессрочно, имеющие пенсионные накопления в ЕНПФ, сформированные за счёт обязательных пенсионных взносов и обязательных профессиональных пенсионных взносов.

- Вы упомянули о лицах, имеющих инвалидность первой и второй групп, им также необходимо прийти в ЦОН?

- Лицам, имеющим инвалидность первой и второй групп, если инвалидность установлена бессрочно, за назначением выплат необходимо обратиться в подразделения ЕНПФ либо подать заявление через веб-сайт ЕНПФ с использованием ЭЦП. В ЦОНах заявления на выплату из ЕНПФ в связи с установленной инвалидностью 1 и 2 групп бессрочно не принимаются.

- Допустим, у человека не так много накоплений в ЕНПФ, может ли он получить их единовременно?

- Да, это можно сделать, если сумма пенсионных накоплений на дату обра-

щения не превышает двенадцатикратный размер минимальной пенсии, установленной законом о республиканском бюджете на соответствующий финансовый год. Поскольку с 01.04.2020 г. минимальный размер пенсии составляет 40 441 тенге, то единовременная выплата осуществляется в случае наличия на индивидуальном пенсионном счете суммы пенсионных накоплений в пределах 485 292 тенге.

- Какова на сегодняшний день статистика по выплатам и не отразились ли на них карантинные мероприятия?

- С начала 2020 года по состоянию на 1 июня 2020 года из ЕНПФ было осуществлено порядка 741, 5 тысяч выплат в связи с достижением пенсионного возраста и установлением инвалидности первой и второй групп бессрочно на общую сумму порядка 25 млрд тенге.

Карантинные мероприятия не влияют на пенсионные выплаты из ЕНПФ, поскольку пенсионный капитал формировался на протяжении всей трудовой деятельности, а выплаты осуществляются строго по установленному графику для каждого получателя до исчерпания пенсионных накоплений.

В период ЧП наряду с другими были государством пересмотрены такие показатели, как величина прожиточного минимума, соответственно, увеличился и размер минимальной ежемесячной выплаты из ЕНПФ, которая не должна быть ниже 54% ПМ, с 16 838,82 тенге до 17 640,72 тенге.

- На этой оптимистичной ноте мы завершаем наше интервью. Спасибо!

- Когда и куда необходимо обратиться человеку, достигшему пенсионного возраста?

- В связи с достижением установленного законом пенсионного возраста и выходом на заслуженный отдых, получателям за назначением пенсионных выплат необходимо обращаться в ЦОНЫ по месту жительства либо через веб-портал электронного правительства с использованием ЭЦП.

- Это за выплатами только из

- Это очень удобно! А когда это нужно делать?

- Подавать заявление и документы в ЦОН на получение пенсии можно за 10 календарных дней до дня достижения пенсионного возраста.

Особенно это важно для получения государственной пенсии, так как необходимо проверить наличие трудового стажа по представленным документам, также по законодательству назначение пенсии по возрасту и государственной

Уровень знаний казахстанцев о пенсионной системе повысился

Подведены итоги ежегодного независимого социологического исследования, определившего уровень финансовой грамотности населения в сфере пенсионного обеспечения.

Исследования проводились «Центром стратегических исследований», методом массового анкетного опроса городского и сельского населения 14 областей Казахстана и 3 городов республиканского значения. В общей сложности было опрошено 3000 респондентов в их числе наёмные работники, самозанятые и безработные. Отметим, что большую часть респондентов (899 или 29,97% от всего числа опрошенных) составили занятые в сфере коммерческого бизнеса. Далее с большим отрывом оказались те, кто занят в производственном бизнесе – 386 респондентов или 12,87% от общего числа опрошенных. Третьей значительной группой среди опрошенных стали работники сельского хозяйства – 368 человек или 12,27 %. Меньше всего оказалось тех, кто занят в сфере науки – 30 респондентов или 2,87% от всего числа опрошенных относят себя к данной сфере деятельности.

Основной блок вопросов анкеты исследования состоял из 24 вопросов, направленных на выявление финансовой грамотности населения Казахстана в сфере пенсионного обеспечения.

Результаты опроса показали, что повысился уровень осведомленности населения о накопительной пенсионной системе.

Базовый уровень финансовой грамотности составил 63,4% (предыдущий показатель за 2018 год равнялся 60,2%, за 2017 год 58,2%).

Продвинутый уровень финансовой грамотности составил 26,9% респон-

дентов (25,3% в 2018 году, 24,7% в 2017 году).

Как мы видим из года в год идёт постепенный рост в уровне знаний и финансовой грамотности населения.

Для подтверждения базового уровня необходимо было ответить на ряд вопросов. В частности, кто является оператором накопительной пенсионной системы; функции ЕНПФ; какие бывают виды пенсионных взносов и пенсионных выплат и т.д.

Практически по всем вопросам оценки базового уровня знаний наблюдался рост доли верных ответов.

Так, доля верных ответов о видах пенсионных выплат возросла с 37% до 45%, доля верных ответов о видах пенсионных взносов также возросла с 74% до 77%, о функциях ЕНПФ – с 52% до 79%, о том, кто является оператором накопительной пенсионной системы – с 60% до 64%.

И только вопрос о пенсионном возрасте с каждым годом становится все труднее для респондентов. Так, в 2017 году – когда пенсионный возраст для женщин составлял 58 лет, для мужчин – 63 года – доля верных ответов составляла 80%. Начиная с 2018 года пенсионный возраст для женщин поднимается на 0,5 года ежегодно до достижения отметки в 63 года в 2023 году. В связи с этими изменениями, в 2018 году доля верных ответов о пенсионном возрасте снизилась до 78%, в 2019 году – до 53%.

Для оценки продвинутого уровня вопросы были сложнее: какая организация инвестирует пенсионные накопления, вопросы касательно инвестиционного дохода, пенсионного аннуитета, гарантии сохранности пенсионных накоплений, налогообложения в накопительной пенсионной си-

стеме и др.

Так, доля верных ответов на вопрос об организации, которая инвестирует пенсионные накопления выросла с 15% до 30%, о том, что пенсионные накопления инвестируются в различные финансовые инструменты и приумножаются за счет инвестиционного дохода – с 35% до 38%, о налогообложении пенсионных выплат с 22 до 28%.

Результаты опроса показали, что большая часть респондентов осведомлена об основных функциях ЕНПФ, что говорит об общем понимании роли ЕНПФ для накопительной пенсионной системы, а также большая часть населения придерживается мнения, что основным источником их финансового благосостояния будут пенсионные накопления именно из ЕНПФ. Так ответили 1437 респондентов, или 47,9 % от общего числа опрошенных. Вторым по значимости, согласно мнению респондентов, является пенсия от государства – 23,63%, а вот на иные сбережения рассчитывают только 11,57% от общего числа опрошенных.

Важно и то, что основным источником информации о накопительной пенсионной системе для респондентов является официальный сайт ЕНПФ и офисы обслуживания фонда. В процентном соотношении первый способ актуален для 29% опрошенных, второй для 23,8%. На третьем месте среди источников информации является получение информации от знакомых 12,6%. Не менее популярным источником информации является мобильное приложение ЕНПФ, с его помощью о работе фонда узнают 9,2% респондентов.

В ходе исследования также были выявлены темы, которые требуют до-

полнительного разъяснения населению. Это, к примеру, такие вопросы, как основная цель пенсионных накоплений, их инвестирование и гарантия сохранности, возможность прогнозирования своей пенсии, размер и условия уплаты добровольных пенсионных взносов, уплата обязательных пенсионных взносов в рамках единого совокупного платежа.

Выводы исследования будут учтены в ходе реализации стратегических задач по информационно-разъяснительной работе среди населения Казахстана о пенсионной системе в целом.

ЕНПФ создан 22 августа 2013 года на базе АО «НПФ «ГНПФ». Учредителем и акционером ЕНПФ является Правительство Республики Казахстан в лице ГУ «Комитет государственного имущества и приватизации» Министерства финансов Республики Казахстан. Доверительное управление пенсионными активами ЕНПФ осуществляет Национальный Банк Республики Казахстан. С 1 января 2016 года функции по выработке предложений по повышению эффективности управления пенсионными активами переданы Совету по управлению Национальным фондом. В соответствии с пенсионным законодательством ЕНПФ осуществляет привлечение обязательных пенсионных взносов, обязательных профессиональных пенсионных взносов, добровольных пенсионных взносов, пенсионные выплаты, индивидуальный учет пенсионных накоплений и выплат, предоставляет вкладчику (получателю) информацию о состоянии его пенсионных накоплений (подробнее на www.enpf.kz)

Пресс-центр АО «ЕНПФ»

Қазақстандықтардың зейнетақы жүйесі туралы сауаттылық деңгейі арта түсті

Халықтың зейнетақымен қамсыздандыру саласындағы қаржылық сауаттылығының деңгейін анықтайтын жыл сайынғы тәуелсіз әлеуметтік зерттеудің қорытындысы шығарылды.

Зерттеулерді «Стратегиялық зерттеулер орталығы» Қазақстанның 14 облысы мен республикалық маңызы бар 3 қаласының тұрғындары арасында жаппай сауалнама жүргізу әдісімен өткізді. Жалпы алғанда 3000 респондент сауалнамаға қатысты, олардың ішінде жалдамалы қызметкерлер, өзін-өзі жұмыспен қамтығандар және жұмыссыз адамдар бар. Респонденттердің басым бөлігі (сауалнамаға қатысқандардың 899-ы немесе 29,97%) коммерциялық бизнес саласында жұмыс істейтіндер. Одан кейінгілер өндірістік бизнесте жұмыспен қамтылғандар – 386 респондент немесе сауалнамаға қатысқандардың жалпы санының 12,87%-ы. Сұралғандардың арасында маңыздылығы жағынан үшінші топ – 368 адам немесе 12,27% болатын ауыл шаруашылығы қызметкерлері болды. Ғылым саласында қызмет ететіндердің саны ең азы болып шықты, 30 респондент немесе сұралғандардың жалпы санының 2,87%-ы өздерін осы қызмет саласына жатқызады.

Зерттеу сауалнамасы сұрақтарының негізгі дені Қазақстан халқының зейнетақымен қамсыздандыру саласындағы қаржылық сауаттылығын анықтауға бағытталған 24 сұрақтан тұрды.

Сауалнаманың нәтижелері халықтың жинақтаушы зейнетақы жүйесі туралы сауаттылық деңгейінің жоғарылағанын көрсетті.

Қаржылық сауаттылықтың базалық деңгейі 63,4% болды (алдыңғы көрсеткіш 2018 жылы 60,2%, 2017 жылы 58,2%).

Қаржылық сауаттылықтың озық

деңгейін 26,9% респондент құрады (2018 жылы 25,3%, 2017 жылы 24,7%).

Бұдан халықтың білімі мен қаржылық сауаттылық деңгейінің жылдан жылға біртіндеп өсіп келе жатқанын көруге болады.

Базалық деңгейді растау үшін бірқатар сұрақтарға жауап беру қажет болды. Атап айтқанда, жинақтаушы зейнетақы жүйесінің операторы кім; БЖЗК функциялары; зейнетақы жарналары мен зейнетақы төлемдерінің қандай түрлері бар деген тәрізді және т. б. сұрақтар қойылды.

Базалық білім деңгейін бағалау үшін қойылған барлық сұрақтар бойынша дұрыс жауаптар үлесінің көбейгендігі байқалды.

Сонымен зейнетақы төлемдерінің түрлері туралы дұрыс жауаптардың үлесі 37% - дан 45% дейін, зейнетақы жарналарының түрлері туралы дұрыс жауаптардың үлесі 74% - дан 77% дейін, БЖЗК қызметтері туралы 52% - дан 79% дейін, жинақтаушы зейнетақы жүйесінің операторы кім болып табылатыны туралы 60% - дан 64% дейін өсті.

Тек зейнет жасына қатысты сауал ғана жылдан жылға респонденттер үшін қиындап бара жатқандай. Мәселен, 2017 жылы – әйелдер үшін зейнетке шығу 58 жас, ерлер үшін – 63 жас болған кезде дұрыс жауаптар үлесі 80% болған еді. Ал 2018 жылдан бастап әйелдер үшін зейнетке шығу 2023 жылы 63 жасқа толғанға дейін жыл сайын 0,5 жылға өсіп отыратын болды. Осы өзгерістерге байланысты 2018 жылы зейнеткерлік жас туралы дұрыс жауаптардың үлесі 78% дейін, 2019 жылы 53% дейін төмендеп кетті.

Жоғары білім деңгейін бағалауға арналған сауалдар күрделірек болды: зейнетақы жинақтарын қандай ұйым инвестициялайды, жинақтаушы зейнетақы жүйесіндегі инвестициялық табыс, зейнетақы аннуитеті, зейнетақы

жинақтарының сақталуына кепілдік, салық салу және т. б.

Осылайша зейнетақы жинақтарын инвестициялайтын ұйым туралы сауалға қатысты дұрыс жауаптар үлесі 15% – дан 30% дейін өсті, зейнетақы жинақтарының түрлі қаржы құралдарына инвестицияланатыны және инвестициялық табыс есебінен көбейетіндігі туралы сұраққа берілген дұрыс жауаптар үлесі 35% - дан 38% дейін, зейнетақы төлемдеріне салынатын салық туралы берілген дұрыс жауаптар 22% - дан 28% дейін өсті.

Сауалнама нәтижелері респонденттердің басым бөлігінің БЖЗК-ның негізгі функциялары туралы хабардар екенін көрсетті. Бұл БЖЗК-ның жинақтаушы зейнетақы жүйесінде атқаратын рөлі туралы жалпы түсініктің бар екенін, сондай-ақ халықтың басым бөлігінің олардың қаржылық әл-ауқатының негізгі көзі БЖЗК-дан берілетін зейнетақы жинақтары болады деген пікірді ұстанатындықтарын білдіреді. Сауалнамаға қатысқан респонденттердің 1437-сі немесе жалпы санының 47,9% дәл осылай жауап берді. Респонденттердің 23,63% пікірінше, мемлекет тарапынан берілетін зейнетақы – маңыздылығы жағынан екінші орында, ал басқа жинақтарға сұралғандардың жалпы санының тек 11,57% ғана сенім артады.

Респонденттер үшін жинақтаушы зейнетақы жүйесі туралы ақпараттың негізгі көзі БЖЗК-ның ресми сайты және Қордың қызмет көрсету кеңселері болып табылатыны да маңызды мәлімет. Пайыздық қатынаста бірінші әдіс сұралғандардың 29% үшін, екіншісі 23,8% үшін өзекті. Ақпарат көздері арасында таныстардан ақпарат алу 12,6% көрсеткішпен үшінші орынды иеленді. ENPF ұялы қосымшасының ақпарат көзі ретінде танымалдығы да басқа тәсілдерден еш кем емес, оның

көмегімен респонденттердің 9,2% Қордың жұмысы туралы әрдайым пайдалы ақпарат алып отырады.

Зерттеу барысында халыққа қосымша түсіндіруді талап ететін тақырыптар да анықталды. Олардың ішінде зейнетақы жинақтарының негізгі мақсаты, оларды инвестициялау және сақтау кепілдігі, өз зейнетақысын болжау мүмкіндігі, ерікті зейнетақы жарналарының мөлшері мен төлеу шарттары, бірыңғай жиынтық төлем шеңберінде міндетті зейнетақы жарналарын төлеу сияқты мәселелер бар.

Зерттеу қорытындылары Қазақстан халқы арасында зейнетақы жүйесі туралы ақпараттық-түсіндіру жұмыстары бойынша стратегиялық міндеттерді жүзеге асыру барысында ескерілетін болады.

БЖЗК 2013 жылғы 22 тамызда «ГНПФ» ЖЗК» АҚ негізінде құрылды. БЖЗК құрылтайшысы және акционері – Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің «Мемлекеттік мүлік және жекешелендіру комитеті» ММ арқылы Қазақстан Республикасының Үкіметі. БЖЗК зейнетақы активтерін сенімгерлікпен басқаруды Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі жүзеге асырады. 2016 жылғы 1 қаңтардан бастап зейнетақы активтерін басқару тиімділігін арттыру бойынша ұсыныстар жасау қызметі Ұлттық қорды басқару кеңесіне берілді. Зейнетақы заңнамасына сәйкес БЖЗК міндетті зейнетақы жарналарын, міндетті зейнетақы жарналарын, ерікті зейнетақы жарналарын тартуды, зейнетақы төлемдерін, зейнетақы жинақтары мен төлемдерін жеке есепке алуды жүзеге асырады, салымшыға (алушыға) зейнетақы жинақтарының жай-күйі туралы ақпарат береді (толығырақ www.enpf.kz сайтында).

Зейнетақыны алуға уақытылы хабарласыңыз

Өткен өміріне сын көзбен қарап, өзіне есеп беретін ең саналы кезең – «алтын күзді» басынан әр адам өткереді. Көпшілігіміз бұл сәтті тағатсыздана күтеміз, бірақ күнделікті күйбең тіршілікпен жүріп, бұл күн туралы мүлде ұмытып кететіндер немесе зейнетақыны ресімдеуді кейінге қалдыратындар да жоқ емес. Сондықтан зейнетақыны дер кезінде неліктен ресімдеу керектігін біз «Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры» акционерлік қоғамы Алматы қаласындағы филиалының директоры Амренов Нурлан Слямбековичтан.

- (Филиал директорының аты, әкесінің аты), зейнет жасына толған адамға қашан және қайда хабарласу керек?

- Заңда белгіленген зейнеткерлік жасқа толуына және еңбек сіңірген демалысқа шығуына байланысты зейнетақы төлемдерін тағайындау үшін алушыларға тұрғылықты жері бойынша Халыққа қызмет көрсету орталығына немесе электрондық үкіметтің веб-порталы арқылы ЭЦҚ пайдалана отырып жүгіну қажет.

- Бұл тек БЖЗК-дан берілетін төлемдерге қатысты ма әлде мемлекеттік зейнетақы төлемдері үшін де осындай әрекет жасалуы керек пе?

- Бұрын бұл екі түрлі өтініш беру арқылы жасалатын: зейнетақы жинақтары төлемін алу үшін жұртшылық БЖЗК-ға, Мемлекеттік зейнетақы тағайындау үшін ХҚКО-

ға жүгінетін. Ал 2018 жылдың қазан айынан бастап мемлекеттік бюджеттен және БЖЗК-дан жасына байланысты зейнетақы төлемдерін тағайындауға ХҚКО-ға бірыңғай өтініш беру бойынша «композиттік» қызмет енгізілді.

- Бұл өте ыңғайлы екен! Мұны қай кезде жасау керек?

- ХҚКО-ға зейнетақы алу үшін берілетін өтініш пен құжаттарды зейнет жасына толғанға дейін 10 күнтізбелік күн бұрын беруге болады. Өсіресе бұл мемлекеттік зейнетақы алу үшін маңызды, өйткені ұсынылған құжаттар бойынша еңбек өтілін тексеру қажет, сондай-ақ, заң бойынша жасына байланысты зейнетақы мен мемлекеттік базалық зейнетақы төлемін тағайындау өтініш берілген күннен бастап жүргізіледі. Өтініш пен қажетті құжаттар Мемлекеттік корпорацияда (ХҚКО) тіркелген күн өтініш берілген күн болып есептеледі.

Естеріңізге сала кетейік, жасына байланысты берілетін зейнетақыны біздің елімізде жалпыға бірдей тағайындалған зейнеткерлік жасқа толған адамдар ала алады: ерлер – 63 жаста, әйелдер 2020 жылдың 1 қаңтарынан бастап 59,5 жасқа толғанда (жыл сайын әйелдердің зейнеткерлік жасы өсе береді, ол 2027 жылы ерлердің зейнет жасымен теңескенге дейін жалғасады). Сондай-ақ, БЖЗК-ға зейнетақы төлемдерін алу үшін егер мүгедектігі

мерзімсіз уақытқа тағайындалған болса, бірінші және екінші топтардағы мүгедектігі бар, БЖЗК-да міндетті зейнетақы жарналары, міндетті кәсіптік зейнетақы жарналары есебінен қалыптастырылған зейнетақы жинақтары бар адамдар жүгіне алады.

- Сіз бірінші және екінші топтағы мүгедектігі бар адамдар туралы айттыңыз, оларға да ХҚКО-ға келу керек пе?

- Егер мүгедектігі мерзімсіз уақытқа тағайындалған болса, бірінші және екінші топтағы мүгедектігі бар адамдар зейнетақы төлемдерін тағайындау үшін БЖЗК бөлімшелеріне немесе БЖЗК веб-сайты арқылы ЭЦҚ пайдалана отырып өтініш берулері қажет. ХҚКО-да 1 және 2 топ мүгедектігі мерзімсіз уақытқа тағайындалуына байланысты БЖЗК-дан зейнетақы төлемін жасауға берілген өтініштер қабылданбайды.

- БЖЗК-дағы зейнетақы жинағы соншалықты көп емес азамат жинағын бір мезгілде бірден ала алады ма?

- Егер жинақталған зейнетақы қаражатының сомасы өтініш берген күні республикалық бюджет туралы заңда тиісті қаржы жылына белгіленген ең төменгі зейнетақының он екі еселенген мөлшерінен аспаған жағдайда ғана алуына болады. 01.04.2020ж. бастап ең төменгі зейнетақы мөлшері 40 441 теңгені құрайтын болғандықтан, біржолғы төлем жеке

зейнетақы шотындағы зейнетақы жинақтарының сомасы шамамен 485 292 теңге шегінде болған жағдайда жүзеге асырылады.

- Төлемдер бойынша статистиканың қазіргі жағдайы қандай және оларға карантиндік іс-шаралар әсерін тигізді ме?

- 2020 жылдың басынан бастап 2020 жылдың 1 маусымындағы жағдай бойынша БЖЗК-дан зейнеткерлік жасқа жетуіне және мерзімсіз уақытқа бірінші және екінші топтағы мүгедектік белгіленуіне байланысты жалпы сомасы шамамен 25 млрд теңге болатын 741, 5 мың төлем жүзеге асырылды. Карантиндік іс-шаралар БЖЗК-дан төленетін зейнетақы төлемдерін әсер етпейді, өйткені зейнетақы капиталы әр адамның бүкіл еңбек еткен уақыты бойында қалыптасты, ал төлемдер әрбір алушы үшін қатаң белгіленген кесте бойынша зейнетақы жинақтары таусылғанға дейін жүзеге асырылады.

ТЖ кезеңінде мемлекет басқарармен қатар ең төменгі күнкөріс деңгейі сияқты көрсеткішті де қайтадан қарастырды; тиісінше, БЖЗК-дан төленетін ай сайынғы ең төменгі төлем мөлшері ҚД-ның 54% төмен болмауы тиіс, яғни 16 838,82 теңгеден 17 640,72 теңгеге дейін артты.

- Сұхбатымызды осындай оптимистік нышанда аяқтаймыз. Рахмет!

БЖЗҚ-дағы шоттар саны 11,6 миллион бірліктен асты

БЖЗҚ-ның 2020 жылдың 1 маусымындағы негізгі көрсеткіштері

2020 жылдың бес айының қорытындысы бойынша Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорындағы жеке зейнетақы шоттардың саны 1 миллион бірлікке жуық ұлғайды. Ағымдағы жылдың бірінші қаңтарында ЖЗШ саны 10 672 567 бірлікті құраса, 1 маусымда бұл көрсеткіш 11,6 миллионға (11 682 546) жетті.

Шоттардың ең көп саны міндетті зейнетақы жарналары (МЗЖ) бойынша ашылды, олардың саны он бір миллионнан асты, дәлірек айтқанда 11 111 389. Одан кейінгі орынды иеленген міндетті кәсіптік зейнетақы жарналары (МКЗЖ) есебінен қалыптасқан шоттардың саны 515 837-ге жетті. Ерікті зейнетақы жарналарының (ЕЗЖ) да саны арта түсті, БЖЗҚ-дағы мұндай шоттардың саны – 55 320.

Жалпы шоттарда 11,7 триллион теңге зейнетақы жинақтары

шоғырланған. Жыл басынан бері сома 866 миллиард теңгеге немесе 8% ұлғайды.

Зейнетақы жинақтарының негізгі сомасы МЗЖ есебінен қалыптасты және 11,4 трлн теңгені құрады. МКЗЖ бойынша зейнетақы жинақтарының сомасы 275,6 млрд теңге болды (жыл басынан бергі өсім 12%), ЕЗЖ бойынша зейнетақы жинақтарының сомасы 2,1 млрд теңгеден асты (өсім 7%).

Салымшылардың шоттарына 2020 жылдың басынан бастап 428,2 млрд теңге көлемінде зейнетақы жарналары аударылған, бұл 2019 жылдың алғашқы 5 айындағы көрсеткіштерден 12% артық. Жарналардың жалпы көлемінің 95% астамы БЖЗҚ - ға МЗЖ түрінде аударылған түсімдердің үлесінде, оның сомасы – 408 млрд теңге, ал МКЗЖ – 20 млрд теңгеден астам, ЕЗЖ – 134 млн теңгені құрайды.

Төлемдер 62,4 млрд теңге болды, оның басым бөлігі жасы бойынша

төлемдерге (24,7 млрд теңге), ҚР-дан тыс жерлерге ТТЖ-ға кету бойынша (14,2 млрд теңге), сақтандыру ұйымдарына аударымдар (13,3 млрд теңге), мұрагерлерге (8,6 млрд теңге), жерлеуге (0,9 млрд теңге) тиесілі.

2020 жылдың басынан бастап 1 маусымына дейінгі жағдай бойынша БЖЗҚ салымшыларының шоттарына 499 млрд теңгеден астам таза инвестициялық табыс есептелді, бұл өткен жылдың осындай кезеңімен салыстырғанда 272,4 млрд теңгеге артық. Соңғы 12 айда зейнетақы активтерінің кірістілігі инфляция 6,7% болғанда 8,9% құрады, яғни зейнетақы активтері бойынша нақты кірістілік оң көрсеткішке ие.

БЖЗҚ 2013 жылғы 22 тамызда «ГНПФ» ЖЗҚ» АҚ негізінде құрылды. БЖЗҚ құрылтайшысы және акционері – Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің «Мемлекеттік мүлік

және жекешелендіру комитеті» ММ арқылы Қазақстан Республикасының Үкіметі. БЖЗҚ зейнетақы активтерін сенімгерлікпен басқаруды Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі жүзеге асырады. 2016 жылғы 1 қаңтардан бастап зейнетақы активтерін басқару тиімділігін арттыру бойынша ұсыныстар жасау қызметі Ұлттық қорды басқару кеңесіне берілді. Зейнетақы заңнамасына сәйкес БЖЗҚ міндетті зейнетақы жарналарын, міндетті кәсіптік зейнетақы жарналарын, ерікті зейнетақы жарналарын тартуды, зейнетақы төлемдерін, зейнетақы жинақтары мен төлемдерін жеке есепке алуды жүзеге асырады, салымшыға (алушыға) зейнетақы жинақтарының жай-күйі туралы ақпарат береді (толығырақ www.enpf.kz сайтында).

АҚПАРАТТЫҚ ХАБАРЛАМА

2020 жылдың алғашқы бес айында Қор 209 213 алушыға төлем жасады. Тұтастай алғанда жалпы сомасы 62,4 миллиард теңгеге 794 мыңнан астам зейнетақы төлемдері мен сақтандыру ұйымдарына аударымдар жүзеге асырылды, оның ішінде:

- зейнеткерлік жасқа толу бойынша төлемдер – 24,7 млрд теңге;
- ТТЖ-ға кетуге байланысты төлемдер – 14,2 млрд теңге;
- сақтандыру ұйымдарына аударымдар – 13,3 млрд теңге;
- мұрагерлік бойынша төлемдер – 8,6 млрд теңге;
- жерлеуге берілетін төлемдер – 894,1 млн теңге;
- мүгедектік бойынша төлемдер – 661,7 млн теңге.

БЖЗҚ алушыларға 62 миллиард теңгеден аса қаржы төледі

Бұл ретте кесте бойынша ай сайынғы орташа төлем сомасы (зейнеткерлік жасқа толуға байланысты) 22 393 теңгені құрап, ең жоғарғы ай сайынғы төлем сомасы 506 980 теңге болды.

БЖЗҚ 2013 жылғы 22 тамызда «ГНПФ» ЖЗҚ» АҚ негізінде құрылды. БЖЗҚ құрылтайшысы және акционері – Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің «Мемлекеттік мүлік және жекешелендіру комитеті» ММ арқылы Қазақстан Республикасының Үкіметі. БЖЗҚ зейнетақы активтерін сенімгерлікпен басқаруды Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі жүзеге асырады. 2016 жылғы 1 қаңтардан бастап зейнетақы активтерін басқару тиімділігін арттыру бойынша ұсыныстар жасау қызметі Ұлттық қорды басқару кеңесіне берілді. Зейнетақы заңнамасына сәйкес БЖЗҚ міндетті зейнетақы жарналарын, міндетті кәсіптік зейнетақы жарналарын, ерікті зейнетақы жарналарын тартуды, зейнетақы төлемдерін, зейнетақы жинақтары мен төлемдерін жеке есепке алуды жүзеге асырады, салымшыға (алушыға) зейнетақы жинақтарының жай-күйі туралы ақпарат береді (толығырақ www.enpf.kz сайтында).

Қазақстандықтар БЖЗҚ-дағы шоттарына 428 миллиард теңгеден аса қаржы аударды

Салымшылардың шоттарына 2020 жылдың басынан бастап 428,2 млрд теңге көлемінде зейнетақы жарналары аударылған, бұл 2019 жылдың алғашқы 5 айындағы көрсеткіштерден 12% артық. Жарналардың жалпы көлемінің 95% астамы БЖЗҚ - ға міндетті зейнетақы жарналары (МЗЖ) түрінде аударылған түсімдердің үлесінде, оның сомасы – 408 млрд теңге, ал міндетті кәсіптік зейнетақы жарналары (МКЗЖ) – 20 млрд теңгеден астам, ерікті зейнетақы жарналары (ЕЗЖ) – 134 млн теңгені құрады.

Міндетті зейнетақы жарналары бойынша заңды тұлғалар 385 млрд. теңгеден астам, жеке тұлғалардан – 21 млрд. теңге, ал бірыңғай жиынтық төлем (БЖТ) төлеушілерден 2 млрд. теңге аударылды.

Өзінің жеке зейнетақы шоттарын биыл кем дегенде бір рет (2020 жылғы қаңтар – мамыр) толтырған белсенді салымшылардың жалпы саны 8,3 млн. адамнан асты. Бұл 2019 жылғы белсенді салымшылардың санынан 1,2 есе көп, ол кезде бұл көрсеткіш 6,6 млн. адам болды.

Естеріңізге сала кетейік, 2020 жылдың бес айының қорытындысы бойынша Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорындағы жеке зейнетақы шоттарының саны 1 миллион бірлікке артты. Ағымдағы жылдың бірінші қаңтарында ЖЗШ саны 10 672 567 бірлікті құраса, 1 маусымда 11,6 миллионға (11 682 546) жетті. ЖЗШ ең көп ашылған ай сәуір болды, бұл айда 954 952 шот ашылды, екінші орынды мамыр айы иеленді – 52 530, одан әрі ақпан – 30 455 жаңа ЖЗШ.

Мамыр айында өткен аймен салыстырғанда БЖТ бойынша аударылған жарналар үлесінің төмендеуі байқалды. Сәуір айында 3 миллионнан астам жарна төленді, мамыр айында БЖТ бойынша жарналар саны 317 573 бірлікті құрады. БЖТ жеке кәсіпкер ретінде

тіркелмей кәсіпкерлік қызметпен айналысып жүрген, сондай-ақ жалдамалы қызметкер еңбегін пайдаланбайтын, салық агенттеріне қызмет көрсетпейтін және (немесе) жеке қосалқы шаруашылық өнімдерін басқа жеке тұлғаларға сатумен айналысып жүрген (жылдық табысы 1175 АЕК-тен аспауы тиіс) жеке тұлғаларға арналған. БЖТ зейнетақы төлемін алуға және жинақтаушы зейнетақы жүйесіне қатысу өтіліне қарай базалық зейнетақы төлемін алуға; міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыру жүйесінің қатысушысы болуға; еңбек ету қабілетінен, жұмысынан, асыраушысынан айырылған, жүктілік және босануға, бала асырап алуға, 1 жасқа толғанға дейінгі бала күтіміне байланысты әлеуметтік төлемдер алуға құқық береді.

БЖЗҚ 2013 жылғы 22 тамызда «ГНПФ» ЖЗҚ» АҚ негізінде құрылды. БЖЗҚ құрылтайшысы және акционері – Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің «Мемлекеттік мүлік және жекешелендіру комитеті» ММ арқылы Қазақстан Республикасының Үкіметі. БЖЗҚ зейнетақы активтерін сенімгерлікпен басқаруды Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі жүзеге асырады. 2016 жылғы 1 қаңтардан бастап зейнетақы активтерін басқару тиімділігін арттыру бойынша ұсыныстар жасау қызметі Ұлттық қорды басқару кеңесіне берілді. Зейнетақы заңнамасына сәйкес БЖЗҚ міндетті зейнетақы жарналарын, міндетті кәсіптік зейнетақы жарналарын, ерікті зейнетақы жарналарын тартуды, зейнетақы төлемдерін, зейнетақы жинақтары мен төлемдерін жеке есепке алуды жүзеге асырады, салымшыға (алушыға) зейнетақы жинақтарының жай-күйі туралы ақпарат береді (толығырақ www.enpf.kz сайтында)

«БЖЗҚ» АҚ баспасөз орталығы
БАҚ үшін байланыстар: press@enpf.kz

Число счетов в ЕНПФ превысило 11,6 миллионов

Ключевые показатели ЕНПФ на 1 июня 2020 года

По итогам пяти месяцев 2020 года число индивидуальных пенсионных счетов в Едином накопительном пенсионном фонде увеличилось почти на 1 миллион единиц. На первое января текущего года количество ИПС составляло 10 672 567 единиц, а к 1 июня достигло 11,6 миллионов (11 682 546).

Наибольшее количество счетов открыто по обязательным пенсионным взносам (ОПВ) – их более одиннадцати миллионов, а точнее 11 111 389. Далее идут счета, сформированные за счёт обязательных профессиональных пенсионных взносов (ОППВ) - 515 837, растёт и количество добровольных пенсионных взносов (ДПВ), таких счетов в ЕНПФ сейчас уже 55 320.

В общей сложности на счетах сформированы пенсионные накопления на сумму 11,7 триллионов тенге. с начала года сумма

увеличилась на 866 миллиардов тенге или на 8%.

Основная сумма пенсионных накоплений сформировалась за счёт ОПВ и составила 11,4 трлн тенге. Сумма пенсионных накоплений по ОППВ составила 275,6 млрд тенге (рост с начала года составил 12%), сумма пенсионных накоплений по ДПВ превысила 2,1 млрд тенге (рост 7 %).

На счета вкладчиков с начала 2020 года поступили пенсионные взносы в общем объёме 428,2 млрд тенге, что превысило показатели за первые 5 месяцев 2019 года на 12%. Из общего объёма взносов более 95% процентов составляют поступления в ЕНПФ в виде ОПВ – 408 млрд тенге, ОППВ - свыше 20 млрд тенге, ДПВ - 134 млн тенге.

Выплаты составили 62,4 млрд тенге, большая часть которых приходилась на выплаты по возрасту (24,7 млрд тенге), по выезду на ПМЖ за

пределы РК (14,2 млрд тенге), переводы в страховые организации (13,3 млрд тенге), наследникам (8,6 млрд тенге), на погребение (0,9 млрд тенге).

С начала 2020 года по состоянию на 1 июня на счета вкладчиков ЕНПФ было начислено более 499 млрд тенге чистого инвестиционного дохода, что на 272,4 млрд тенге больше в сравнении с аналогичным периодом прошлого года. Доходность пенсионных активов за последние 12 месяцев составила 8,9%, при инфляции в 6,7%, то есть реальная доходность по пенсионным активам является положительной.

ЕНПФ создан 22 августа 2013 года на базе АО «НПФ «ГНПФ». Учредителем и акционером ЕНПФ является Правительство Республики Казахстан в лице ГУ «Комитет государственного имущества и приватизации» Министерства

финансов Республики Казахстан. Доверительное управление пенсионными активами ЕНПФ осуществляет Национальный Банк Республики Казахстан. С 1 января 2016 года функции по выработке предложений по повышению эффективности управления пенсионными активами переданы Совету по управлению Национальным фондом. В соответствии с пенсионным законодательством ЕНПФ осуществляет привлечение обязательных пенсионных взносов, обязательных профессиональных пенсионных взносов, добровольных пенсионных взносов, пенсионные выплаты, индивидуальный учет пенсионных накоплений и выплат, предоставляет вкладчику (получателю) информацию о состоянии его пенсионных накоплений (подробнее на www.enpf.kz)

ИНФОРМАЦИОННОЕ СООБЩЕНИЕ

Казахстанцы внесли на свои счета в ЕНПФ свыше 428 миллиардов тенге

На счета вкладчиков с начала 2020 года поступили пенсионные взносы в общем объёме 428,2 млрд тенге, что превысило показатели за первые 5 месяцев 2019 года на 12%. Из общего объёма взносов, более 95% процентов составляют поступления в ЕНПФ по обязательным пенсионным взносам (ОПВ) – 408 млрд тенге, свыше 20 млрд тенге поступило по обязательным профессиональным пенсионным взносам (ОППВ), 134 млн. тенге было перечислено по добровольным пенсионным взносам (ДПВ).

По обязательным пенсионным взносам юридическими лицами было внесено свыше – 385 млрд тенге, от физических лиц – 21 млрд тенге, а от плательщиков Единого совокупного платежа (ЕСП) – 2 млрд тенге.

Общее количество активных вкладчиков, которые пополняли свои индивидуальные пенсионные счета, как минимум, один раз в этом году (январь – май 2020 года), превысило 8,3 млн. человек. Это в 1,2 больше, чем количество активных вкладчиков за весь 2019 год, тогда эта цифра составила 6,6 млн. человек.

Напомним, по итогам пяти месяцев 2020 года число индивидуальных пенсионных счетов в Едином накопительном пенсионном фонде увеличилось на 1 миллион единиц. На первое января текущего года количество ИПС составляло 10 672 567 единиц, а к 1 июня 11,6 миллионов (11 682 546). Больше всего ИПС было открыто в апреле – 954 952, вторым по популярности месяцем стал май – 52 530, далее следует февраль – 30 455 новых ИПС.

В мае наблюдалось снижение взносов по ЕСП по сравнению с предыдущим месяцем. Так, в апреле было произведено свыше 3 миллионов взносов, в мае количество взносов по ЕСП составило 317 573 единиц. Важно ещё раз подчеркнуть, что ЕСП предназначен для физических лиц, занимающихся предпринимательской деятельностью без

регистрации в качестве ИП, а также не использующих труд наемного работника, не оказывающих услуги налоговым агентам и (или) реализующих продукцию личного подсобного хозяйства другим физлицам (годовой доход не должен превышать 1175 МРП). Уплата ЕСП даёт право производить пенсионные накопления и в зависимости от стажа участия в пенсионной системе дает право на получение базовой пенсионной выплаты; быть участником системы обязательного социального медицинского страхования; в случаях утраты трудоспособности, потери работы, потери кормильца, беременности и родов, усыновления или удочерения ребенка, ухода за ребенком до 1 года получать социальные выплаты.

ЕНПФ создан 22 августа 2013 года на базе АО «НПФ «ГНПФ». Учредителем и акционером ЕНПФ является Правительство Республики Казахстан в лице ГУ «Комитет государственного имущества и приватизации» Министерства финансов Республики Казахстан. Доверительное управление пенсионными активами ЕНПФ осуществляет Национальный Банк Республики Казахстан. С 1 января 2016 года функции по выработке предложений по повышению эффективности управления пенсионными активами переданы Совету по управлению Национальным фондом. В соответствии с пенсионным законодательством ЕНПФ осуществляет привлечение обязательных пенсионных взносов, обязательных профессиональных пенсионных взносов, добровольных пенсионных взносов, пенсионные выплаты, индивидуальный учет пенсионных накоплений и выплат, предоставляет вкладчику (получателю) информацию о состоянии его пенсионных накоплений (подробнее на www.enpf.kz)

За первые пять месяцев 2020 года фонд в общей сложности осуществил выплаты 209 213 получателям. В общей сложности было осуществлено свыше 794 тысяч пенсионных выплат и переводов в страховые организации на общую сумму 62,4 миллиарда тенге, в том числе:

- выплаты по достижению пенсионного возраста - 24,7 млрд тенге;
- в связи с выездом на ПМЖ - 14,2 млрд тенге;
- переводы в страховые организации – 13,3 млрд тенге;
- выплаты по наследству – 8,6 млрд тенге;
- выплаты на погребение – 894,1 млн тенге;
- выплаты по инвалидности – 661,7 млн тенге.

При этом сумма средней ежемесячной выплаты по графику

ЕНПФ выплатил получателям более 62 миллиардов тенге

(в связи с достижением пенсионного возраста) составила 22 393 тенге, а максимальная сумма ежемесячной выплаты составила – 506 980 тенге.

ЕНПФ создан 22 августа 2013 года на базе АО «НПФ «ГНПФ». Учредителем и акционером ЕНПФ является Правительство Республики Казахстан в лице ГУ «Комитет государственного имущества и приватизации» Министерства финансов Республики Казахстан. Доверительное управление пенсионными активами ЕНПФ осуществляет Национальный Банк Республики Казахстан. С 1 января 2016 года функции по выработке предложений по повышению эффективности управления пенсионными активами переданы Совету по управлению Национальным фондом. В соответствии с пенсионным законодательством ЕНПФ осуществляет привлечение обязательных пенсионных взносов, обязательных профессиональных пенсионных взносов, добровольных пенсионных взносов, пенсионные выплаты, индивидуальный учет пенсионных накоплений и выплат, предоставляет вкладчику (получателю) информацию о состоянии его пенсионных накоплений (подробнее на www.enpf.kz)

ОЛИМПИАДА

ҚАЗАҚСТАНДЫҚ СПОРТШЫЛАР ТӨРТ ЖЫЛДА БІР КЕЛЕТІН, БАЙРАҚТЫ БӘСЕКЕЛЕРДІҢ ШОҚТЫҒЫ ЕҢ БИІГІ САНАЛАТЫН ОЛИМПИА ОЙЫНДАРЫНА 1994 ЖЫЛДАН БЕРІ ТҰРАҚТЫ ҚАТЫСЫП КЕЛЕДІ. ЖЕРЛЕСТЕРІМІЗДІҢ ЕҢ АЛҒАШ ЛИЛЛЕХАММЕРДЕ ӨТКЕН ҚЫСҚЫ ОЛИМПИА ОЙЫНДАРЫНДА БАҚ СЫНАҒАНЫ БЕЛГІЛІ. МҰНДАЙ ІРІ ДОДАҒА АЛҒАШ ҚАТЫСЫП ТҰРСАДА, ҚАЗАҚСТАННЫҢ ДА АЛПАУЫТ ЕЛДЕРДІҢ СПОРТШЫЛАРЫМЕН БІР ДЕҢГЕЙДЕ БАҚ СЫНАСА АЛАТЫНЫН БАЙҚАТТЫ. ЕКІ ЖЫЛДАН KEЙІНГІ АТЛАНТАДАҒЫ АЛАМАНДА ДА ҰЛ-ҚЫЗДАРЫМЫЗ АЯНЫП ҚАЛҒАН ЖОҚ.

24 жылдың ішінде Қазақ елінің оғлан-дары бүгінге дейін алты жазғы Олимпия ойынында бақ сынап, еліміздің намысын лайықты деңгейде қорғап келеді. Өйткені жерлестеріміз ширек ғасырға жуық уақыттың ішінде 70-ке жуық Олимпиаданың жүлдесін ел қоржынына салды. Өкінішке қарай допинг дауына байланысты бірнеше медальды кері қайтаруға мәжбүр болдық. Есесіне шетел спортшылары допингпен ұсталғанының арқасында біздің де спортшылар көшігіп жеткен жүлделеріне қол жеткізді.

Мәселен, күні кеше Халықаралық Олимпиада комитеті (ХОК) 2012 жылы Лондонда жалауы желбіреген ХХХ Жазғы Олимпия ойындарында 5-орын алған даңқты балуанымыз Дәулет Шабанбайға Олимпиаданың қола жүлдесін табыстады. Қандасымыз Лондон боз кілемінде 120 кило салмақта бақ сынап, қола жүлде үшін болған белдесуде ресейлік Билял Маховтан 3:1 есебімен жеңіліп қалған еді. Ал осы салмақта өзбекстандық Артур Таймазов топ жарып, грузин балуаны Давид Модзманашвили күміспен күптелген. Алайда жарыс кезінде алынған допинг сынамасы қайта тексеруден өткен соң алтын мен күмісті бөліскен екі спортшының тыйым салынған препаратты қолданғаны белгілі болды. Сөйтіп қола медаль иеленген ирандық балуан Комейл Гасеми мен Билял Махов Олимпиада чемпионы атанды. Ал осы балуандардан жеңілген Дәулет Шабанбай мен АҚШ спортшысы Тервел Длагнев автоматты түрде Лондон Олимпиадасының қола жүлдесін иеленді. Сонымен қатар 2016 жылы ХОК үш қазақстандық спортшыға Бейжің Олимпиадасының медалі берілетінін мәлімдеді. Кейіннен бір саңлағымыздың

Көшігіп жеткен жүлдегер

Олимпиада чемпионы, екеуінің жүлдегер атанғаны белгілі болды.

2008 жылы Бейжіңде ұйымдастырылған төрт жылдықтың басты бәсекесінде ауыр татлет Алла Важенина 75 кило салмақта 266 (199+147) кило зілтемірді басынан асырып, күміс жүлдегер атанған-ды. Ара-та біраз жыл өткенде сол уақытта бас жүлдені олжалаған қытайлық спортшы Лей Цаоның тыйым салынған препарат қолданғаны дәлденіп, ХОК және CAS (Спорттық арбитраж сот) оны спорттан шеттетті. Содан соң Халықаралық ауыр атлетика федерациясы (IWF) жүлделерді қайтадан реттеп, Алла Важенинаға Олимпиаданың алтынын табыстады. Бүгінде Важенина Ресей азаматтығын алған және сол елде тұрып жатыр.

Бейжіңдегі бәсекеде жүлдеге сынық сүйем қалғанда сүрініп, жарысты төртінші орынмен аяқтаған Ольга Рыпакова 8 жылдан соң күміс жүлдегер болып шыға келді. Үш қарғып секіруден Олимпиаданың күмісі мен қоласын иеленген Татьяна Лебедева мен

Крисопиги Деветци де допингпен ұсталып, жүлделерінен айырылды. Бір қызығы, Рыпакова Олимпия ойындарының толық жүлде жиынтығын иеленген еліміздегі бірінші спортшы атанды. Оның қоржынында енді Лондон Олимпиадасының алтын, Бейжіңнің күміс және Рионың қола жүлдесі бар.

2016 жылға дейін грек-рим күресінен Бейжің Олимпиадасының қола жүлдегері атанып келген Нұрбақыт Теңізбаевтың да қоласы араға 8 жыл салып күміске ауысты. Өйткені ХОК Бейжіңде екінші орын алған әзербайжандық Виталий Рагимовтің нәтижесін жоққа шығарып, қазақ балуанына күміс жүлдені табыстады. Айта кетейік, Теңізбаев Олимпия ойындарының жартылай финалында дәл осы Рагимовтен 8:1 есебімен жеңілген еді.

Ал 2012 жылғы Лондон Олимпиадасында 69 кило салмақта сынға түскен ауыр татлет Анна Нурмухамбетова қоссайыс қорытындысы бойынша 251 (115+136) кило зілтемірді көтеріп, небәрі

бесінші орынмен елге оралған болатын. Алайда арада төрт жыл өткенде қола жүлде мен төртінші орын алған Беларусь елінің екі спортшысы – Марина Шкерманкова (қола) мен Дина Сазановецтің (4-орын) допинг қолданғаны анықталып, Шкер-манковадан ХОК жүлдесін қайтарып алды. Осылайша, бесінші орында қалып қойған Нурмухамбетова 2016 жылы Олимпиаданың қола жүлдегері атанды.

Осыдан төрт жыл бұрын Бразилияның Рио-де-Жанейро қаласында өткен Олимпия ойындарының ауыр атлеттер сайысында 85 кило салмақ дәрежесінде өнер көрсеткен Денис Уланов жарысты төртінші орынмен қорытындылаған болатын. Қоссайыста ол 390 (175+215) кило салмақты еңсерді. Үшінші орынға табан тізгеген румыниялық Габриэль Синкраян-ның да нәтижесі дәл сондай еді. Десек те Синкраян салмағының аздығы арқасында қола медальды еншіледі.

Рио Олимпиадасы аяқталғаннан кейін бірқатар зілтеміршінің допинг қолданғаны анықталды. Солардың қатарында Габриэль Синкраян да бар. Істің ақ-қарасы анықталғаннан кейін румыниялық зілтемірші Олимпиаданың қола жүлдесінен айырылып, үлкен спорттан бірнеше жылға шеттетілді. Сөйтіп Риодағы доданың қола медалі Денис Улановқа табыс етілді.

Алмақтың да салмағы бар дегендей Ха-лықаралық Олимпиада комитеті де Қазақстанның біраз медалін кері қайтарып алды. Өкінішке қарай, қазақ спортшылары жеңіп алған 2008 жылғы Бейжің Олимпиадасының 5 жүлдесін, 2012 жылғы Лондонда өткен доданың төрт бірдей алтынын араға жылдар салып ХОК өзінің лайықты иелеріне табыстады.

Атап айтар болсақ, ауыр атлеттерден Илья Ильин (алтын), Зульфия Чиншанло (алтын), Майя Манеза (алтын), Светлана Подобедова (алтын), Ирина Некрасова (күміс), Мария Грабовецкая (қола), балуандардан Таймураз Тигиев (күміс) және Әсет Мәмбетов (қола) жүлделерінен айы-рылды.

EGEMEN.KZ

ЖОБА

ДЕНИС ТЕН АТЫНДАҒЫ АКАДЕМИЯ АШЫЛАДЫ

Қысқы маусымда Алматыда Global Figure Skating - Олимпиаданың қола жүлдегері Денис Тен атындағы Мәнерлеп сырғанау академиясын ашуды жоспарлап отыр.

Қазақстан Республикасының Мәдениет және спорт министрлігі Алматы қаласының Мәдениет және спорт басқармасымен және Денистің анасы Оксана Тенмен бірлесіп, 2 жыл бұрын қайғылы жағдайда қаза тапқан елдің ең дарынды мәнерлеп сырғанаушысын еске алуды жалғастыруда.

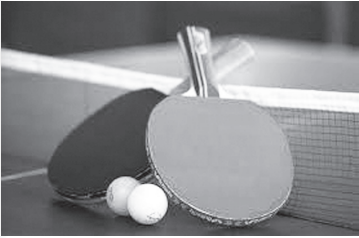
«Денис Тен мәнерлеп сырғанау академиясы Қазақстандағы осы спорт түрін дамытудың бірыңғай орталығына айналады. Академия қызметі эстетикалық және элиталық спорт түрлерінің бірі - балалар мәнерлеп сырғанау спортын жаппай дамытуға бағытталған. Global Figure Skating академияға әлемнің үздік жаттықтырушыларын тартады. Қазіргі уақытта Оксана Тен Денис Теннің жеке жаттықтырушысы болған Татьяна Тарасова және Фрэнк Кэрроллмен келіссөздер жүргізіп жатыр», - делінген ҚР МСМ хабарламасында.

Академия жобасын Денис өзі жасаған. Осындай жобаны Нұр-Сұлтанда да қолға алу қарастырылып жатыр.

Prosports.kz

«Astana» клубы Суперлигада бақ сынайды

Үстел теннисінен еліміздегі танымал клубтардың бірі, үш дүркін Қазақстан ашық чемпионатының жеңімпазы «Astana» теннис клубы жеңіс тұғырына көтерілуге дайындалып жатыр.

Атап айтқанда, қазіргі таңда команданың негізгі мақсаты суперлиганы жеңу болып отыр. «Astana» үстел теннисі клубы 2014 жылы Данил Пак, Дамир Абельдиновтың ба-стамасымен құрылған болатын. Негізгі мақсаты - суперлигада елорда намысын қорғау, жастар мен жасөспірімдерді жігерлендіру.

Алексей Тронин, Дәулет Бекзат, Шыңғыс Қуанышев, Темірлан Ескендіров сынды білікті спортшылар аталған клуб сапында өнер көрсеткен. Сондай-ақ, ұлттық құрама мүшелері Кирилл және Александр Герасименко, Әсет Бабасов, Денис Жолдубе, Самат Бейсенов, Тимур Келбұғанов, Бекұлан Жамал, тәжірибелі теннисші Николай Яновец, Марат Сүртібаев пен Асхат Ысқақов «Astana» үстел теннисі клубының намысын қорғаған.

Olympic.kz.

ӘЛЕМ ФУТБОЛЫ

ЖЕТІНШІ РЕТ ҮЗДІК СҰРМЕРГЕН АТАНДЫ

«Барселонаның» шабуылшысы Лионель Месси жетінші рет Испания біріншілігінің үздік сұрмергені атанды.

Месси 33 кездесуде 25 гол соқты. Осылайша ол "Реалдың" шабуылшысы Карим Бензема (37 кездесуде 21 гол) мен "Вильярреал" шабуылшысы Жерар Моренаден (35 кездесуде 18 гол) озып кетті.

Бұған дейін Месси үздік сұрмерген, яғни "Пичичи" деп аталатын атақты 2010, 2012, 2013, 2017, 2018 және 2019 жылдары жеңіп алған еді. Биыл ол жетінші рет жеңіп, алты рет жеңген Тельмо Зарра деген шабуылшыдан озып отыр.

Биыл Месси бұл атақты төртінші рет қатарынан алды. Сонымен қатар ол үздік ассистент атағын да алды. Аргентиналық мерген әріптестеріне биыл 21 нәтижелі пас беріпті.

ЖИЫРМА ЕКІНШІ СӨЗ

175

Дәп осы күнде қазақтың ішінде кімді жақсы көріп, кімді қадірлеймін деп ойладым. Байды қадірлейін десең, бай жоқ. Бай болса, өз басының, өз малының еркі өзінде болмас па еді? Ешбір байдың өз малының еркі өзінде жоқ. Кей бай өзі біреумен күш таластырамын деп, жүз кісіге қорғалауықтығынан жалынып, малын үлестіріп жүр. Ойлайды: жалынтып бердім деп, ақымақтығынан. Жоқ, өзі жалынып беріп жүр. Қайыр да емес, мырзалық та емес, өз елімен, өз жерімен ойраңдасып, ойсыздарға қойнын ашып, малын шашып жүр. Кей байлар, елдегі құттығылар, сүттілер берекелесе алмаған соң, кеселді құлар көбейіп кетіп, көп қорқытып, іздеген нәрсесі жоқ, еріксіз кім болса соған жеміт болып жүр.

Мырзаларды қадірлейін десең, осы күнде анық мырза елде жоқ, мал бергіш мырза иттен көп. Біреу бір пайдама келтірем деп мырза болып жүр. Біреулер к...не құрым киізді тұзға малшып тыққан соң есі шығып, мырза болып, еріксіз кім болса соған талтайып емізіп жүр.

Болыс пен биді құрметтейін десең, құдайдың өзі берген болыстық пен билік елде жоқ. Сатып алған, жалынып, бас ұрып алған болыстық пенен биліктің ешбір қасиеті жоқ. Мықтыны құрметтейін десең, жаманшылыққа елдің бәрі мықты, жақсылыққа мықты кісі елде жоқ.

Есті кісіні тауып құрметтейін десең, әділет, ұят, нысапқа есті кісі елде жоқ. Құлық, сұмдық, арамдық, амалға елдің бәрі де есті.

Ғаріп-қасар бишараны құрметтейін десең, жатқан түйеге міне алмаса да, ол момындыққа есеп емес. Егер мінерлік жайы болса, бірдемені ептеп ілерлік те жайы бар.

Енді қалды ку мен сұм, олар өзі де қуартпай, суалтпай тыныштық көрер емес.

Жә, кімді сүйдік, кімнің тілеуін тіледік? Өзі құрттанып шашылған болыс-билер тұра тұрсын. Енді, әлбәтте, амал жоқ, момындығынан «Ырыс баққан дау бақпас» деген мақалмен боламын деп, бергенінен жаға алмай, жарымын беріп, жарымын тыныштығымен баға алмай, ұры, залым, құларға жеміт болып жүрген шын момын байларды аямасаң һәм соның тілеуін тілемесең болмайды. Сонан басқаны таба алмадым.

Деніңіз сау болсын...

ҚЫМЫЗДЫҢ ҚАСИЕТТЕРІ

ҚАЗАҚ ЕЛІ ҚАШАНДА ҚАСИЕТТІ ҚЫМЫЗДЫ ПАЙДАЛЫ СУСЫН РЕТІНДЕ ПАЙДАЛАНҒАН. ҰЛТТЫҚ СУСЫНЫМЫЗДЫҢ БІЗ БІЛМЕЙТІН ТАҒЫ ҚАНДАЙ ҚАСИЕТТЕРІ БАР ЕКЕНІН ЖАЗУДЫ ЖӨН КӨРДІК. ПАЙДАҢЫЗҒА ЖАРАСЫН.

► Қымыздың құрамындағы «С» дәрумені сиыр сүтімен салыстырғанда он есе көп.

► Қымыздың құрамында жыныс гармондарына жақсы әсер ететін ферменттер бар. Бұл әйелдерді бедеуліктен, ерлерді белсіздіктен қорғайды. Қуаттандырады.

► Құрт ауруларының алдын алады, ауырған адамның қайта қалпына келуіне жақсы ықпал етеді.

► Саумал қымызды ем ретінде буын ауруларына ішсе тіпті пайдалы.

Салданудың алдын алады.

► Жаңа босанған келіншектің сүтін молайтып, нәрлі етеді. Демек, емізулі балаға да пайдасы орасан.

► Ашыған қымыз шөлді басып, қантамырды қордаланған зиянды қалдықтардан тазартады. Іш қатудың алдын алады.

► Ашығудан кейін қымыз ішу буын ауруларына өте пайдалы.

► Адам денесінің күш-қуатын арттырады, бүйрек пен бауырды қанықтырады, қан тамырларын тазалайды.

► Буын аурулары мен сүйектің қақсауын, жүйкенің жұқаруын, бас айналуын, созылмалы сары ауру (гепатит), ұйқысыздық, ішектегі жара (гастрит) сияқты аурулардың алдын алады немесе жеңілдетеді.

► Қымыз адамның физикалық жағдайын оңалтып, төбетін ашады, ас қорытуды жақсартады.

► Дәрігерлер қымызды безгек ауруына және жөтелге қарсы ішуге ұсыныс жасайды.

► Қымызбен емделгенде қан құрамындағы гемоглобин эритроцит

көбейеді. Тамырдың соғуы жиілеп, қан айналымы жылдамдайды. Қан тамыры жұмысы мен жүрек соғысы жақсарады.

► Кез келген сүттегі ең бағалы зат - ақуыз. Бие сүтінде ол 1,8 - 2 % болады. Қымызда шамамен 1,3 - 2,0% май бар, бұл сиыр сүтіндегіден 2 есе кем.

ДЕРТКЕ ДАУА

Капустаға «Шөп-шалам» деп қарамаңыз
Қырыққабат (капуста) денсаулыққа неғұрлым пайдалы қасиеттерді өзінің бойына жинаған. Мәселен, ағзадағы ауруларға қарсы тұрақты күш береді, бас ауруын басады және ұйқысыздықты жояды.

Қырыққабаттың жас сәлі асқазан мен ішек жарасына дәру. Қырыққабат тамыр, қан ұюын қалыпқа келтіріп, қан кетуден сақтандырады. Тыныс жолдарына оның қайнатпасын балмен қосып қолданады. Ашытқан қырыққабат бауыр ауруларына, асқазан сәлі қышқылдығы төмендегенде пайдаланады әрі қант диабеті мен семіздікке қарсы ішуге пайдасы бар.

Лимонның пайдасы...
Лимонның көптеген ауруларға қарсы ем ретінде қолданылатын бағалы жеміс екендігі белгілі. Ол дәрумендерге бай өнім. Оның сәлі шипалы әрі косметикалық мақсатқа да кеңінен қолданылады. Тұмауға, баспаға қарсы ем ретінде халық арасында көптеп пайдаланылады.

Егер басыңыз ауырып тұрса, онда ащы кофеге лимон шырынын тамызып ішкен жөн. Тістің еті қанталап, ісініп тұрса, оны лимон қабығымен ысқылап, массаж жасау керек. Сығылған лимонды тастай салмаңыз, оны пайдаға асыруға әбден болады. Жатар алдында екі қолыңызды лимон қабығымен ысқыласаңыз, терісі жұмсарады. Лимонның езілген қабығын тастамаңыз, оны қайнаған ыстық суға салып қойсаңыз, біраздан соң жап-жақсы иіс су (туалетная вода) аласыз. Онымен теріні, жуылған шашты шаюға болады.

Қан қысымыңыз көтерілген жағдайда...
Қан қысымыңыз көтерілген жағдайда бір стақан суға 2 қасық алма қышқылын қосып, аз-аздан ішіңіз. Болмаса, алма қышқылына бинтті малып алып, аяқтың тобығынан орасаңыз болады.

Арықтағыңыз келсе...
• Көп мөлшерде (күніне 2 литрге жуық) жай немесе минералды су ішіңіз. Алайда, астан кейін үш сағаттан соң ішіңіз.

• Қоспасы жоқ ашқылтым шоколад (какао 65 пайыздан артық болмасын) жеңіз. Егер де басқалай шоколад жейтін болсаңыз, салмақ азайтудың еш нәтижесі болмайды.

• Жеміс-жидек қосылған салатқа көңіл бөліңіз.

• Шоколад диетасын ұстаңыз.

• Ас арасында жемістер (банан мен жүзімнен басқасы) мен аз мөлшерде шоколад жеңіз.

• Шоколадты белгілі бір мөлшерде жеп үйреніңіз. 100 грамдық шоколад, 450 ккал құрайды. Оның бір бөлшегі (диетаға арналған) 5-7 грамды құрайды. Күніне осындай бөлшектің жетеуін жеп тұрсаңыз сіздің арықтауыңызға мүмкіндігіңіз бар.

Сұлы сәбидің тісіне пайдалы
Кішкене баланың тістері сау болып өсу үшін мына әдісті пайдалануыңызға болады. 10 литр суға 1 килограмм сұлыны жақсылап қайнатып, 100-150 грамм тұнбадан балаға ішкізіңіз. Қалған суға баланы салып сабынсыз жуындырыңыз. Суды төкпей екінші күні жылытып жуындырыңыз. Үшінші күні де дәл осылай қайталаңыз. Сонан соң суды адам аяғы баспайтын жерге төгіңіз. Піскен сұлыны тастай салыңыз.

Материал интернет желісінен алынды

Газеттің келесі №31 саны 7 тамыз күні шығатынын хабарлаймыз.

 Құрылтайшы "АЛМАТЫ-БОЛАШАҚ" АҚ	Редакция алқасының төрағасы - ЫРЫМ КЕНЕНБАЙ Баспахана директоры Бақберген ТҮКІБАЕВ Бас редактор Айтақын БҰЛҒАҚОВ Кезекші редактор: Л. АЙДЫНҚЫЗЫ	Редакция алқасы: Сарби ӘЙТЕНОВА — редактордың орынбасары Алина ГАТУНОК — тілші Лина АЙДЫНҚЫЗЫ — тілші Гүлназ ЕРДАУЛЕТОВА — тілші	 Газет Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігінде 2007 жылғы 27 тамызда тіркеліп, № 8639-Г куәлігі берілген. Газет аптасына бір рет, жұма күні шығады. Жарияланған мақала авторларының пікірлері редакция көзқарасын білдірмейді. Жарнама мен хабарландырулардың мазмұны мен мәтініне жарнама беруші жауапты.	Редакция мекенжайы: 040000, Талдықорған қаласы, Қабанбай батыр көшесі, 32-үй, екінші қабат. Телефондары: 8(7282) 41-11-70, 41-11-42; E-mail: alatau_offset@mail.ru, www.alatau.kz@mail.ru Сайты: alatau_gazeti Газет 07.08.2000 жылдан бастап шығады. Таралымы 5025 Тапсырыс №672 Индекс 15534
--	---	--	--	--